

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

AHMET ÜMİT

CIPLAK 'AYAKLIYDI GECE

"BİZİ GÜZEL KILAN YANIMIZ,
MUHALİF OLMAMIZDI"

YKY'de
6. baskı

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÇIPLAK AYAKLIYDI GECE

Ahmet Ümit 1960'ta Gaziantep'te doğdu. Marmara Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nü bitirdi. 1985-1986 yıllarında, Moskova'da Sosyal Bilimler Akademisi'nde siyaset eğitimi gördü. İlk kitabı 1989'da yayımlanan *Sokağın Zulası* adlı şiir kitabıdır. 1992'de ilk öykü kitabı *Çıplak Ayaklıydı Gece* yayımlandı. Bunu 1994'te *Bir Ses Böler Geceyi*, 1999'da *Agatha'nın Anahtarı*, 2002'de *Şeytan Ayrıntıda Gizlidir* adlı polisiye öykü kitapları izledi. 1995'te hem çocuklara hem de büyüklere yönelik *Masal Masal İçinde* ve 2008'de yayımlanan *Olmayan Ülke* ile farklı bir tarz denedi. 1996'da yazdığı ilk roman *Sis ve Gece*, polisiye edebiyatta bir başyapıt olarak değerlendirildi. Bu romanın ardından 1998'de *Kar Kokusu*, 2000'de *Patasana*, 2002'de *Kukla* yayımlandı. Bu kitapları, *Ninatta'nın Bileziği*, *İnsan Rubunun Haritası*, *Aşk Köpekliktir*, *Beyoğlu Rapsodisi*, *Kavim*, *Bab-ı Esrar*, *İstanbul Hatırası*, *Sultanı Öldürmek*, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, *Elveda Güzel Vatanım*, *Kırlangıç Çılgılığı* ve *Aşkımız Eski Bir Roman* adlı kitapları izledi. Son romanı *Kayıp Tanrılar Ülkesi* 2021 yılında yayımlandı. Masal tarzında kaleme aldığı son kitabı *Bir Aşk Masalı* 2022 yılında okuyucuyla buluştu. Ahmet Ümit'in İsmail Gülgeç'le *Başkomser Nevzat - Çiçekçinin Ölümü* ve *Başkomser Nevzat - Tapınak Fabrikeleri*, Aptülika (Abdülkadir Elçioğlu) ile *Başkomser Nevzat - Davulcu Davut'u Kim Öldürdü?* ve Bartu Bölükbaşı'yla hazırladıkları *Elveda Güzel Vatanım* adlı çizgi romanları yayımlanmıştır. Eserleri 34 farklı dilde yayımlanan yazar uluslararası bir okur kitlesine ulaşmıştır.

Sis ve Gece adlı romanı Turgut Yasalar tarafından, *Bir Ses Böler Geceyi* adlı romanı ise Ersan Arsever tarafından uzun metrajlı filme uyarlanmıştır. Senaryosunu kendisinin yazdığı *Merhaba Güzel Vatanım* adlı dökü-drama Cengiz Özkarabekir tarafından filme çekilmiştir. Öykülerinden Uğur Yücel tarafından, *Karanlıkta Koşanlar*, Cevdet Mercan tarafından *Şeytan Ayrıntıda Gizlidir* adlı iki ayrı dizi film yapılmıştır. *Aşk Köpekliktir* adlı hikâyesi oyunlaştırılarak Akla Kara Tiyatrosu tarafından sahneye konulmuştur. *Ninatta'nın Bileziği* İstanbul Devlet Opera ve Balesi tarafından *Ninatta* adıyla opera olarak sahnelenmiştir. *Masal Masal İçinde*, İstanbul Devlet Tiyatroları tarafından sahneye koyulmuştur.

Ahmet Ümit şehirlilik bilincini uyandırmak, tarihi kentlere duyarlılığı artırmak ve çokkültürlülüğü geliştirmek için "Yaşadığın Şehir" adlı bir TV programı yapmıştır.

Ahmet Ümit sosyal medya hesapları:

[www.twitter.com/baskomsernevzat](https://twitter.com/baskomsernevzat)

www.instagram.com/baskomsernevzat

www.facebook.com/yazarahmetumit

www.youtube.com/ahmetumityazar

Ahmet Ümit'in
YKY'deki kitapları:

- Aşkımız Eski Bir Roman (2019)
Kırlangıç Çılgılığı (2019)
Sokağın Zulası (2019)
Masal Masal İçinde (2019)
Kavim (2019)
İstanbul Hatırası (2019)
Sis ve Gece (2019)
Patasana (2019)
Bab-ı Esrar (2019)
Olmayan Ülke (2019)
Sultanı Öldürmek (2019)
Beyoğlu Rapsodisi (2019)
Agatha'nın Anahtarı (2019)
Beyoğlu'nun En Güzel Abisi (2019)
Şeytan Ayrıntıda Gizlidir (2019)
Ninatta'nın Bileziği (2019)
Kar Kokusu (2019)
Çıplak Ayaklıydı Gece (2019)
Kukla (2019)
Bir Ses Böler Geceyi (2019)
Aşk Köpekliktir (2020)
İnsan Ruhunun Haritası (2020)
Elveda Güzel Vatanım (2020)
Kayıp Tanrılar Ülkesi (2021)
Sis ve Gece - 25 Yaşında (Özel, 2021)
Bir Aşk Masalı (2022)

Çizgi Roman

- Başkomser Nevzat 1 - Çiçekçinin Ölümü
Başkomser Nevzat 2 - Tapınak Fahişeleri
Başkomser Nevzat 3 - Davulcu Davut'u Kim Öldürdü?

AHMET ÜMİT

Çıplak Ayaklıydı Gece

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 5515
Edebiyat - 1584

Çıplak Ayaklı Gece / Ahmet Ümit

Kitap editörü: **Erkan Irmak**
Düzeltilti: **Devrim Çakır**

Kapak tasarımı: **Davut Yücel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 52508

1. baskı: Cem Yayınevi, 1992
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Aralık 2019
6. baskı: İstanbul, Ekim 2022
ISBN 978-975-08-4636-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2019
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Vildan'a sevgiyle...

İÇİNDEKİLER

78'linin Mektubu •	11
Bir Akdeniz Düşü •	17
Sığınak •	27
Ölümün Hükmü Yok! •	41
Pezevenk •	51
Gökyüzünde Yıldız Olmak •	91
Ay Işığında Klarnet Taksimi •	103
Beni Yine Hamama Götür Anne •	109
Yitik Kentin Kıyısında •	115

78'LİNİN MEKTUBU

*Kaç arkadaş bıraktık,
bu kentin kırmızı topraklarına?
Kaç gülüş söndü yüzümüzde?*

78'linin Mektubu

*Sevgili Kardeşim Enver,**

Seni son gördüğümde o küçük parkın beton duvarına oturmuş, birileriyle sohbet ediyordun. Vakit akşamüzeriydi, kıştan kalma bir ikinci güneşi oturduğun parkın yapraksız ağaçlarını ısıtmaya çalışıyordu. Ben belediye otobüsündeydim. Okuldan çıkmıştım, evimiz faşistlerin kontrolünde olan bölgede bulunduğundan, önce bizim kontrolümüzdeki semte geliyor, sonra karanlık iyice bastırınca babaevinin kapısını çalabiliyordum. Neyse, ben otobüsteydim, sen parkın beton duvarına oturmuş, sohbet ediyordun. Birbirimize sadece el sallayabilmiştik. O günden sonra bir daha görüşemedik. Ertesi sabah ölüm haberini almıştım. Sabah namazına giden babam, evinizin önünden geçerken ağlama sesleri duymuş. Gelip bana haber verdi. İnanamadım. İnanmak güçtü. Her gün insanlarımızı teröre kurban versek de, hatta kayıpları artık kanıksamış olsak da, içimizden birinin ölümü, hele senin ölümün kolay kabullenilecek bir durum değildi.

Belki de bu yüzden, bu kadar geç kaldım sana bu mektubu yazmakta. Öldüğüne hiçbir zaman tümüyle inanmadığım için. Ama biliyorum gerekçe değil bu, sana yazmakta epeyce geciktim. İşin kötüsü bu gecikmenin geçerli bir nedeni de yok. Biliyorum, ne coşkulu boykotlar, sokak çatışmala-

* Enver Kurt, 1977 yılında Gaziantep'te öldürüldü.

rı, karanlık duvarlara yazılan renk renk yazılar, yüz binlerin katıldığı mitingler ne askeri darbe sonrası İstanbul'un gün görmüş sokaklarında gizli saklı yapılan görüşmeler, iki kişilik toplantılar, eylemler ne de yazma serüveninin getirdiği bir sürü ıvır zıvır... Seni toprağa verdiğimiz o ılık bahar gününden bu yana, sana yazmamamın nedeni olabilir. Bu gecikme için beni affet.

Eminim beni görsen tanıyamazsın. Bu doğal; aradan yıllar geçti. Ama benim söylemek istediğim başka. Başımızdan o kadar iş geçti ki, senden sonra, onlarca yıl değil, birkaç ömre sığabilecek kadar çok yaşadığımı hissediyorum. Belki yıllar önce asmaların buğulandığı çardakta oturup Tel Zaatar Kampı'ndakilere yardım için Filistin topraklarına gitmeye kalktığımız o sıcak yaz gününde olduğu gibi, bugün de intifadada direnenlere seve seve omuz vermeye gidebilirim. Ama, inan ben çok değiştim. Önce, yıllar süren kanlı takipte, bütün kuşağımla birlikte av rolünde oldum. Sonra, daha nasıl olduğunu bile anlayamadan, o granit kadar sağlam sandığımız inançlarımızın temellerinden sarsıldığını gördüm. Her gün birileri televizyonda, gazetelerde: "Teknoloji sosyalizmi yendi" diye bangır bangır bağırırken epeyce geç kalmış bir yolcunun telaşıyla o kitaptan bu kitaba sivrularak düşünsel bir histeriyi yaşamaya başladım. Sonra duruldum, sonra daha 14 yaşındayken atıldığımız devrimci serüvenin, o bir daha yaşanması imkânsız olağanüstü günlerin heyecanını düşündüm, o heyecanı var eden duyguyu. Bu duygu, iktidarı istememektir. Evet, iktidarı yıkıp işçi sınıfının iktidarını kurmaya çalışıyorduk ama bu gerçek değildi. Çünkü işçi sınıfı ya da halk bizden çok uzaktı. İşin gerçeği hep de öyle kaldı. Devrimci olan bizdik; bir avuç inanmış, idealist insan. Bizi güzel kılan yanımız, muhalif olmamızdı. Kaybeden taraf olmamız. Bana kalırsa, devrimciler hep muhalefette kalmalı, hep aykırı olmalı. İktidar, kirletiyor. İktidar, bize göre bir şey değil. Biz dünyanın dönüşümünü, iktidara gelmeden gerçekleştirmeliydik. Bunu yaptık da, 20. yüzyılın başında grev istediği için işçiler öldürülürken,

düşünce özgürlüğünden bahseden aydınlar hapse atılırken, kadın hakları acımasızca çiğnenirken, barıştan söz edenler vatan haini sayılırken, o günün belgileri, bugün insanlığın vazgeçemediği evrensel değerler oldular. Yani biz yenilmedik, yani sen boşa ölmedin.

Biliyorsun bizim kuşak, 68'liler kadar bile okumamıştı. Teksesli bir kültürden, daha demokrasinin "d"sini bile öğrenmeden sosyalizme gelmiştik. Otoriterlik atalarımızdan miras kalmıştı bize. Savaşsız, sömürsüz bir dünyayı kurmak için bir araya geldiğimiz örgütlerde de bu teksesli despotizmi bayrak haline getirdik. Soru sormak, kuşku duymak: İhanetti. Susmak, uyumlu olmak: Erdem. Böylesine kör, ortaçağvari bir bağlılık, yıllarca kapalı kalmış kapıların, pencerelerin ansızın açılıvermesiyle direnç bile gösteremeden çözüldüverdi. Baskı döneminin yok edemediği bizler içeride, dışarıda, sürgünde içimizdeki fırtınalarla kalakaldık. Artık "biz" yoktu ama, "ben" de oluşmamıştı henüz. Sosyalizm, tarihin uzun koridorlarında kendi kimliğini bulmaya çabalarlarken, bizler de yıllarca uzak kaldığımız gündelik yaşam biçimlerinin kıvrımlarında gençliğimizi aramaya koyulduk.

Anımsar mısın bilmem. Kapalı salon toplantılarından birinde, coşkulu bir kalabalığa yaptığın konuşmayı, "Dünya dönüyor, dünya emperyalizme, faşizme vura vura dönüyor" diyerek bitirmiştin. Evet Enverciğim, dünya hâlâ dönüyor. Biraz yavaşlamış olsa da, çizdiği kavisler hafifçe titrese de dünya dönüyor. Ülkemizde olmasa bile yeryüzünde demokrasi bilinci geliyor. Bugün nükleer felaketten biraz daha uzağız. Sermayenin küresel saldırısına, ilerici insanlık küresel bir karşılık vermeye hazırlanıyor. Varsın Moskova'da McDonald's'ın önündeki kuyruk, Lenin'in mozolesinin önündekinden daha uzun olsun. Varsın halka dayanmayan sosyalist yönetimler çöksün. Varsın çağı yakalayamayan devrimci partiler yıkılsın. Ben yine de insanlığın savaşsız, sömürsüz bir dünyayı kuracağına inanıyorum. Uzaklarda bir yerlerde hiç yaşanmamış güzel günler, serüven duygusunu akılla birleştirebilecek insanları bekliyor. Don

Kışot, Che ve sen, bence bu insanların öncülerindensiniz. Sizi düşündüğümde, yüzümü gölgeleyen endişe bulutları kayboluyor, sevinçle doluyorum. İnsanlık biraz daha güzel görünüyor gözüme. Seni tanımış olmak hayatımdaki en büyük ayrıcalıklardan biridir. Çünkü sen, yaşamı güzel kılan o ender insanlardan birisin.

Hoşça kal benim hep genç kalacak yiğit arkadaşım.

BİR AKDENİZ DÜŞÜ

*Göklere inanırdım eskiden, ama sen
denizlerin derinliğini gösterdin bana.*

Yannis Ritsos,
çev. Cevat Çapan

Bir Akdeniz Düşü

Nasıl oldu da ayrımına varamadım, anlamıyorum. Dal gibi incecik bir kızdı. Nakışlı beresinden taşan sarı saçları omuzlarına düşer, kumral kirpiklerinin gölgelediği iri gözlerinden hüzünlü bir çekicilik yayılırdı yüzüne. Onu ilk kez okulumuzun ışıklı koridorlarından birinde görmüş ve hemen etkilenmiştim. Güzel olmasına çok güzeldi ama beni ona çeken yalnızca güzelliği değildi. Onda yıllarca aradığım ve yıllarca arayacağım bir şey gizliydi. Önceden ayrımına varamamıştım işte. Ta ki metro istasyonunun üstündeki o kafede, o dingin ırmağa bakan kırık dökük masada karşılaşınca, gözlerindeki o tuhaf maviyi görünceye kadar.

Düşte mi yaşıyorduk, gerçekte mi? Bilmiyorum. Belki hem düş hem gerçektir. Öyle hızla akıyordu ki günler, her şey birbirine karışıyordu. Ayrı ayrı ülkelerden gelmiştik buraya ama topraklarımız komşuydu birbirine. Ege'nin ılık suları, biz karşılaşmadan çok önce ıslatmıştı çıplak ayaklarımızı. Dolaştığımız bu yerler ne Selanik'in makadam döşeli dar yollarıydı ne de İstanbul'un kömür kokulu sokakları. Uzaklarda bıraktığımız güneşin izlerini boşuna arıyorduk bu yabancı binaların soğuk yüzlerinde.

Metro istasyonunun üstündeki o kafede, o kırık dökük tahta masanın başında onunla karşılaştığımda, hiç şaşırmadım, hiç çekinmedim, gözlerimden hiç çapkınlık parıltısı geçmedi. Oysa çok güzeldi, oysa yıllardır onu arıyordum. Öyle

doğaldı ki bakışları, doğduğum küçük kenti, ıssız kış denizimi anımsadım. Sanki güneşli bir serinlikte inmişim kıyısına, ters çevrilmiş mavnalardan birine sırtımı dayamış, kaybolup gitmiştim mavisinde. “Bu nasıl bir renk?” diye sormayın. Tanımlayamam, istesem bile yapamam bunu. Tondan tona değişen, biteviye koyulaşan, açılan bir mavilik anlatılabilir mi? Belki resmi yapılabilir, onu da ben beceremem.

Yaşadıklarımı ve yaşayacaklarımı gözlerindeki o iki damla aydınlığa sığdıran kız, karşımda gülümsüyordu. “Ansızın bir sıcaklık doğdu aramızda” demeyeceğim, bu zaten vardı. Yüzümüzdeki ışık, konuşmadan anlaşılabilenin mutluluğuydu. Donmuş nehirler boyunca yürüyor, kalın buz tabakalarının altından akan suların fısıltılarını dinliyorduk. Yün eldivenin altından elinin sıcaklığını hissediyordum. Bakışlarındaki Akdeniz deli ediyordu beni. Hemen, “aşk” demeyin buna sakın. Aşk tüm güzelliğine karşın insanı sınırlayan bir yan taşır. Bizim yüreklerimizde sınır yoktu. Aşk, yaşamı belirleyen çizgilerden yalnızca bir tanesidir. Bizim soluduğumuz ise yaşamın kendisiydi.

Ya o da yanlış anlıyorsa? Ya bunu gözü kara bir aşk sanıyorsa? Onda ne aradığımı, ne bulduğumu bilmiyorsa? Anlatmalıydım. Bu onun hakkıydı. Yıllardır onun için yaşamış, bir ömrü ona adamıştım. Varsın sormasındı, varsın bilmiş olsundu, yine de anlatmalıydım. Ama nasıl? İnsanların hâlâ ortak bir dil yaratamadıkları bu zavallı, bu geri çağda nasıl anlatacaktım?

Dışarıda mavi bir aydınlık vardı. Karda gezinen ay ışığının gölgesi vuruyordu penceremize. Işıkları söndürülmüş odamızda yan yana uzanmıştık. O bana Ritsos’tan, ben ona Nâzım’dan, birbirimize şiirler okuyorduk. Başını göğsüme yaslamıştı. Saçlarından yayılan fulya kokusu bambaşka dünyalara çağırıyordu beni. Işıklar, balonlar, bayraklarla süslenmiş bir gençlik treniydi zaman, rengârenk akıyordu. Mutluyduk mutlu olmasına ama eksik kalan bir şey vardı. Elle tutamıyor, gözle göremiyordum; bir ses, bir düşünce giriveriyordu aramıza. Bu mavi kar, bu ay ışığı, bu fulya

kokusu, bu Ritsos, bu Nâzım bir şeyler gizliyordu. O benim düşüncelerimden habersiz, şiir okumayı sürdürüyordu. Sözcüklere dikkat ettim: Ritsos bana sesleniyordu. Atina'nın kenar mahallesindeki salaş meyhanede yalnızlığı yudumlayan sarhoş, sevinci çalınmış kanlı gözlerini yüzüme dikerek, "Anlat" diyordu. "Anlat" diyordu mavi karlar; ay ışığı "Anlat" diyordu. Bunların hiçbirine şaşırmadım da, o da "Anlat" dedi bana; hem de su katılmamış bir İstanbul Türkçesiyle. Mucizelere inanmam. Ama mucize değildi ki bu. "Peki" dedim hepsine ve başladım anlatmaya.

O şimdi karşımda oturuyor, odamıza arsızca süzülen ay ışığı yüzünü aydınlatıyordu.

"Che'yi bilirsin" dedim. "Hepimizin yüreğinde bir Che vardır."

Gözbebeklerinin büyüdüğünü fark ettim. Onun gözbebeklerinin içinde, masmavi bir gökyüzünün altında, şeker-kamışı ve palmyelerle kaplı bir dağın yamacında Che'yi gördüm. Arkadaşları çevresini sarmıştı, tüfeği dizlerinin üzerindeydi. Saçları yine gürdü, sakalları seyrek ve yine çok yakışıklıydı. Neşeyle bir şeyler anlatıyordu. Sevinçle gülümsedim gözlerindeki Che'ye.

"Biliyorum" dedi. Ve Che kayboldu gözlerinde. "Hepimizde vardır bu. Ayrımında olmasak bile taşırız onu. Belki bizi biz yapan da biraz budur."

Sevindim böyle düşündüğüne, beni anlayacaktı. Anlatmayı sürdürdüm:

"On yıl önce bir bahar akşamıydı. Bir başkadır bizim oraların bahar akşamları. Yaz akşamları böyle değildir; yapış yapış bir sıcak bırakmaz yakarı. Bunalır, eriyip toprağa karışacağını sanırsın. Pamuk işçileri, serin olsun diye geceleri inerler tarlalara. Yine de sıcak, kanlarını çeker, kurumuş bir dala çevirir onları. Ben hiç pamuk tarlalarında çalışmadım, biliyor musun? Neyse, bizim oraların bahar akşamları, bizim oraların yaz akşamlarına pek benzemez. Sesleri, kokuları ve renkleriyle başını döndürür insanın; durup dururken sevince boğar insanı. İşte böyle bir akşamı. Benim gibi genç

bir arkadaşım la kaçıyorduk. Kent arkamızda kalmış, bizim kaçışımıza aldırmadan homurdanıp duruyordu. Açık pembe, açık sarı zakkumların arasından geçiyorduk. Portakal bahçelerinin biri bitiyor, diğeri başlıyordu.

Büyük bir çatışma çıkmıştı kentte. Biz, insanlar, çiçekler, karıncalar, kuşlar, balıklar ve yıldızlar öldürölmesin diye sokaklara renk renk yazılar yazıyor, duvarlara afişler asıyorduk. Hepimiz gençtik; yaşlı olanlarımız da vardı aramızda ama hepimiz gençtik. Onlar insanları, çiçekleri, karıncaları, kuşları, balıkları ve yıldızları öldürmek için çıkmışlardı sokağa. Hepsi yaşlıydı; genç olanları da vardı aralarında ama hepsi yaşlıydı. Ve hepsi silahlıydı. Çeşit çeşit sustalılardan otomatik tabancalara kadar iyice kuşanmışlardı silahlarını. Bir köşe başında bekliyorlardı bizi. Bekledikleri yerde karşılaştık. Belki daha elverişli bir köşe başı ve daha uygun bir zaman bulunabilirdi ama bu karşılaşma kaçınılmazdı. Çatışma uzun sürdü. Karanlık bir dönemin bitişinden karanlık bir dönemin başlangıcına kadar. Yenilmiştik. Yenileceğimiz belli değildi ama çok da şaşırmadık. Şimdi kaçıyorduk işte. Yakalanmamak için, yeniden dövüşebilmek için kaçıyorduk. Belki de bastığımız bu ham toprak İstanbul'un karanlık, suskun sokaklarıydı. Bırakıp geride karımızı, çocuğumuzu, basılacak evimizi terk ediyorduk. Sıcacık, dost bir evin özlemi en çok böyle zamanlarda çöker insanın içine.

Önce ıhlamur kokusu çarptı yüzümüze, sonra deniz. İhlamur ağaçlarının altında oturup seyretmeye başladık denizi. Bu ateşi kim yaktı? Bu ekmeği, bu zeytini, bu şarabı kim koydu yanımıza? Bilmiyorum. Bildiğim, o ateşin başında oturduğumuz, o şarabı içtiğimizdi. İnsanların ve ülkelerin yazgısını konuşuyorduk. Politika genellikle kuru sözcüklerle konuşulur. Bizim sözcüklerimiz ise parmaklarımıza şavkı vuran o alevler gibi sıcacıktı.

Arkadaşım güzel konuşurdu, cesurdu, sevimliydi. Kızlar hep ona âşık olurdu. Bir insanın yaşamını belirlemesi için bunlar yeterli mi sence? O da benim gibi yeterince okumamış, düşünmemiş, yaşamamıştı. İkimiz de olayların önünde

sürüklenerek gelmiştik buraya. Bıçak bıçağa girdiğimiz bir arbedeydi yaşam. Daha yaşlarımız on beşe değmeden tanışmıştık Siyasi Şube'nin küf kokulu bodrumlarıyla. Bir bir cenazelerini kaldırıyorlardık arkadaşlarımızın taş duvarlı serin cami avlularından. Her şey kendimizi adamak içindi. Bu değerlerin dışındaki dünyayı silmiştik defterimizden. Ama kendimizi adadığımız insanlar, o küçümsediğimiz basit dünyayı yaşıyorlardı. Bunca dökülen kanın, bunca çekilen acının ardından, hiç yaşanmamış güzel günlerin geleceğine inanıyorduk. Her gün biraz daha sıkılıyordu yumruklarımız, yüz çizgilerimiz biraz daha derinleşiyordu. Yaşadığımız gün, arkadaşlarımızın uzatıldığı mezarlar kadar soğuktu. Ya gelecek?

Gece basıp gitmek için son hazırlıklarını yapıyordu. Yıldızlar tek tek yitiyordu gökyüzünde. İkimiz de denize bakıyorduk. Gözlerimizde uykunun kırıntısı yoktu. Ağzımızda bir acılık vardı. Şaraptan değil, şarabın uyandırdığı kederden. Güneş henüz doğmamıştı ama haberci ışıklar doğumu müjdeliyordu çoktan. Habire açılıyordu denizin rengi. Bu rengi tanıyordum ben. Ninem köyde her sabah ezandan önce kalkar, koyunları çobana vermeden sütlerini sağardı. Bakır bakraçta buğusu tüten süte gecenin karanlığı vurur, süt maviye dönüşür, gece açıldıkça sütün rengi de beyazlaşırdı. Deniz de öyleydi işte; durmadan değişecekti, kendi rengini buluncaya kadar.

Hava soğumuş, ateşin uçan alevleri dinmiş, için için yanan közler ince bir kül tabakasıyla örtülmüştü. Suskunluğu arkadaşım bozdu:

‘Şu anda ne isterdim biliyor musun?’

Merakla yüzüne baktım. Gözleri hâlâ usulca kımıldanan denizdeydi.

‘İdeallerimizin gerçekleşmiş halini görebilmek. Nasıl ilginç olurdu, kim bilir?’

Birden gülmeye başladı:

‘Amma da saçmaladım, değil mi?’

Saçmalamadığını biliyordum, kendisi de biliyordu. Yeniden dalgınlaştı:

‘Fakat öyle bir şey var ki, senin de başına geliyor mu bilmem? Bazen kendimi kavgaya çok uzak, yabancı birisiymişim gibi hissediyorum. Sanki iki yaşamım varmış gibi. Bir yanda ailem, okul. Öte yanda boykotlar, mitingler, sokak çatışmaları...’

Sustu. Ben yine bir şey söylemedim. Öyle içten konuşuyordu ki. Onu birtakım ahlaki savlarla çürütmeye kalkmak ukalalık olurdu. Üstelik bu duygulara zaman zaman benim de kapıldığım olmuyor değildi.

Gökyüzü aydınlanmaya başlamıştı. Biraz daha açıldı denizin rengi.

‘Ne kadar güzel bir renk, değil mi? Sen hiç gözleri bu renk olan bir kızla karşılaştın mı?’

Yanıtımı beklemeden bana döndü. Yüzü dalgınlıktan sıyrılmış, tutkuyla bakıyordu.

‘Bak, aklıma ne geldi. Gel bundan sonra, gözleri bu renk olan kızı arayalım seninle. Önce kim bulursa diğerine haber verecek ama, söz mü?’

Öyle inanıyordu ki söylediklerine, onu kıramadım.

‘Söz’ dedim.

Güneş iyice yükselip deniz o büyümlü maviliğini yitirince kalktık kıyıdan. Kısa bir süre sonra da ayrıldık arkadaşşımla. Bir daha da haber alamadım ondan.”

Anlatacaklarım bitmişti. Mavi gözlü kız, sanki ilk kez görüyormuş gibi ilgiyle bakıyordu yüzüme.

“Arkadaşıma söz vermişim ama gerçekte o kızı arayacağımı hiç düşünmüyordum. Seninle karşılaştığımda, anladım ki, ben hep o kızı aramışım.”

“Peki, onu bulduğuna inanıyor musun?” diye sordu. Yüzü karanlıkta kalıyordu, yalnızca dudaklarını görebiliyordum.

“Buldu” dedim. “Artık eminim, onu buldum.”

Usluca ayağa kalktı. Ben de kalktım. Sarıldık. Uzanıp alınımdan öptü, ben de onu gözlerinden öptüm.

“Ben gidiyorum” dedi. “Bundan sonra bana ihtiyacın yok.”

“Kal” demedim, gitmesine engel olmadım. Mantosunu giydi, beresini taktı, botlarını bağladı.

“Hoşça kal” dedi ve gitti.

Üzülmedim desem yalan olur ama peşinden gitmedim. Pencereden bile bakmadım. Çünkü onu artık yitirmemek üzere bulmuştum.

İstanbul’a dönmüştüm; iyiyle kötünün, güzelle çirkinin bir arada yaşandığı, kalın surlarından çok karmaşık olaylarıyla ünlü İstanbul’a. Beton yığınlarının arasına sıkışmış dar cad-deleri, aceleyle bir yerlere koşuşturan insanları ve kirlenmiş gökyüzünün altında her geçen gün biraz daha solgunlaşan deniziyle İstanbul, bıraktığımdan daha kötüydü. Denize paralel bir sokakta yürüyorum. Vişne rengi bir BMW dur-du önümde. Önce korktum ama beklediğim gibi çıkmadı. Gülümseyerek genç bir adam indi otomobilden. Ben bu gülüşü, bu yürüyüşü bir yerlerden anımsıyordum. Birden tanıdım onu: Bu, yıllar önce ayrıldığım arkadaşım. Peki İstanbul’da, bu arabanın içinde ne işi vardı? Birbirimize sarılıncaya kadar hızla geçti bu düşünceler kafamdan.

“Nerelerdesin yahu?”

“Asıl sen nerelerdesin hayırsız, kaç kez sordum babana. Adamcağızı da merak içinde bırakmışsın.”

“Buradayım işte. İş güç, uğraşp duruyoruz.”

“Bilirim ben senin işlerini güçlerini. Gel, sana kimi gös-tereceğim.”

Koluma girerek beni otomobile doğru sürükledi. Oto-mobilin ön koltuğunda bir kadın oturuyordu. Arkadan, dalgalı kumral saçlarını görüyordum. Lisedeki kız arka-daşlarımızdan biri olmalıydı. Otomobilin kapısını açarken kadın bana doğru döndü. Hayır, onu tanıımıyordum. Ama yüzünde tanıdık bir yan vardı. Arkadaşım bizi tanıştırtırken gözlerindeki o tuhaf maviyi fark ettim. Belki gözleri daha iri, kirpikleri daha uzundu ama renk aynı maviydi. Şaşkınlıkla kızın yüzüne bakakaldım. Arkadaşım hınzır bir gülümse-meyle beni izliyordu.

Otomobil hızla yol alıyordu. Arkadaşımın dış görünüşü pek değişmemişti. Ne saçları dökülmüş ne gözlerinin önünde torbacıklar belirmişti. Kendine iyi bakıyordu anlaşılan. Heyecanla, görüşmediğimiz zamanlarda neler yaptığını anlatıyordu. Ben bir yandan bakışlarımın ön koltukta oturan kadına kaymasına engel olmaya çalışırken, bir yandan da arkadaşımın söylediklerini dinliyordum. Babası ölünce demir doğrama atölyesini satıp, annesiyle birlikte İstanbul'a, dayısının yanına gelmiş. Beş yıldır Perşembe Pazarı'nda demir ticareti yapıyormuş. İlk yıllar işleri pek iyi gitmemiş ama yılmamış ve sonunda başarmış. Şimdi durumu iyi sayılırmış. Bir de piyasadaki ödeme güçlüğü olmasaymış. Nişanlısıyla sekiz ay önce bir düğünde karşılaşmışlar. Kısa sürede birbirlerine âşık olmuşlar. Sözün burasında dönüp bana göz kırpmayı unutmamıştı. Önümüzdeki sonbahar evleneceklermiş.

Otomobil Boğaz'da bir lokantanın önünde durdu. Deniz kıyısındaki o birbirine benzeyen restoranlardan biriydi bu. Önünden asfalt yol geçiyordu, sonra deniz. Kır çiçekleriyle dolu vazoların süslediği beyaz örtülü masalardan birine oturduk. Balık yedik, rakı içtik, eski aşklarımızdan söz ettik, bol bol birbirimize gülümsedik. Bir ara arkadaşım deniz kıyısındaki o gecede, yanındakinin ben olduğumu söyledi nişanlısına. Ama bana, "O kızı sen de buldun mu?" diye hiç sormadı. Sonra içkilerimiz bitti, sözlerimizse daha önceden bitmişti. Hesabı o ödedi, kalktık. Ben yürümek istediğimi söyledim. Israr etmediler. Arkadaşım telefon numarasını uzattı.

"Beni ara" dedi.

"Olur" dedim ve aldım telefon numarasını. Bunu laf olsun diye söylememiştim. Öyle zor anlarım olmuştu ki, onun yardımını seve seve kabul edebilirdim. O, bendeki delifişek gençliğine sarıldı; ben çok eskilerde kalmış bir arkadaşına sarıldım.

"Hoşça kal" dediler.

"Yolunuz açık olsun" dedim.

Otomobile binip gittiler. Egzoz dumanı gözlerimi yaktı. "Biliyor musun" dedim, "o kızı ben de buldum..."

SİĞİNAK

*“Bu hiç olmayan şey öyle apansız
geldi ki, hep kalakaldım orada
bilmeden ve kimse beni bilmeden,
bir koltuğun altına saklanmışım.
Geceleyin yolumu yitirmişim gibi.”*

Pablo Neruda,
çev. Sait Maden

Sığınak

Onu bekliyordu. Bugün gelecekti, bugün özgürlük haberini getirecekti. Onu koyu gölgeli sokaklarda, kenar mahallelerin dumanlı kahvelerinde, güvercin kokulu alanlarda, neon ışıklı sinemaların önlerinde, yol gözleyen duraklarda beklerdi. O bir gün neşeli, bir gün kederli, bir gün öfkeli insanın her türlü haliyle gelirdi. Gökyüzünün güneşli, külrengi, zifiri karanlık olması fark etmezdi; kara, yağmura, sıcağa aldırmandan yürürlerdi. Artık sokaklar yasak ona ama bekleyişi bitmedi: Uyuyarak, uyanarak, yemek yiyerek, kitap okuyarak, gece yarıları siren sesleriyle yatakta sıçrayarak, günde yüzlerce kez üstüne üstüne yürüyen sıkıntıları elinin tersiyle kovarak, umut adına içinde kalan son kırıntılara sımsıkı sarılarak onu bekliyordu yine.

Artık bu evi sevmiyorum; bu geniş salonu, aynalı dar antreyi, loş mutfak, yazları fırın gibi sıcak, kışları buzdolabı gibi soğuk olan bu küçük odayı; bu küçük odada uymayı, uyanmayı, yerdeki sarı çiçeklerle kaplı halıyı, açık kahverengi mobilyaları, dantelli tül perdeleri sevmiyorum. Duvarlardaki resimler bir şey anlatmıyor bana. Seramik saklılardaki menekşeler sevinç taşıyor, kitaplar somurttukça somurtuyor karşımda.

Oysa bu eve ilk geldiğimde nasıl da kararlıydım. Sabahları erkenden kalkacak, önce biraz jimnastik, ardından kahvaltı, sonra kitap... İki ay boyunca uygulamıştım bu programı. İkinci ayın sonunda bir sabah canım yataktan çıkmayı

istemedi. Günlerdir yaptıklarım, aynı halkaların biteviye aynı zincire eklenmesi gibi anlamsız geldi. Uykum olmadığı halde öğleye kadar kalmıştım yatakta. Sonra kendimi böyle bırakıvermenin de bir işe yaramadığını anladım. Toparlanmaya çalıştım, başardım da. Ama ilk günlerdeki tutkulu çalışma yok artık. Gözlerim satırların arasında gezinirken, belli belirsiz bir ses sokaklara çağırıyor beni.

Düşüncelerde yaşamak ne demektir bilir misiniz? Sokağa çıktığınızda, “Peşimde biri var mı?” diye düşünmeden yürümeyi, her köşesine anılarınızın sindiği mahallenize korkusuzca girmeyi, evinizin kapısını çekinmeden çalmayı, geceleri merdivenlerden gelen seslere aldırmandan bir çocuk gibi mışıl mışıl uyumayı yalnızca düşüncelerinizde canlandırmanın korkunçluğunu bilir misiniz? Yüreğinizin tüm dünyayı içine alacak kadar büyüdüğünü ve aynı anda bir toz zerresi kadar küçüldüğünü hissettiniz mi hiç? Mutluluk bu kadar mı uzak?

Çıksam şu evden. Geçsem alınları rengârenk çamaşırlarla süslenmiş dar sokaklardan. Caddede dinmek bilmeyen bir taşıt seli, gürültülerini bile özlemişim. Geçen dolmuşlardan birine binsem, doğru Kadıköy’e. İnince denize yürümeliyim. İskelenin önünde sevgililerini bekleyen genç kızlar vardır yine. Bir de çiçek satan Çingeneler; yüzlerinde neşe, gözlerinde keder ve sepetlerinde allı morlu karanfiller. Bir de gecikmiş yolcular koşuşturur kalkmakta olan vapura. Gecikmiş yolcularla birlikte yakalasam kalkmakta olan vapuru. Otursam kenarlarındaki tahta sıraya. Konservatuvar binasından müzik aletlerinin düzensiz sesleri çalınacak kulağıma, bağıra çağıra istavrit satacak balıkçılar, yorgunluktan yılmış insanlar oturacak denizi seyreden banklara. Bir sigara tütürsem denize karşı. Şimdi deniz ne renktir acaba? Önce Haydarpaşa Garı’nın asık suratlı binası karşılayacak bizi. Yaz rüzgârında kanatları ıslak, boyunları kirli martılar. Sonra, vapurumuz uzun boylu dalgakıranların arasından sıyrılırken, sisler arasından İstanbul çıkıverecek karşımıza. Sağ tarafımızda Karadeniz’e akan Marmara’nın yumuşak

mavisi, karşımızda bir parça soluk almak için çarpık beton binaların arasından başını gökyüzüne uzatan Galata Kulesi. Ve köprüünün üzerinden koşarcasına geçmekte olan insanlar. Karaköy İskelesi'ne geldiğimizde bir inme telaşdır başlayacak yolcularda. Çımacılar iskeleye bağlarken vapuru, işportacılar kuytuluklarda hasılatlarını hesaplayacak. Okunmuş gazete toplayan çocuklar çoktan tutmuştur iskelenin çıkışını. Karaköy'ün sıkışık sokaklarında kalabalıklar yürüme savaşı verecek yine. Altgeçidin başındaki kartpostalcılar düzine düzine İstanbul satacak. Önünden geçerken serinliği vuracak yüzümüze Tünel'in. Bin Aksaray dolmuşlarına, in Unkapanı'ndan geçerken Müze durağında. Gir, sol yanında iki yaşlı akasya ağacı bulunan parke taşları döşeli sokağa. Şu kahverengi kapılı apartman. Yemek kokularının sindiği merdivenlerden çık ikinci kata. İşte dört numaralı daire. Çal zili ama çok heyecanlanma kapı açılırken. "Merhaba anne, şaşırdın mı? Ne o, ağlıyor musun aylardır yitirdiğin oğlunu karşında görünce?" Peki bana ne oluyor, boğazımda düğümlenen bu yumruk da ne?

Annem kır saçlı, hafif topluca, sevimli bir ihtiyarcıktır. Gençken çok güzelmış. Siyah saçlarının altında uzun kirpiklerinin çevrelediği açık kahverengi gözleri, geçmiş güzelliğinin bir kanıtıymışçasına bakar çizgilerin saygıyla yerleştiği yüzünden. İnsan nasıl da hızla yaşılanıyor. Ama annem belleğimde hep genç kalacak, tıpkı fotoğraflarındaki gibi. Ne kadar çok üzdüm ben bu kadını.

"Hiç değilse gideceğin yeri söyle."

"Olmaz anne, sonra haber gönderirim."

"Ne zaman?"

"En kısa sürede."

Gözbebeklerinde nasıl da koyulaştı şefkat. Kapanan kapı, merdivenlerde yiten ayak seslerim. Köşeden dönünceye kadar beni izleyen annemin çaresiz yüzü.

Akşamüzeri. Bankalar Caddesi'nden Tünel'e çıkan eğri büğrü sokaklardan birinde buluştular. Kararsız, bulanık bir

hava. Yokuştaki dükkânlar tek tek kapanıyor. Nemli parke taşlarına basarak yürüyorlar.

“Son asılan afişlerde senin de fotoğrafın var.”

Yüzüne bakıyor. Arkadaşı sakın, ne düşündüğü belli olmuyor.

“Gelirken Sirkeci’de gördüm. Bıyaksız, kravatlı bir fotoğraf.”

Üniversiteye kayıt için verdiğim resim olmalı, okuldan almışlardır. Niye bulandı midesi birden? Ona mı öyle geliyor, yoksa bacakları mı titriyor? Belki de herkese böyle olur.

Bazen günler öyle ağır, öyle yavaş akardı ki, canım hiçbir şey yapmayı istemez, gözlerimi bir noktaya dikerek saatlerce otururdum. Böyle günlerden birinde Metin’le üzücü bir tartışma geçmişti aramızda. Önceden Metin’i de, eşi Filiz’i de tanı mıyordum. Evlerindeki zorunlu konukluğum sayesinde tanıştık. On üç ay önce yağmurlu bir bahar gününde gelmiştim evlerine. Yeni evlenmişlerdi. Kapıda Metin ve Filiz’in güleç yüzleriyle, yeni alınmış mobilyaların kokusu karşılamıştı beni. Her yanda sevimli bir dağınıklık göze çarpıyordu. Yaşanmamış olanın bilinmezliklerle dolu çekiciliği sinmişti eşyaların üzerine. Aynı çekicilikle güzelleşiyordu arkadaşlarımla yüzleri. Gerçi onlar hep böyle güler yüzlü görünmeye, sıkıntılarını bana hissettirmemeye çalıştılar. Ama ben hiçbir zaman tümüyle rahat olamadım. Kapalı kalmanın getirdiği tedirginlik de bu gizli suçluluk duygusuna eklenince, zaman zaman üzücü olaylar yaşandı aramızda.

O gün hava kapalıydı. Yağmur damlaları penceremin camından şeritler halinde süzülüyor, sokaktan arada bir gelen motor uğultularından başka ses işitilmiyordu. İçimde gittikçe koyulaşan bir karanlık vardı. Yarıda bıraktığım romanı okumaya çalıştım, olmadı. Kelimeler gözlerimin önünden akar-ken ben bir şey anlayamıyordum. Bir süre odada amaçsızca dolaştım. Sonra uyumaya karar vererek yatağıma uzandım. Sanki gözlerimde diken vardı; sıkıntıyla kalktım. Bir sigara yakarak perdenin aralığından dışarıyı seyretmeye başladım.

Karşıdaki evlerin pencereleri kapatılmış, perdeleri çekilmişti. Yağmur daha da hızlandı. Saçaklardan süzülen suların sokakta küçük seller oluşturduğunu düşünüyordum. Boz renkli derecikler aceleyle bir yerlere akıyor olmalıydı. Bir ara gözlerim ıslak kiremitlere takıldı; yağmurda kırmızılıkları iyice ortaya çıkmıştı. Kiremitlerin hemen üzerinde gri bir gökyüzü uzanıyordu. Hiç sevmem bu rengi. Sıkıntım bir ton daha koyulaştı. Yeniden odamın içinde dolaşmaya başladım. Aklıma radyoyu açmak geldi. Kitaplığın alt rafındaki radyoya uzanıyordum ki, yaptığım yanlışın ayrımına vardım. Bir keresinde de her şeyi unutarak mutfakta şarkı söylemeye kalkmıştım. Bu bezginlikten kurtulmak için tek çare arkadaşlarımın gelmesiydi. Fazla bir şey yapmalarına da gerek yoktu. Onları görmek, ayak tıkrıklarını duymak, konuşmak yeterdi bana. Beklemeye başladım. Bu durumlarda hep olduğu gibi, zaman bir türlü geçmek bilmiyordu. Sonunda dönecekleri saat geldi. Kapıda anahtarın çıkardığı sesi duydum. İstenilmeyen karşılaşmalardan korunmak için zili çalmıyorlar, anahtarlarını kullanıyorlardı. Kapı kapandı. Tatsız bir sürpriz olmasın diye dışarıya çıkmadım. Bir keresinde Metin babasıyla gelmişti; az kalsın yakalanacaktım. Arkadaşlarım yanlarında konuk yoksa bana uğrar, “Merhaba” dedikten sonra içeriye geçerlerdi. Ama Metin bana uğramadı. Önce, “Yanında birileri var galiba” diye düşündüm. Ve her zamanki yerime, odadaki büyük dolabın içine saklandım. Fakat az sonra, dışarıdan gelen seslerden yalnız olduğunu anlayınca çok kızdım. Öfkeyle odadan dışarı fırlayarak, “İnsan kahveye girdiğinde bile bir selam verir yahu” diye bağırdım. Metin şaşkınlıkla bakakaldı yüzüme.

En çok tatil günlerini severdim. O günlerde işe gitmezlerdi. Sabah erkenden uyanır, çayı ateşe koyup onların kalkmasını beklerdim. Radyoda müzik özgürce çalardı; ben de tahta zeminin üzerinde dilediğimce dolaşırdım. Buğusu tüten çaylarımızı yudumlarken yaptığımız sohbetlere doyum olmazdı... Çok konuşmak giderek bende alışkanlık halini almaya başlamıştı. Özellikle de akşamları eve döndüklerinde ayrımında olmadan dakikalarca konuşurdum.

Yaptığının yanlış olduğunu bilirdim ama konuşmadan da duramazdım. Bütün gün evde bir başınaydım, konuşacak kimsem yoktu. Duvarlarla konuşurdum, resimlerle, çiçeklerle, en iyisi roman kahramanlarıyla konuşmaktı. Yıldım monologlardan, tüm büyük ve derin konuları çözümledik roman kahramanlarıyla. Ben artık sıradan insanlarla, sıradan konuları konuşmak istiyordum.

Bir gün komik bir şey oldu. Akşam yemeğinden sonra hep birlikte televizyon izliyorduk. Kapı çalındı. Ben hızla si-perime çekildim. Kapıyı Metin açtı. Alt kattaki komşuymuş. Tuvaletimizden mutfaklarına su sızıyormuş, yaptırmamızı, yaptırana kadar da tuvaleti kullanmamamızı istiyormuş. Arkadaşlar gündüzleri işyerinde gereksinimlerini giderebilirler, geceleri ise biraz ileride bir cami var, hadi oraya. Ya ben ne olacağım? Hep birlikte gülüşüyoruz.

“Küçükler için şişeler, büyüğü için paket servis” diyor Metin gözlerini hıznırca kırparak. Başıma bu da mı gelecekti? Başka çare de yok. Söylediği yöntemi uyguluyoruz. Bu durum üç gün sürdü. Dördüncü gün tamirci geldi de tuvaleti yaptırdık. O akşam çöpleri almaya gelen kapıcı, Metin’e şunları söylemiş:

“Abi, ne terbiyesiz insanlar var şu bizim apartmanda; çocuklarının bokunu bile çöpe atıyorlar.”

O, günlerdir gelmiyor. Zaten ayda bir uğrar. Eskiden ne kadar sık görüşürlerdi. Haftada bir mi? Yapılacak işlere göre belki daha sık. Uzun uzun konuşurlardı. Soruların tümü yanıtlandıktan sonra ayrılırlardı. Artık tüm konuşmaları yarım saate sığıyor, üstelerse bir veya iki saat. “Önemli bir gelişme olursa daha sık uğrarım” demişti. Geçenlerde Metin’e telefon ederek, bir süre gelemeyeceğini söyledi. Bugün de bir pusula geldi. Çikolata paketinin içine özenle yerleştirilmiş pelür kâğıtta şunlar yazıyor:

“Değerli dost, kritik bir durum ortaya çıktı. Büyük bir operasyon olabilir. Bu nedenle bir süre sana uğrayamayacağım. Gerektiğinde haber iletirim. Selamlar...”

Perdelerin arasından dışarıyı seyre diyorum. Apartmanın yanındaki boş arsada futbol oynayan çocukların seslerini saymazsak sokakla tek bağlantım bu. Penceremin karşısındaki evde orta yaşlı bir kadın oturuyor: Mefaret Hanım. Dul sayılır; kocası on yıl önce Almanya'ya gitmiş, bir daha da dönmemiş. Ama her ay düzenli olarak para göndermeye devam ediyormuş. Oturduğu evi de adam satın almış. Bahar rüzgârları evlerin boyaları dökülen duvarlarını okşamaya başladığında, Mefaret Hanım penceresine yerleşip alt kattaki komşusuyla laf yarıştırmaya bayılırdı. Bu sohbetlere biraz kulak misafiri olduğunuzda, mahallede olup bitenlerin tümünü öğrenebilirdiniz.

Mefaret Hanım'ın evinin yanındaki dairenin koyu gölgeli, kocaman bir balkonu vardır. Balkonun kenarına dizilmiş saksılardan allı beyazlı çiçekler narin boyunlarını uzatarak sokağı seyrederler. Evin tek kızı Funda, yazları bu balkonda resim çalışır. Güzel Sanatlar Fakültesi'nde okuyan bu kız, Mefaret Hanım'ın söylediğine göre, üçüncü sevgilisini de bu yıl değiştirmiş. Funda'nın resim yapışını izlemek gerçek bir zevktir. Üzerinde boyalar bulaşmış krem rengi bir önlük, elinde fırçalar, dalar gider karşısındaki resme. Arada bir balrengi perçemleri düşer yüzüne, insanın uzanıp perçemlerini düzeltmesi gelir. Tüllerin arkasından hiç kıpırdanmadan onu izlerdim. Kendisini seyrettiğimi bilse ne düşünürdü acaba?

Fundaların alt katında genç bir çift oturuyor. Onların eve taşındıkları günü bile anımsıyorum. Bir gece yarısı gürültüyle dönmüşlerdi düğünden. Balkonları çiçeklerle dolmuştu. En az yirmi çelenk vardı. Rüzgâr çiçeklerin kokusunu odama kadar getiriyordu. Sonra çiçekler kurudu. Çelenkleri de sobada yaktılar herhalde. Daha sonra kadın hamile kaldı. Üç ay önce doğum yaptı. Şimdi çocuğuyla çıkıyor balkona.

Bu evdeki ikinci yaz. Gündüzleri çok sıcak oluyor. Yapış yapış bir nem bırakmıyor yakasını. O, boğucu günlerin birinde çıkageldi. Oysa, "Geleceğim" dediği güne çok vardı. Onu

beklemiyor. Daha kapıdan adımını attığında bir şeyler olduğunu anlıyor. Gözlerindeki ağırlık gitmiş, yüzündeki her bir kıpırtı umut aşıyor insana. Odaya girer girmez, dayanamayıp soruyor:

“Hey, çıkıyor muyum yoksa?”

Acelesi yok, dudaklarını babacan bir gülümseme süslüyor.

“Dur. O kadar sevinme hemen. Biraz daha kalacaksın... Yok, karartma yüzünü öyle, çok kısa sürecek bu. Hem istersen artık haftada bir gün dışarıya da çıkabileceksin.”

“İstersem mi? Ne demek istersen? Ben bu eve geleli tam dört yüz on bir gün oldu. Dört yüz on bir tane gündüz ve bir o kadar gece... İstersemmiş...”

Yarın dışarıya çıkacağım. Yarın tül perdelerin ardından değil, çıplak gözlerle bakacağım gökyüzüne. Elimi kolumu sallaya sallaya yürüyeceğim sokaklarda. Yaz güneşi yüzümü yakacak, tenimde rüzgârı duyacağım. Ama anneme, arkadaşlarıma gidemeyeceğim yine. Adam sen de ne çıkar, bir kere kırdık ya şeytanın bacağı, bir dahaki sefere ne yapıp edip onları da görürüm nasılsa.

Yarın denize, benim en eski, en sadık dostuma gideceğim. Deniz ne zaman girdi yaşamıma? Sanki o hep vardı. Denizsiz günleri anımsamıyorum bile. Daha babam ölmeden, daha ben çok küçükken Menekşe’de otururduk. Evimiz tren istasyonunun tam karşısında, denizle yüz yüzeydi. Akşamüzerleri gözlerimi geçen trenlere diker, babamın dönüşünü beklerdim. Babamı beklerken sorardım grileşen sulara: “Nereden gelip nereye gider bu trenler? Binsem beni de götürür mü düşler ülkesine? Düşler ülkesi nerede acaba?” Ben denizle böyle söyleşirken babam iniverirdi geçen trenlerin birinden. Derken bir kardeşim daha oldu. Bir anda her şey değişti evde. Kısa sürede anladım ki, annemi, babamı, evimizi bu kardeşle paylaşmak zorundaydım. Sessizce kabullendim bu durumu ama daha çok söyleşmeye başladım denizle.

Bir türlü uyku tutmuyordu. Yattığım yerden gökyüzünü görüyordum. Yıldızlar tek tek sönüyor, ayın rengi soluyor-

du. Ucun ucun beyazlanıyordu karanlık. Karşıdaki koltukta dün ütülediğim gömlek, pantolon, yerde gazete kâğıdının üzerindeki boyalı ayakkabılarım, “Daha ne duruyoruz?” dercesine yüzüme bakıyorlardı. Birazdan, ortalık ağardığında çıkacaktım bu evden.

Tek tek pencerelerde açıyor gözlerini İstanbul. Sessiz sokaklar boyunca uzanan kaldırımları yeni güne hazırlıyor çöpçüler. Öbek öbek güvercinler sabah kahvaltısı için yayılmışlar sokağa. Otobüsler toz bulutları kaldırarak geçiyor caddeden. Bulvar boyunca ağaçlar yapraklarını güneşe doğru açıyor. Birbirine dolaşan tutuk ayaklarımı sürükleyerek, ilerliyorum ağaçların gölgesinden.

Bir istasyona çıkıyorum sarı duvarların arasındaki merdivenlerden. İsmi sormayın, o bildiğiniz tren yolu boyunca bir parça mahzun ve hep bekleyen istasyonlardan biri bu. Gişeden biletimi alıyorum. Ah, ne güzeldi asık suratlı görevlileri atlatarak trenlere biletsiz binmenin heyecanı. Bir ara gözlerim kahverengi traverslerin üzerinde uzanan raylara takılıyor. Biliyor musunuz, ben devrimin hep tren istasyonlarından, daha doğrusu raylardan başlayacağına inanırdım.

Önce sesi geliyor trenin, sonra kıvrılan vagonları. Bir telaştır alıyor yolcuları. Onlarla beraber ben de ayaklanıyorum. Trenin duracağı yere doğru yürürken bir el, koluma dokunuyor. Gözlüklerinin ardındaki gözleri rica dolu bir nine elimden tutarak, “Trene birlikte binelim” diyor. Kol kola biniyoruz trene. “Çok sağ ol yavrum” diyor. “Asıl sen sağ ol nine, aylarca evde kapalı kalmış bir insandan yardım istedin, ilk sen tutuyorsun sevgilimden bu yana elimi. Asıl sen sağ ol nine” demek istiyorum ama söyleyemiyorum. Tren sarsılarak ilerlerken ben de pencere kenarındaki sıralardan birine geçip oturuyorum. Genç bir kadın var karşımda, yanında sarışın, afacan bir oğlan. Kadının yolu uzun olsa gerek, çıkarıyor çantasından tığını, ipliğini, başlıyor örmeye. Afacanın kara gözleri bende. Oyun istiyor anlaşılan. İçimdeki çocuk dayanamıyor bu sevimli oğlanın

yaramaz bakışlarına, tutup göz kırpmıyor. Ufaklık durur mu? O da aynısını yapmak istiyor. Ama bir türlü beceremiyor. Gözlerinin ikisi birden kapanıyor. Çare ararcasına annesine bakıyor. Annesi oralı değil, dalmış gitmiş işine. Afacan yeniden bana dönüyor. Çareyi bulmuş anlaşılan, ışıyor keratanın gözleri. Bir eliyle tek gözünü kapatıyor, öteki açık. Ben durur muyum, itiraz ediyorum kaş göz işaretleriyle. Bu defa dilini çıkararak karşılık veriyor. O anda bir bakışın ağırlığını duyuyorum üzerimde. Başımı kaldırdığımda göz göze geliyoruz gencecik bir kızla. Hafifçe kızarıyor yüzü, sonra, “Sen de kimsin?” der gibi hızla çeviriyor başını. Öyle hoşuma gidiyor ki bu davranışı, ne olur bir daha baksa, ne olur başını bir daha çevirse...

Birbiri ardınca akıp gidiyor apartmanlar, ağaçlar, boş arsalar. Akıp giden apartmanların arasından çıkıveriyor deniz. Sirtında pul pul ışıklar yanan, mavi tenli, kocaman bir balık gibi usulca kıpırdanıyor karşımda. Eski bir dostla karşılaşmış gibi gülüyor gözbebeklerim. Hani çok güzel kızlar vardır. Onları daha önceden de defalarca görmüşsünüzdür. Yine de her karşılaştığınızda bakışlarınızın yüz çizgilerine, gözlerine takılıp kalmasını engelleyemezsiniz. Denize bakarken kendimi böyle bir kızın karşısındaymışım gibi hissediyorum. Belki de onun hiçbir zaman keşfedilemeyecek bu güzelliği karşısında şaşkınlığa varan bir hayranlık duyuyorum... Ama neden dinginleşmiyor gönlüm? O yapışkan keder neden bırakmıyor yakamı? İşte dışarısı, işte deniz.

Çelik rayların canhıraş feryatlarıyla duruyor tren. Gürültücü bir insan topluluğuyla birlikte iniyorum trenden. İstasyonun altındaki plajdan arabesk bir şarkı yükseliyor. Plaja doğru ilerleyen kalabalıkta kadınlar ve çocuklar çoğunlukta. Bıyıkları yeni terlemiş delikanlılardan oluşan bir grup daha var. Elllerinde yiyecek çantalarıyla kadınlar; bir yandan çocuklarına göz kulak olurken, bir yandan da çapkın gözlerle kızlarını kesen delikanlılara kızgın bakışlar fırlatıyorlar. Bu bakışları biraz yakından incelerseniz, uzak bir

geçmişte yaşanmış veya yaşanmamış bir aşk hikâyesinin izlerini görürsünüz. Genç kızlar ise kendilerini göstermek için yanıp tutuşurken, özellikle de annelerinin zoruyla ağırbaşlı görünmeye çalışıyorlar. Ama hiç tartışmasız en mutlu olanlarımız, renk renk giysileri, sevinçten kocaman açılmış gözleriyle çocuklar.

Onlarla beraber giriyorum plaja. Kulaklarımızda hep aynı arabesk, birkaç delikanlı da katılıyor şarkının sözlü kısmına. Yakıcı güneş plajın yeni badanalanmış beyaz duvarlarında geziniyor, ayaklarımın altındaki çimento zeminin sıcaklığı vuruyor yüzüme. Kalabalık kabinlere doğru ilerliyorum. Hayret! İçimden denize girmek gelmiyor. Sağ taraftaki cılız sarmaşıklarla çevrelenen, şemsiyelerin gölgelediği çay bahçesine yürüyorum. Boş masalardan birine geçip oturuyorum. Çocuklar üstlerindeki fora edip denize koşmaya başladılar bile. Bir sigara yakıyorum, denizi seyretmek istiyorum. Gözlerim denizin mavisinde erisin istiyorum. Ama bakışlarım yeniden insanlara kayıyor.

Sokak lambalarının aydınlatığı asfalt yol yitiyor adımlarımın altında. Penceredeki işaret tamam, dış kapı aralık. Köşedeki bakkala sezdirmeden süzülüyorum içeri. Merdivenlerde kimsecikler yok. Zile ardı ardına iki kez basıyorum. Kapıda Metin'in aydınlık yüzü karşılıyor beni. Kapıyı kaparken, biraz şaşkın, soruyor:

“Hiç yanmamışsın.”

Gülümseyerek yanıtlıyorum:

“Denize girmedim ki.”

Gözlerindeki şaşkınlık artıyor. Anlamsızca bakıyor yüzüme:

“Girmedin mi?”

Ayakkabılarımı çıkarırken içeriden Filiz'in sesi geliyor:

“Denize girmemiş mi?”

Filiz'in bulunduğu odaya geçiyoruz. Gözlerim ilk kez görüyormuş gibi odayı kucaklıyor. O anda bu evi ne kadar çok sevdiğimi anlıyorum.

Filiz dayanamıyor:

“Peki, ne yaptın bütün gün?”

Öyle umutla doluyum ki, arkadaşlarıma sarılmamak için zor tutuyorum kendimi.

“Hiç” diyorum. “Hiç, bir masada oturup insanları seyrettim.”

ÖLÜMÜN HÜKMÜ YOK!

*Haykırmaz olsa da kulaklarında martılar
Gümbürdemez olsa da dalgalar kıyılarda;
Çiçeklerin fışkırdığı yerde bir çiçek bile
Kaldırmaz olsa başını çarpan yağmura;
Deli de olsalar, ölü de çiviler gibi
Baş verecektir kişilikleri kır çiçeğinden sürer gibi;
Çıkacaklardır güneşe, tükeninceye dek güneş,
Ölüme kalmayacaktır bu dünya.*

Dylan Thomas,
çev. Bülent Ecevit

Ölümün Hükmü Yok!

Gözleri siyah bir bezle bağlanmıştı. Adamların arasında topallayarak ilerliyordu. Yakası, kol ağızları kararmış gömleğinden, toza bulanmış kot pantolonundan öyle ekşi bir koku yayılıyordu ki, kollarından tutarak onu sürükleyen iki adam da başlarını öte tarafa çevirmek zorunda kalmışlardı. Kirli saçlarını karıştırarak, kan lekelerinin kuruyup kaldığı esmer yüzünde gezinen rüzgârın serinliğiyle dışarı çıkarıldığını anladı. Oysa hücresinden alındığında sorgu odasına götürüldüğünü sanıyordu. Bir an aydınlandı yüreği. Yoksa bırakıyorlar mı? Ama sevinci parladığı gibi çabucak sönüverdi. Daha sorgusu bitmemişti ki!

Pis kokulu, karanlık hücresinde mukavva kutulardan bozma kartonların üzerine yarı baygın serilip, koridorda yankılanan çığlıkları dinleyerek sırasının gelmesini beklemek korkunçtu. Ama ilk günler geçip de, kollarını omuzlarından koparacakmış gibi geren askılar; diline, meme uçlarına, hayalarına bağlanan elektrotlar, tabanlarını parçalayan darbelerle acı vücuduna bir daha hiç çıkmayacakmış gibi kazındıktan ve tüm yaşamına yetecek kadar aşağılandıktan sonra uygulayacakları yeni yöntemlere şaşırmayacağını sanıyordu. Oysa yeni bir kâbusun eşiğinde korkuyla kıvranmaya başlamıştı işte.

Onu nereye götürüyorlardı? Bilinmezlik, tedirginliğini besleyen kuşkuyla, sürekli tetikte tutuyordu aklını. Belki de bu yolun sonunda, bir yerlerde ölüm siyah pelerini

sermiş, onu bekliyordu. Yok canım, bu kadarını da yapamazlardı. Belki de arkadaşlarından birini daha yakalamışlardı da, yüzleştirmek için... Peki, neden arkadaşını buraya getirmemişlerdi? Umuda ya da karamsarlığa açılan böyle bir sürü olasılık, bu olasılıkların çevresinde art arda dizili anılar sorumsuzca geziniyordu kafasının içinde. Hiç aklına gelmeyecek önemsiz olaylar bile, düşüncesinin bir ucundan sökülüp canlanıyordu gözlerinin önünde. Belleği kimseye haksızlık etmiyordu doğrusu: Çocukken bahçedeki dut ağacından düşerek kafasını yarması, babasından yediği ilk sopa, lisede sarhoş olduğu için matematik hocası tarafından sınıftan atılması, üç arkadaşıyla harçlıklarını biriktirerek satın aldıkları kitaplar ve böylece oluşturdukları ilk gizli örgüt, fakültenin kantinindeki ateşli forumlar ve sonra Gülhan. O da gözaltında mıydı acaba? Günlerdir bu soruyla uyuyor, bu soruyla uyanıyor, sorguya her çıkarılışında, “Gülhan’la karşılaşacağım” diye içi içini yiyordu.

O gün Gülhan’la birlikte çıkmışlardı fakülteden. Barbaros Bulvarı’ndan yürüyerek sahildeki çay bahçesine inmişler, burada arkadaşlarıyla buluşarak, hep birlikte Dünya Sineması’nda *Julya* adlı filmi izlemeye gitmişlerdi. Sinemadan çıkınca Gülhanların Teşvikiye’deki evlerine kadar filmin senaryosu üzerine tartışmışlar, sonra yurda dönmüş ve gözaltına alınmıştı. Onu izledilerse, Gülhan’ı fark etmemeleri olanaksızdı. Bu da felaket demektir. Çünkü gizli yayınlar ve tüm yazılı dokümanlar Gülhanlardaydı. Gerçi sorguda Gülhan’ın adı hiç geçmemişti. Bu, az da olsa içini rahatlatıyordu ama onu kuşkularından kurtarmıyordu.

Vakit gece olmalıydı. Gündüzün elleri böyle kelepçeli, yüzü gözü şişmiş bir halde sokağa çıkarmaya cesaret edemezlerdi. Üstelik gözlerindeki bağa rağmen ışığı seçebilirdi. Evet, mutlaka geceydi. Ne kadar da soğuktu. Başının döndüğünü, titremeye başladığını hissetti. Günlerce kapalı kaldıktan sonra açık hava çarpmış olmalıydı.

Sol koluna sıkıca yapışmış olan adam, alaycı bir ses tonuyla sordu:

“Ne o, bacakların mı titriyor?”

Delikanlı bir şey söylemedi. Adam yanıt alamayınca kolundan sertçe sarstı:

“Kahramanımıza bakın, nasıl da rüzgâra tutulmuş yaprak gibi sallanıyor. Başına gelecekleri anladı mı ne?”

Dili Karadeniz aksanına çalan başka biri, “Daha çok titreyecek o” dedi. “Bizi kandırdığını, oyaladığını sanıyordun enayi. Kiminle dans ettiğini anlayacak yakında.”

Delikanlı titremesine engel olmaya çalıştı, başaramadı. Artık vücuduna söz geçiremiyordu. Adamların blöf yaptığını düşündü. “Ya söyledikleri doğruysa?” Bu aklına gelince titremesi daha da arttı. Oysa gözaltına alındığında, ölüm dahil her sonuca hazırlamıştı kendini. Ama ölmeye hazırlanmak başka şeydi, ölmek başka.

Biraz yürüdükten sonra durdular. Onu tutan adamlar, kollarını bıraktılar. Şimdi bedeninin tüm yükü ayaklarının üzerindeydi. Ayak parmaklarının yandığını, tırnaklarından başlayan sancının beynine doğru yükseldiğini duyumsadı. Metalik bir ses çalındı kulağına. Yakınında bir otomobilin kapısı açılmış olmalıydı. Onu üç dört metre kadar sürükleyerek otomobilin zeminine uzattılar. Bunun bir minibüs olduğunu anlamakta gecikmedi. Normal bir otomobilden yüksek ve zemini daha genişti. Başını kaldırmamasını ve dizlerini karnına çekmesini söyleyerek, sol kolu bedeninin altına gelecek şekilde yana yatırıp, sırtını minibüsün koltuksuz tarafına, ayaklarını ise karşıdaki koltuklardan birinin demirlerine sıkıştırdılar. Adamlardan biri pozisyonu beğenmemiş olacak ki, sağ ayağıyla delikanlının başını, yüzü plastik döşemeye yapıştıncaya kadar bastırdı. Döşeme otomobil lastiği kokuyordu.

Adamların hepsi de binince minibüs hareket etti. Delikanlı gittikleri yönü saptamaya çalıştı. Ama az sonra kafası karıştı ve bu işten vazgeçti. Gözleri burun kanatlarının yanında, bağın açık kalan aralığından minibüsün alacakaranlık zeminine bakıyor, endişeyle bu gece yolculuğunun nasıl sonuçlanacağını düşünüyordu.

Yurttan da böyle bir minibüsle almışlardı onu. O zaman gözlerini henüz bağlamamışlardı. Yağmur sonrası camgöbeği yeşiline bürünen denizin dinginliğini, çıplak ağaçlardaki son kuru yaprakların da döküldüğü ıslak yollarda evlerine dönmekte olan insanları görmüş; denizi, kızıla çalan sarı yaprakları, çıplak ağaçları ve güvenli duvarlarının arkasına sığınmak için adımlarını hızlandıran insanları hüznle seyretmişti. Bu uğursuz gecede ise şu lanet olası karanlıktan başka bir şey göremiyordu.

Hızları artıp, yanlarından geçen otomobillerin sesi değişince geniş bir yola çıktıklarını anladı. Bu, çevreyolu olmalıydı. Kısa sürede çevreyoluna çıktıklarına göre pekâlâ Anadolu yakasına gidiyor olabilirlerdi. Belki de sorgusunu Selimiye Kışlası'nda tamamlayacaklardı da, adamlar ona gözdağı vermek için böyle esrarengiz bir havaya bürünmüşlerdi. “Neden olmasın?” Gözaltındakilerin sayısı artınca, sorgunun Selimiye’de tamamlandığını çok duymuştu. Bu olasılık aklına yatmaya başladı. Eğer Boğaz Köprüsü’nden geçerlerse, Selimiye Kışlası’na gidiyorlar demekti. Başını hafifçe yukarı doğru çevirerek, gözlerini kapatan bez parçasına çarpacak köprüünün ışıklarını umutla beklemeye koyuldu. Adamlar sigara içiyorlar, kimse konuşmuyordu. Tütün kokusu lastik kokusunu bastırmıştı.

Minibüs hızını keserek sağa kıvrıldığında, büyük bir düş kırıklığına uğradı. Boğaz Köprüsü’nden geçmiyor, Selimiye Kışlası’na değil, kimsenin onları göremeyeceği kuytu bir yere gidiyorlardı işte. Korku deminden beri sindiği köşeden çıkarak, tüylü bacaklarıyla gezinmeye başladı düşüncelerinde. “Bana ne yapacaklar?” Onu öldürecekler miydi? Yok, buna cesaret edemezlerdi; gözaltına alındığını yurttan herkes görmüştü, arkadaşlarına babasına haber vermelelerini de söylemişti. Babası, gözaltına alındığı günden beri bu heriflerin eşiğini aşındırıyor olmalıydı. Hayır... Hayır, onu öldürmeyi göze alamazlardı. Peki ya daha öncekiler? Geçirdiği kriz sonucu hücresinde kendini asanlar, emniyet müdürlüğünün altıncı katından atlayıp intihar edenler, cam

kırıklarıyla bileklerini kesenler, dur emrine uymadığı için vurulanlar; onların da arayanı soranı yok muydu? Onların da gözaltına alındıklarını gören hiç kimse olmamış mıydı? Karamsarlık en koyu tonuyla dalga dalga çoğalarak, iyimserliğinin kum tanelerinden oluşan son direnme noktalarını da bir bir yıkıyordu.

Bu ıssız yolda bir saat kadar ilerlediler. Minibüs sarsılarak durduğunda, iki kişi onu sıkıştığı yerden çıkararak yere indirdi. Nemli bir serinlik çarptı yüzüne. “Burası bir orman olmalı” diye düşündü. Uyuşan bacaklarına yüzlerce iğne birden saplanıyordu. Bacaklarını hareket ettirmeye çalıştı ve dengesini kaybederek yere yuvarlandı. Yüzünde çimenlerin ıslak yumuşaklığını duydu. Hoş bir koku vardı havada. Kelepçeli ellerini yere dayayarak doğrulurken, “Önüme baksana eşşoğlu eşşek” diye bir küfür işitti. Ve karnına yediği bir tekmeyle yere yıkıldı. “İşte başlıyorlar” diye düşündü. Ama tekmelerin arkası gelmedi. İki kişi koluna girerek, düştüğü yerden kaldırdılar. Yanlarına başka birisinin yaklaştığını hissetti. Adamın tütün kokan nefesi sağ yanağında geziniyordu:

“Beni iyi dinle oğlum.” Bu, günlerdir ona sorular yönelten üç adamdan en acımasız olanının sesi idi. “On gündür bizi uğraştırıyorsun, oysa biz senin ne mal olduğunu çok iyi biliyoruz. Artık yolun sonuna geldin. Ya istediğimiz bilgileri vereceksin ya da senin için bundan sonrası yok.”

Bir yerlerden reçine kokuları geliyor, başının üstündeki kuru dallarda rüzgâr tıkırtılar çıkararak geziniyordu. Gözaltına alındığı günden beri bu tür tehditleri defalarca duymuştu. Yine de ürktü. Adam bir süre delikanlının tepkilerini gözlemledi, sonra, “Üç kadar sayacağım” dedi. “Yaşamak istiyorsan beni durdurursun. Bu senin son şansın, iyi düşün!”

Kulaklarında namluya kurşun süren mekanizmanın sesi çınladı. Dudaklarından bedenine doğru bir ürpertinin yayıldığını hissetti. Ve öldürülebileceğine ilk kez inandı. Adamları dirsekleriyle iterek, panik içinde kaçmaya çalıştı. Ama ikinci adımını bile atamadan yakaladılar.

“Bırakın beni... Ne olur bırakın...” diye bağıırıyordu.

Adamlar hiçbir şey söylemeden onu dizlerinin üzerine çökerttiler. Karanlıkta kendi çığlığından başka yankılanan ses yoktu. Kısıtılmış, direnci kırılmış bir hayvanın ulumalarını andıran bu ses onun muydu? Bir ara başka sesler de duyar gibi oldu. Sanki birisi içini çekerek ağlıyordu. Sustu, çevresini dinledi. Hayır, bunlar iç çekiş değil, gülüşmelerdi. Onunla alay ediyor, çaresizlik içinde kıvranışını zevkle izliyor olmalıydılar. Utançla başını öne eğdi. Önce sessizce, sonra hıçkırarak ağlamaya başladı. Kollarından tutan adamlar kendine gelmesi için birkaç kez sarsmak zorunda kaldılar. Sorgucu:

“Ağla bakalım ağla” dedi. “Haline bakmadan, bir de devletle uğraşmaya kalkarsın.”

Önce adamın ne söylediğini anlamadı. Hatta düştüğü duruma üzüldüğünü sandı. Sonra içi kinle doldu. Ağlamayı kesti. Bu adamı elleriyle boğazlayabileceğini düşündü. Doğrulmaya çalıştı. O anda sol şakağına soğuk, sert bir cismin dayandığını hissetti. Bunun bir tabanca namlusu olduğunu anlamakta gecikmedi. Ve sorgucunun tiz sesi duyuldu:

“Bir...”

Bu ses korkusunu yeniden uyardı. Dehşet, utancını ve kinini bastırdı. Ormanın çalılıklarla kaplı kuytuluk bir yerinde, kafasında simsiyah bir kurşun deliğiyle upuzun yatan, çamurlara bulanmış cesedi geldi gözlerinin önüne. Bu karanlık ormandan, bu adamlardan kaçmak, ölüm düşüncesinden sıyrılmak istiyordu:

“Acıyın, öldürmeyin beni!” diye yalvarmaya başladı. Ama bunun bir işe yaramadığını kısa sürede anladı. Kimse ona yanıt vermiyordu. Gerçekten de yolun sonuna mı gelmişti. Her şeyi anlatsa... Hayır. Bunu yapamazdı. Sonra arkadaşlarının, Gülhan’ın yüzüne nasıl bakar, okulun kapısından içeri nasıl girerdi. Kimse konuşmayacaktı onunla. Hocaları bile bir tuhaf bakacaklardı yüzüne. Yaşamayı istemenin bedeli bu kadar ağır mıydı? Belki de bunu düşünmek için epeyce geç kalmıştı. Her mitingin sonunda yüzlerce arkadaşıyla birlikte boğazını paralarcasına içtiği devrim andını anımsadı:

“Emperyalizme ve faşizme karşı...”

Şu an, o sözlerin hiç anlamı yok muydu? Evet, vardı. Gözaltına alınmadan önce inandıklarına şimdi de inanıyordu. Ama bunu kanıtlamak için ölmesi şart mıydı? Üstelik ölüme böyle göz göre göre, adım adım gitmek... Bir çatışmada ölmek ne kadar kolay olurdu. Üç yıl önce okulda çıkan bir kavgada omzundan vurulmuş, ancak beş yüz metre yürüdükten sonra yaralandığını anlamıştı, insan öldüğünü bile fark etmezdi.

“İki...”

Adamın, sesini ürkütücü kılmaya çalıştığını düşündü. Babası geldi aklına. O da kızdığı anlarda böyle bağırırdı. Kim bilir nasıl yıkılacaktı. Onun övünç kaynağıydı. Komşularına, “Oğlum mühendis çıkacak” derken nasıl da gururla parıldamıştı gözleri. Annesinin olmadığına ilk kez sevindi. Hiç değilse o üzülmeyecek. Annesini hayal meyal anımsıyordu. Bir gün evleri kalabalıklarla dolmuş, salonda yere serili yatakta tepeden tırnağa beyaz bir çarşafı örtülü birisinin başında, yaşlı bir kadının dokunaklı bir sesle Kuran okuduğunu ve akrabalarının ağladığını görmüştü. Sonra babası, “Annen artık melek oldu oğlum” demiş ve o günden sonra da annesini bir daha görmemişti. O zamanlar kaç yaşındaydı. İçerdeki kadının çocuğundan biraz daha büyük olmalıydı. İçerdeki kadın... Onu tümüyle unutmuştu.

İçerdeki kadın bir sendikacının karısıydı. Kocasını bulamayınca, kucağındaki çocuğuyla birlikte kadını rehin almışlardı. Onunla karşılaştığında, delikanlı gözaltının üçüncü günündeydi. Üç gündür ne yiyecek ne içecek bir şey geçmişti boğazından. Açlıktan midesi kazınıyordu, susuzluktan dudakları morarmış, dili bir pelte haline gelmişti. Hücresinde yarı baygın inlerken, bu genç kadın ne yapıp edip çocuğunun elindeki portakalı ona ulaştırmıştı. Bu küçük portakalla ne karnı doymuş ne de susuzluğunu giderebilmişti ama bu vahşet binasında ona yardım elini uzatabilecek insanlar da olduğunu anlamış, içinde sıcacık bir şeyler kıpırdanmıştı. Şimdi bu ıssız ormanda yapayalnız,

korkuyla titrerken, içini güvenle dolduran o sıcaklığa ne kadar çok gereksinimi vardı.

Birden, ağaçların arkasındaki koyu karanlıkta içerdeki kadını gördü. Adamlar gözbağını ne zaman çözmüşlerdi? Kadın, ona bakıyordu. Bu yüz, gümüş çerçeveli fotoğraflardaki annesine ne kadar da benziyordu. Karanlık biraz dağıldı. Şimdi kadını daha iyi görebiliyordu. Yüzü ılık içindeydi. Açık renk gözleri sevgiyle bakıyor, dudaklarında incecik bir gülümseme titriyordu. Ama bu Gülhan değil miydi? Başını hafifçe eğmiş, her zamanki gibi parmaklarının ucuna basarak ona doğru yürüyordu. Nasıl olmuştu da önceden tanıyamamıştı. Gülhan'a gülümserken, sorgucu son sayıyı saydı:

“Üç...”

Aynı anda kurşun sesi nemli karanlığı yırtarak, gecenin içinde dağıldı. Yere yıkılan delikanlı, ne ağaçlardan uçuşan kuşların korkulu kanat çırpışlarını ne de uzaklardaki evlerden silah sesine uluyan köpekleri duydu.

Kendine geldiğinde minibüs hâlâ ormanın içinde ilerliyordu. Önce bacaklarının arasında soğumaya başlayan bir ıslaklık hissetti, yüzü utançla kızardı, sonra tüm benliğini çılgınca bir yaşama sevinci kapladı. Yüreğinde heyecanlı çarpıntılarının yanı sıra, kimseyi ele vermemiş olmanın rahatlığını duydu. Adamlar sigaralarını henüz yakmamışlardı. Minibüs, otomobil lastiği ve sidik kokuyordu.

PEZEVENK

Ş p e:

*Çıplak ayaklı bir gece gibi
ilerliyor içimde.*

Nâzım Hikmet

Pezevenk

Garson ikinci çayı getirdiğinde bu kahveye oturalı yarım saati geçmişti. Burası Vatan Caddesi'nden Fatih'e açılan geniş sokaklardan birinde, daha çok emeklilerin takıldığı küçük bir yerdi. Kahveye ilk girdiğimde, içerdeki dört ihtiyar bir an oyunlarından koparak, güvensiz bakışlarla süzdüler beni. Ama tıraşlı, temiz yüzümü, dudaklarımda beliren saf gülümsemeyi, bir de kendilerine saygıyla selam verdiğimi görünce rahatladılar. Üstelik selamıma karşılık vermekle de kalmadılar, sanki onlardan biriymişim gibi "pişti"lerine ve bol küfürlü şakalarına kaldıkları yerden devam ettiler. Kahvehanenin hem sahibi hem garsonu hem de ocakçısı olduğunu tahmin ettiğim genç adamsa belki biraz umursamaz, biraz ukala ama bir müşteriye nasıl davranması gerekiyorsa öyle davrandı bana. Oysa radyoda on üç haberleri vardı ve kadın spiker bir türlü metalikleştiremediği ses tonuyla Sıkıyönetim Komutanlığı'nın bilmem kaç numaralı bildirisini okuyordu.

Yer yer sigara yanıklarıyla delinmiş yeşil çuhalarla kaplı masalar, kenar çizgileri eğri bir kareyi andıran kahvenin içine düzensiz aralıklarla yerleştirilmişti. İyice kirlenmiş bej renkli duvarlardan ikisine artık antika sayılabilecek, kahverengi mobilyalı kocaman bir saatle, ütülü üniformalarının içinden, pişti oynayan ihtiyarlara vakarla bakan beş generalin bolca laklanmış afişi karşılıklı asılmıştı. Kapı ve pencerelerin karşısında, yarısını çay ocağının kapladığı duvarda ise yaldızlı çerçevelere hapsolmuş dalgalı bir deniz öfkeyle yüzüme

bakıyordu. Radyoda haberler çoktan bitmiş, kalın sesli bir kadın nihavent makamında şarkılar söylemeye başlamıştı. Kahvenin tam ortasındaki demirdöküm soba yanmıyordu ama dışarısı öyle soğuktu ki, sokağı görebilmek için buğulanmış camları silmek zorunda kalmıştım.

Sokak boyunca karşılıklı olarak dizilmiş dükkânların önünden tek tük insanlar geçiyor, nisan sonu olmasına karşın bu nereden geldiği belli olmayan soğuk hava, esnafın kapılarının önüne taburelerini atarak, bahar güneşi altında tatlı sohbetlere koyulmalarını ya da iddialı tavla partilerine başlamalarını engelliyordu. Sinan'ın yürümeye başlayacağı köşeye doğru rüzgârda savrulan iki ağaç vardı. Yeni çıkmış yaprakları çok küçük olduğundan bunların ne ağacı olduğunu anlayamıyordum. Gözlerim saate kaydı: On üç otuz beşti. Emin olmak için duvardaki antika saate de baktım. Hayretle bu kocaman saatin çalışmadığını gördüm. İnsanda güven uyandıran böyle görkemli bir aletin bozuk olabileceğini hiç düşünmemiş olmalıyım ki, ilk baktığımda çalışmadığının ayırımına varamamıştım. Neyse, zaten saatimin yanlış olması küçük bir olasılıktı; günde birkaç dakika ileri gidiyordu, o kadar. Ben de kendimi buna göre ayarlayabilirdim.

Artık içerdekilere sezdirmeden pürdikkat caddeyi gözlemeye başlamıştım. Kış boyunca incelerek, alttaki parke taşlarının yer yer açığa çıktığı asfalttan bir kamyonet geçti. Yaşlı bir kadınla genç bir kız ilerdeki tuhafiye mağazasının küçük vitrinini uzun uzun inceledikten sonra içeriye girdiler. Sokak bir süre ıssızlaştı. O sırada tüyleri dökülmüş yaşlı bir sokak köpeği çıktı yola. Uysal gözlerle çevresini süzen bu zavalıcık, galiba sığınacak bir kovuk arıyordu, belki de bir parça yiyecek. O denli cılızdı ki, ince bacakları gövdesini güçlkle taşıyor, rüzgâr onu gönlünce itekleyip duruyordu. Merhametten çok karamsarlık uyandı içimde. Şu Sinan da nerede kalmıştı? Gerçi onun randevularına zamanında geldiği görülmüş şey değildi. Yine de her gecikme bir tehlike işareti olabilirdi. Sinan'ın bu görüşmeyi istemesi de biraz tuhaftı.

Zaten beş gün sonra randevumuz vardı. Başka bir arkadaş bu erken görüşmeyi istese, “kötü bir şey oldu” diye görüşme gününe kadar kendi kendimi yerdim. Ama Sinan’dı bu. Kim bilir gene neler anlatacaktı.

Sokak köpeği birden yok oldu. Oysa az önce lokantanın önünde duruyordu. Köpeğe bakınırken, ağaçların arasındaki giyim mağazasından bir çocuk fırlayarak yandaki sokağa girdi. Sinan’ı o anda gördüm; ağaçlara doğru yürüyordu. Pek uzun boylu sayılmazdı ama kimi uzun boylu insanlar gibi kamburunu çıkararak yürümeyi alışkanlık haline getirmişti. Giydiği siyah, uzun pardösü onu olduğundan daha zayıf gösteriyor, bedenine göre oransız olan başının büyüklüğünü iyice ortaya çıkarıyordu. Sinan’ın az önce dönmüş olduğu köşeye baktım: Kimsecikler görünmüyordu, sokaktan kuşku uyandıran herhangi bir taşıt da geçmemişti. İşin aslına bakarsanız, böyle üstünkörü kontrollerin profesyonel izlemelere karşı etkili olmayacağını biliyordum. Yine de bu tür denetimleri, insanı uyanık tuttuğu ve kendine güven duygusu kazandırdığı için gerekli sayıyordum. Üstelik takipçilerimizin çıplak gözlerle görebileceğimiz hatalar yapabileceklerini de unutmamak gerek.

Sinan kahveye iyice yaklaşmıştı. Yüzünü, rüzgârın dağıttığı saçlarını artık seçebiliyordum. Sakin görünüyordu. Birden yandaki büfeye doğru yöneldi. Şaşırmıştım. Hiç durmadan yürümesi gerekirken, neden böyle yapmıştı? Tedirginlik usulca kıpırdandı içimde. Büfeye yaklaştı, satıcıya bir şeyler söyledi. Satıcı istediğini vermek için dönünce, çevresini kolaçan etti. Sonra saatine baktı. Benim geç kalabileceğimi düşünerek zaman kazanmaya çalışıyordu. Sinan gibi sallapati bir adamın bu kadar dikkatli olması şaşkınlığımı daha da artırdı. Yoksa tehlikeli bir durum mu söz konusuydu? “Belki de onunla hiç görüşmemeliyim” diye düşünürken pardösüsünün sol cebinde güvenlik işaretimiz olan *Hürriyet* gazetesini gördüm. Büfeden aldığı sigara paketinden bir tane yakarak yeniden yürümeye başladı. Yüzünde endişeli bir ifade mi belirmişti, bana mı öyle geldi?

Bilmiyorum. Ama onunla görüşmeden buradan ayrılama-
yacağımı anlamıştım.

Sinan kahvenin önünden geçince, ben de çay paralarını
ödeyerek çıktım. Adımımı dışarı atar atmaz sert bir rüzgâr
çarptı yüzüme. Kapının önünde durup ceketimin düğme-
lerini iliklerken, sokağa son bir kez daha göz attım. Ne
bir otomobil ne bir insan... Ortalık şimdi daha ıssızdı. Az
önce kaybolan sokak köpeği kuru temizleyici dükkânının
merdiveninin altına sığınmış, ağzında bir şeyler geveliyor-
du. Sinan'ın peşi sıra yürümeye başladım. Elli metre kadar
önümdeydi. Bu güneşsiz, can sıkıcı sokakta yürüyüşünü
biraz olsun uzatmak için adımlarını yavaşlatmıştı. Bense tam
tersine, hızlandım. Ve sokağın sola kıvrıldığı apartmanın
önünde yetiştim ona. Ayak seslerimi duymuş olmalıydı.
Yavaşça dönüp arkasına baktı. Beni görünce hiç istifini
bozmadan yürüyüşüne devam etti. Yanına iyice yaklaşmış-
tım. O, benden önce davrandı, kırık bir gülümsemeyle,
“Merhaba” dedi.

Selamına karşılık vermeden sordum:

“O eve neden gittin?”

Kahverengi gözleri şaşkınlıkla açıldı:

“Mehmet mesajımı iletmedi mi?”

“Önce soruma yanıt ver! O eve neden gittin?”

“Seni bir an önce bulmam gerekiyordu.”

“Bu hafta sonu görüşecektik ya, beş gün bekleyemedin
mi?”

“Anlamıyorsun, çok önemli...”

“Asıl sen anlamıyorsun! Bu kaçınıcı sorumsuzluk? So-
kakta kaldığın bir anda, sana kapılarını açan insanları nasıl
tehlikeye atabilirsin? Son operasyonun üzerinden daha dört
ay bile geçmedi...”

Lafı ağzımda yakaladı:

“Ben de bundan söz etmek istiyordum. Operasyon ta-
mamlanmadı. İçimizde ajan var!”

“Ne?.. Ne diyorsun sen?”

“Ufuk, polis!”

Sinan'ı sokakta gördüğüm andan beri kötü şeyler olduğunu sezinliyordum. Ama içimizden birinin ajan olduğunu duyacağım aklımın ucundan bile geçmemişti:

“Ufuk mu?.. Saçmalama, o en sağlam arkadaşlardan biridir.”

“‘En iyisi’ de diyebilirdin ama bu nitelikleri ustaca hazırlanmış bir senaryo gereğiymiş. Artık adının Ufuk olduğundan bile emin olamayız.”

Sinan'ın suç kanıtlarının tümünü ele geçiren bir savcı edasıyla Ufuk'u acımasızca mahkûm etmesi, son tutuklamalarda hiç de küçümsenmeyecek bir rolü olmasına rağmen şimdi karşıma geçip felaket tellallığı yapması, ona olan kızgınlığımı giderek artırıyor, söylediklerini çürütmek, bu defa da aptalca davrandığını yüzüne haykırmak için dayanılmaz bir istek duyuyordum:

“Dur bir dakika! İnsanları suçlamak bu kadar kolay mı? Kim söyledi Ufuk'un polis olduğunu?”

“Ömer. Operasyonlar sırasında 1. Şube’de görmüşler.”

“Ömer mi görmüş?”

“Hayır, İbrahim.”

“Sen İbrahim’le mi konuştun?”

“Hayır, Ömer’le. İbrahim’le nasıl konuşabilirim. O hâlâ içerde.”

“Kaynağından öğrenmediğin bir haberle, arkadaşını nasıl polis olarak suçlayabilirsin?”

“Ama İbrahim, Ömer’le bir de mektup göndermiş. Orada yazılanlar Ömer’in anlattıklarını doğruluyor.”

“O kadar sıkı kontrolün olduğu Metris’ten Ömer nasıl çıkarmış mektubu?”

“İbrahim limon suyuyla yazmış. Mektubu okumak için kâğıdı ütölemek zorunda kaldım.”

“Mektubun İbrahim’den olduğunu nereden biliyorsun?”

“Hişt!” dedi usulca.

Başımı kaldırdığımda karşıdan gelmekte olan iki adamı gördüm. Adamlar gözlerini üzerimize dikmiş, ilgiyle bize

bakıyorlardı. Cebinden çıkardığı sigara paketini bana uzatan Sinan, “Sesimizi fazla yükselttik galiba” dedi.

Sigara içmediğim halde bir tane aldım. Bir tane de o yaktı. Sigaralarımızın dumanını rüzgâra savururken adamlar geçmişti bile.

Onunla inatlaşarak bir yere varamayacağımı anlamıştım:

“Haklısın, bu böyle olmayacak” dedim. “İstersen önce sen olayı anlat, sonra ben öğrenmek istediklerimi sorayım.”

“Olur” dedi.

Sesi yumuşamıştı.

“Ama tüm ayrıntıları istiyorum” dedim. “Tek bir nokta bile karanlıkta kalmayacak.”

Sokağın sonuna yaklaşmıştık. Bir yanı geniş cam vitrinli mağazalar, bir yanı Fatih Camii’nin tozlu taşlarıyla kaplı büyük cadde birden çıkıverdi karşımıza.

“Şurayı geçelim, konuşmaya öyle devam ederiz” dedim. Başıyla sessizce onayladı beni.

Kaldırımlar her zamanki gibi kalabalıktı. Soğuk sanki insanları hiç etkilememişti. Hemen yanımızda bir mini-büs durdu. Otomobilin kapısında on yaşlarında bir çocuk, “Vezneciler... Vezneciler...” diye bağırarak bize baktı. Ama ne bizden ne de başkalarından yolcu çıkmayacağını anlayınca kapıyı hızla çekti ve minibüs hareket etti. Postanenin yanındaki telefon kulübelerinin önünde, otobüs durağında küçük kuyruklar oluşmuştu. Köşede gür bıyıklı, tek bacaklı gençten bir adam, rengi iyice kaçmış paltosuna sarınmış, otobüs bileti ve jeton satıyordu. Üstgeçidin merdivenlerinden çıkarken Sinan’ın haklı olabileceğini düşündüm. İşte bu, tam anlamıyla bir felaket olurdu. Yok canım, bu Sinan’ın yeni bir işgüzarlığıydı, o kadar. Ne kadar da inanıyor söylediklerine. Ya haklıysa? Hayır hayır.. Her operasyondan sonra böyle söylentiler çıkar; bu da onlardan biriydi işte. Gözucuyla Sinan’a baktım. Sağ elini pardösüsünün cebine sokmuş, başını hafifçe öne eğmişti. Sanırım bana anlatacaklarını düşünüyordu. Sekiz aydır birlikte çalışıyorduk. Onunla ilk görüşmeye gitmeden önce bana iletilen raporda,

dürüst, çalışkan ve son derece yetenekli bir devrimci olduğu yazıyordu. Ama onunla çalışmaya başladığımda, yazılanların neredeyse tümünün abartma olduğunu gördüm. Oldukça önemli bir alanın sorumlusu olmasına karşın, o daha randevularına zamanında gelme alışkanlığı bile edinmemişti. Yazması gereken raporları savsaklıyor, ödentiler istenen günde gelmiyordu. Önceleri ben bu durumu tepkiyle karşıladım. Hemen hemen tüm görüşmelerde aramızda sert tartışmalar geçiyordu. Ondan nefret ettiğimi hissediyor, onunla görüşmeye gideceğim günler içimde büyük bir isteksizlik duyuyordum. Yine de görüşmeleri kaçırmıyordum. Sanırım o da aynı duygular içindeydi. Bunu anlamak için, her karşılaştığımızda çatılan kalın kaşlarını görmek yeterdi. Üstteki arkadaşa onunla çalışmak istemediğimi söyledim. “Bakarız” dedi. Ama arkası gelmedi. Her zamanki gibi iş başa düşmüştü. Bir gün yine uzun uzun tartışmış ve bir sonuca varmamış olarak Tarlabası’nın arka sokaklarında yürüyorduk... Bir ara gözlerim önünden geçtiğimiz küçük meyhaneye takıldı.

“İçki sever misin?” diye sordum.

Kaşlarının altından kuşkuyla baktı. Onu oyuna mı getirmeye çalışıyordum? İçkiyi sevdiğini söylese, örgüte onun bir lümpen olduğunu ihbar etmeyeceğimin bir güvencesi var mıydı?

“Ben çok severim” dedim. “Gel şurada iki tek atalım.”

İnanmış görünmüyordu ama bana uydu. Meyhane oldukça sakindi. Köşedeki masaya oturduk. Başlarda çok kapalıydı, içkiyle onun dostluğunu kazanacağımı düşünüyordu ki, bunda pek de haksız sayılmazdı, ikinci kadehten sonra açılmaya başladı. Önce hakkımda düşündüklerini dobra dobra söyledi. Ben onun kadar açık yürekli davranmadım; ne de olsa politik yöneticiydim. Sonra 12 Eylül öncesinde gençlik örgütündeki anılarımızı anlatmaya geldi sıra. İkimizin de hoşlandığı bir konuydu bu. O her şeyi rahatça anlatırken, ben yine kendimi sınırlamak zorunda kaldım. Çünkü anlatacağım olaylardan kimliğimi, en azından darbe

öncesi hangi bölgede çalıştığımı çıkarabilirdi. Ben de başkalarından duyduğum anıları anlattım. Meyhaneden ayrılırken ikimiz de iyice çakırkeyif olmuştuk. O günden sonra da pek değişmedi Sinan. Ama hiç de değilse, birbirimizle bağırmadan iletişim kurabilmeyi öğrenmiştik. Yaşamını öğrendikten sonra onu daha çok sevdim.

Harekete çok küçük yaşlarda katılmıştı. Taparcasına sevdiği bir abisi vardı. Onu abisinin kitapları tanıştırmıştı devrimcilerle. Çocukluktan gençliğe geçer geçmez de, abisi gibi derneklerde, mitinglerin ön sıralarında boy gösterir olmuştü. Artık hemen hemen her eylemin kadrosunda yer almaya ve gençlik örgütünün üst sıralarına doğru basamakları coşkuyla birer ikişer tırmanmaya başlamıştı. Bu durum darbenin ikinci yılında bir sabah evleri basılınca, abisiyle birlikte gözaltına alınınca kadar sürmüştü. İçerde abisini kötü hırpalamışlardı. Sinan'a fazla işkence yapmamışlar ama aynı hayvanca korkuyu o da duymuştu. Aradan üç yıl geçmesine karşın, yaşadığı o korkunç günleri tutuk bir dille, gözleri dolarak anlatmıştı bana:

“Sürekli onun sesini duyuyordum. İlk gün, ‘Sık dişini, biraz daha dayan’ diyordum ona içimden. Üçüncü gün, ‘Artık bitsin bu kâbus’ demeye başladım. Kendime açıkça itiraf edemesem bile, ‘Konuşsa da kurtulsa’ diye düşünüyordum. Ve konuştu. Onu tutukladılar. Beni ise Selimiye’den serbest bıraktılar. İlk birkaç gün, dışarıda olmanın, yaşarken pek ayırımına varmadığım sıradan özgürlüğün tadını çıkardım. Ama bir hafta sonra bir akşamüzeri her şey birden çok saçma geldi bana. Abimin odasındaydım. Onun fotoğraf albümüne bakıyordum. Çocukluğundan beri çektiirdiği tüm resimlerde gülümsüyordu. Selimiye’de savcıya götürülürken karşılaştığımızda gözlerini kaçırarak, başını öne eğişi geldi aklıma. Ben ondan daha çok utanmıştım. Yaklaşık on yılını vermişti bu işe. Konservatuvarda keman bölümü öğrencisiyken, ‘işçi sınıfı’ için okulunu bırakmış, Sefaköy’de bir sendikanın örgütlenme bürosuna girmişti. Şimdi ise arkadaşları ona iyi gözle bakmayacaklardı. Şu yaşam ne kadar acımasız, ne

kadar anlamsızdı. O günden sonra içimde bir şeyler fena halde yıkıldı” demişti Sinan.

Onu hiç bu kadar kederli görmemiştim. Çalışmaları ak-satmasına, tüm disiplinsizliğine karşın onunla hâlâ görüşüyor olmamın nedeni belki de bu ezik içtenliği idi.

Üstgeçitten inip Çarşamba’ya açılan ara sokaklardan birine girmiştik. Hemen önümüzde siyah çarşafli bir kadın ve yanında iki kız çocuğu yürüyordu. Onları geçip kanalizasyon inşaatı nedeniyle tam ortadan kazılmış başka bir sokağa girdiğimizde Sinan anlatmaya başladı:

“Geçen cuma günü babama telefon etmiştim. Beni Ömer’in aradığını söyledi. Konuşmak istediği çok önemli bir konu varmış. Beni nerede bulabileceğini sormuş. Babam da aylardır beni görmediğini, nerede olduğumu da bilmediğini söylemiş. Ömer o kadar heyecanlıymış ki, babam da tedirgin olmuş, telefonda sesi hâlâ titriyordu. ‘Aman oğlum dikkat et! Yine seni arıyorlar galiba’ diye defalarca uyardı beni. Ama bir kez kuşku düşmüştü içime. Acaba Ömer neden ısrarla beni arıyordu? O gün akşama kadar hep bunu düşündüm. Hava kararırken kararımı vermiştim. Ömer’in evine gidecektim.”

“Bunun yanlış olduğunu biliyordun, değil mi?” diye sordum.

“Evet, biliyordum. Ama nasıl olsa beni görevden almıştınız. Sitem olsun diye söylemiyorum. Bunu anımsatmamın nedeni, o eve gittiğimde kendimden başka kimseye zarar veremeyeceğimi anlatmak. Örgütün bana bağlı olan birimlerini çözmüşlerdi. Üzerimde fazla duracaklarını sanmıyordum. Benimle bağlı olan bir tek sen vardın. Senin hakkında da onlara ne söyleyebilirdim ki? Adını bile bilmiyorum.

Ömer Fındıkzade’de bir öğrenci evinde kalıyordu. Tutuklamalardan önceki son toplantıyı da bu evde yapmıştık. Ev çıkmaz bir sokağın içinde, eski bir apartmanın bodrum katındaydı. Sokağın girişine geldiğimde, evin sarı perdelerinden süzülen ışığı gördüm. Şanslıyım. Buraya kadar gelip evde kimseyi bulamamak da vardı. Sokağa girdim,

evin penceresine yaklaştım. Ayakkabılarımı bağlar gibi yaparak bir süre içeriyi dinledim. Çatal kaşık sesleriyle karışık gülüşmeler çalındı kulağıma. Bu teklifsiz kahkahalar son kararsızlığımı da ortadan kaldırdı. Apartmandan içeri daldım. Girişteki lamba yanmıyordu. El yordamıyla, küf kokan merdivenlerden inmeye başladım. Şu işe bak! Bodrum katının lambaları da yanmıyordu. O karanlıkta zili de bulamamıştım. Kapıya rasgele vurdum. Hiç tanımadığım, sakallı, uzun boylu bir genç açtı kapıyı. Ömer'i sordum. Ben kapıda beklerken, o içeriye seslendi. Az sonra kapıda Ömer göründü. Karanlıkta kaldığım için yüzümü seçemiyordu.

'Buyurun beni mi aradınız?' diye sordu.

'Geçmiş olsun Ömer' dedim ve ışığa doğru yaklaştım.

'Aaa! Merhaba' dedi.

Sarılip öpüştük.

'İçeri gelsene.'

'Fazla zamanım yok, dışarıda konuşsak.'

Biraz duraksadı.

'Olur' dedi. 'Hemen geliyorum.'

Paltosunu giydi, çıktık.

Bir an önce bu evden uzaklaşmak istiyordum. Adımlarımı hızlandırdım. Ömer de bana uydu. Evlerden yansıyan ışıklarla loş bir aydınlığa bürünen dar sokakta ilerlemeye başladık.

'İyi ki geldin' dedi Ömer. 'İçeriden çıktığımdan beri seni arıyorum.'

'Hayrola kötü bir şey mi var?'

'Evet, oldukça pis bir durum.'

'Anlatsana.'

'Ufuk polis' dedi birdenbire.

Bir süre ne söyleyeceğimi bilemedim. Yarı karanlıkta pek de iyi seçemediğim yüzüne baktım şaşkınlıkla.

'İbrahim 1. Şube'de görmüş. Sorguya götürülürken karşılaşmışlar. Hatta konuşmuşlar bile.'

Aklıma ilk gelen şeyi sordum:

'Gözleri bağlı değil miymiş İbrahim'in?'

‘Bağlıymış. Ama sesinden tanımış. Ayrıca gözbağının, burun kanatlarının yanında açıkta kalan kenarlarından, Ufuk’un pantolonunu ve ayakkabılarını da görebiliyormuş. Onun kesinlikle Ufuk olduğunu söyledi, insan her gün okulda karşılaştığı arkadaşını tanımaz mı?’

‘Peki, karşılaştıklarında ne konuşmuşlar?’

‘İbrahim, tüm arkadaşlar gibi Ufuk’un da gözaltına alınmasından kendini sorumlu tuttuğu için, özür dilemiş. Ufuk da, ‘Olur böyle şeyler, sen canını sıkma’ diyerek onu rahatlatmaya çalışmış. Ufuk’un soğukkanlılığı daha o anda dikkatini çekmiş ama İbrahim bunu onun yiğitliğine vermiş. Hatta Ufuk’un çözülmediğini düşünerek sevinmiş. Fakat sorgular tamamlanıp 1. Şube’nin üst katında gazetecilere gösterilmek için çıkarıldıklarında Ufuk’u göremeyince çok şaşırılmış. Önce konuşmadığı için öldürdüler zannedip endişelenmiş. Sonra onu hiç kimsenin görmediğini duyunca, acaba hayal mi gördüm diye, kendinden kuşkulananmaya başlamış. İşin tuhafı, o gün yüzleştirildiği herkesi çok iyi anımsıyormuş. Ayrıca, sorgu sırasında, örgütte adı geçen tüm arkadaşların üzerinde en ince ayrıntılara kadar ısrarla durdukları halde, Ufuk’u önemsemez görünmelerinin açıklanabilir bir nedeni de yokmuş. Tüm bu olaylar birleşince Ufuk’un polisin hesabına çalıştığını anlamış. Günlerce dışarıya, sana nasıl haber iletebileceğini düşünmüş ama bir yolunu bulamamış. Bir yandan da Ufuk’u içerde gören tek tanık olduğu için öldürüleceğinden korkuyormuş. Gerçekten de İbrahim o günlerde oldukça garip davranışlarda bulunuyordu. Dalıp dalıp gidiyor, ansızın ranzadan fırlayıp yürümeye başlıyor, bazen de koğuştaki yüksek sesle kendi kendine konuşuyordu. Kaç kez derdini öğrenmeye kalktıysak da kimseye bir şey söylemedi. Ta ki son mahkemede bizim tahliyeler kesinleşinceye kadar. Mahkeme dönüşü, arkadan kapaklı metal bir dikkörtgeni andıran tutuklu aracında yan yana düştük. Eğilip kulağıma, ‘Sana çok önemli bir şey söyleyeceğim, çıkınca mutlaka Sinan’ı bul ve anlatacaklarımı ona ilet. Sakın başka kimseye bir şey söyleme’ dedi ve bana bunları anlat-

tı. Önce İbrahim'in söylediklerine inanmadım, abarttığını düşündüm. Sonra içerde bana Ufuk'u hiç sormadıklarını anımsadım. Oysa okulda en sıkı fıkı olduğum insan Ufuk'tu. Hemen hemen tüm yaşamöykümüzü öğrenen polisin bunu bilmemesi olanaksızdı. Kafam karışmaya başlamıştı. Evet, İbrahim de pek çoğumuz gibi işkenceye dayanamamış, çözülmüştü. Ama onun dürüstlüğünden şüphe etmem için bir neden yoktu. İbrahim'i üç yıldır tanıyordum. Bugüne kadar yerli yersiz hiç kimse hakkında konuşmamıştı. Öyle hassas bir çocuktaki ki, eğer haksız yere birini suçlasa vicdan azabından gözüne günlerce uyku girmezdi. Böyle bir insan durup dururken Ufuk'u neden suçlasındı? Üstelik içimizde Ufuk'u en çok da o severdi. Öte yandan Ufuk'un hepimizi hayran bırakan ve bir parça da kıskandıran kusursuzluğu hep dikkatimi çekmişti. Bir insan nasıl hem bu kadar iyi, bu kadar becerikli hem de böyle cesur olabilirdi. Kimi zaman davranışlarında gizlemeye çalıştığı bir yapaylığın izlerini yakalardım. İbrahim haklı olabilirdi. Benden istediklerini yerine getireceğimi söyledim ona. İbrahim anlattıklarını bir de yazılı olarak iletmemi istedi ve sana bir mektup yazdı.'

Ömer ceketinin iç cebinden çıkardığı bir zarfı bana uzattı.

"Aaa! Bu sokak çıkmazmış" diye Sinan'ı uyardığımda, kirli sarı bir duvar karşımızda dikilmiş duruyordu.

Sinan uzun bir düşten uyanıyor gibi, "Ne ne..." diye kekeleyerek sordu.

"Yanlışıklıkla çıkmaz sokağa girmişiz, geri dönelim" dedim.

Dönüp sokağın girişine doğru ilerlerken, yandaki evin penceresinden küçük bir kız çocuğunun bize baktığını gördüm. Az önce yürüdüğümüz sokağa yeniden çıktığımızda, Sinan kurulmuş gibi kaldığı yerden anlatmasını sürdürdü:

"Ömer zarfı uzatırken, 'Bu İbrahim'in annesine yazdığı bir mektup gibi düzenlenmiş, sana ait olanlar, satırların arasına limonla yazılı. Okumak için kâğıdı ütölemen gerekecek' dedi.

Mektubu alırken sordum:

‘Peki, sence Ufuk polis olabilir mi?’

Pek tereddüt etmedi Ömer. Daha önce bu konu üzerine düşündüğü belliydi.

‘Yaşamda olmayacak şey yoktur’ dedi. ‘Ben İbrahim’e inanıyorum.’

Ömer’in söylediklerine ben de katılıyordum. Ayrıca, Ufuk’un kimi davranışları benim de dikkatimi çekmişti. Biliyorsun, operasyon sırasında Ufuk’la ben görüşüyordum. Çok iyi anımsıyorum, tutuklamaların başladığı, bu nedenle hepimizin tetikte olması gereken o günlerden birinde randevusuna gelmemişi. Tam üç gün sonra görüşebiliştik. Üç gün de bir insanı ajanlığa ikna edebilmek için yeterli bir süre. Belki de Ufuk başından beri onların hesabına çalışıyordu da, operasyonlar sırasında kazara tutuklanmış, bir şanssızlık sonucu İbrahim’le karşılaşmışlardı. Daha sonra polisteki yetkililer Ufuk’un durumunu anlayınca onu serbest bırakmışlardı. Sonra İbrahim neden yalan söylediydi?

‘Bu durumu ikinizden başka kimse biliyor mu?’ diye sordum Ömer’e.

‘Hayır, kimse bilmiyor’ dedi.

‘Sakın başka kimseye söyleme’ diye uyardım onu.

Gece ilerliyordu. Sokaklarda daha fazla gezinmek tehlikeliydi. Işıklı bir caddeye çıktığımızda ayrıldık Ömer’le.

Kaldığım eve geldiğimde ilk işim, mektubu okumak oldu. Kâğıdı ütiledikçe lacivert renkli satırların arasından titrek, açık kahverengi yazılar belirmeye başladı. Mektup Ömer’in anlattıklarını yineliyordu; bir an kuşkulandım. Ya bu İbrahim’in yazısı değilse? İbrahim’in geçen yıldan kalan ders notları vardı bende. Mektuptaki yazıları ders notlarıyla kıyasladım, aynıydı. Üstelik imza yerine kod adını kullanmıştı. Biliyorsun, polise epeyce bilgi vermesine karşın, kod adını hep gizlemiş İbrahim.”

Bu sakın, dar sokaklara girdiğimizden beri Sinan’ın anlattıklarını dinliyordum. Bir ara Ufuk’un polis olabileceği aklıma yatar gibi oldu. Fakat Sinan’ın konuşması sürdükçe bu

saptamanın ne kadar yersiz olduğunu anladım. Sözü geçen arkadaşların yüzünü bir kez bile görmemiştim. Ama onlar hakkında epeyce ayrıntılı bilgilere sahiptim. Sinan'dan sürekli sözlü ve yazılı raporlar alıyordum. Her görüşmemizin ana gündem maddelerinden birisi de onlardı. Kişilik özellikleri, aileleriyle ilişkileri, arkadaşlıkları, aşkları üzerine hep konuşurduk. Bazen, "Özel yaşamlarına fazla mı müdahale ediyoruz" diye düşündüğüm de olurdu. Ama itiraf etmeliyim ki onlar hakkında karar vermek babaca bir haz verirdi bana. Fakültedeki grubumuzun sorumlusu İbrahim'di; Ufuk ve Ömer ona bağlı olarak çalışıyorlardı, İbrahim tutuklanmasa bu yıl mezun olacaktı. Onun yerine Ufuk'u sorumlu yapmayı düşünüyorduk. Okuldaki en olumlu arkadaşımızdı Ufuk. Hatta İbrahim'den bile iyi sayılabilirdi. Böyle bir insan polis olabilir miydi? Sinan'ın konuşmaları boyunca hep bunu düşündüm. Eğer Ufuk polisse çok uzun erimli amaçlar için aramıza sızmış olmalıydı. Çünkü plan son derece profesyonelceydi. Ama bu durumda İbrahim'i ortadan kaldırmaları gerekmez miydi? Ya da Ufuk'u da onlarla birlikte tutuklayıp, üstelik işkencede konuşmadı diye kahraman gibi göstermeleri daha doğru olmaz mıydı? Bu da uzun erimli sızma amacına uygun düşerdi. Eğer Ufuk'u ajan olarak düşünürsek, polisin son derece aptalca davrandığını kabul etmemiz gerekirdi ki, yaşanan deneyler bu düşüncenin doğru olmadığını defalarca kanıtlamıştı. Hem onlar bu aptallığı yapsalar bile, İbrahim tarafından teşhis edilen Ufuk yeniden aramıza dönmeye nasıl cesaret edebilirdi? Şu anda bile örgütün bulunduğu bir evde kalıyordu. Bir başka olasılık ise, polisin kısa sürede büyük bir operasyona girişmesiydi. O halde neden dört aydır beklesinlerdi? Bu, İbrahim'in bilgileri bize ulaştırmasına göz yummaktan başka anlama gelmezdi. Öte yandan, bu suçlamayı yapan insanlara yönelik soru işaretleri Ufuk'unkilerden daha fazlaydı. Sinan güvenilir bir kadro olmasına karşın, çalışma isteğini yitirmiş, sürekli hatalar yapan birisiydi. Ömer ise sık sık sorunlar çıkaran, sorguda da bildiği her şeyi anlatmış bir insandı. İbrahim'e gelince, operasyonun başlamasına

neden olmuş, içerde de oldukça kötü bir sınav vermişti, İbrahim'in iyi niyetli olduğunu kabul etsek bile duygu ve düşünce sisteminin yoğun baskı altında olduğu bir sırada, üstelik yalnızca işittiği sese dayanarak bir arkadaşımızı ajan diye suçlaması hiç de mantıklı değildi. Evet, yaşamda, hele bu tür bir yaşamda her şeyle karşılaşılabilirdi. Ama bu çok küçük bir olasılıktı. Ve ben küçük olasılıklar üzerine hesap yapmamayı çoktan öğrenmiştim.

Beni tek üzen şey, Sinan'ın haliydi. Onda hep var olan yenilgi psikolojisi şimdi daha da derinleşmişti. Sanki bir paranoya nöbeti yaşıyordu. Eminim birkaç gecedir doğru dürüst uyku bile uyumamıştı. Artık her şeyi yitirdiğimizi, her an polislerin gelip bizi tutuklayacaklarını düşünüyordu.

“Anlattıkların Ufuk'un polis olduğunu kanıtlamıyor” dedim. “Bu bilgilere dayanarak Ufuk'u polis diye suçlamak, haksızlık olmaz mı?”

Yürümeyi bırakıp bana döndü. Yüzünde şaşkınlıktan çok öfke vardı:

“Yanılıyorsun. Ufuk'u biz İbrahim kadar tanımıyoruz, İbrahim'e inanmamız gerek” dedi.

“Kimseye inanmamız gerekmiyor. Biz verileri değerlendirip ona göre davranmalıyız” dedim ve koluna girdim.

Yeniden yürümeye başladık. Yere bakıyordu, sanki nemli kaldırımlarda beni ikna edebilecek yeni kanıtlar arıyor gibiydi.

“Ufuk'un bu kadar mükemmel olması seni hiç düşündürmüyor mu?” diye sordu.

“Bizim aramızda da aptal insanlar olduğu gibi mükemmel insanlar da olabilir” diye yanıtladım.

Öyle bir niyetim olmadığı halde ona hakaret ettiğimi sandı. Omuzları küçüldü, yüzü biraz daha gölgelendi. Bir süre hiç konuşmadan yürüdük.

“Ben üzerime düşeni yaptım” dedi. “Bundan sonrası size ait.”

Yenilgiyi kabullenmişti, sesinde yaklaşmakta olan felaketi bilip de önleyememenin çaresizliği vardı.

“Arkadaşlarımıza güvenmeliyiz. En ufak bir kuşkuda insanları defterimizden silersek saflarımız bomboş kalmaz mı?”

“Abim de buna benzer cümleleri çok sık kullanırdı. O çok güvendiği arkadaşlarından birinin verdiği ifade yüzünden, şimdi Çanakkale Cezaevi’nde dört yılı nasıl geçireceğini düşünüyor.”

“Ama bizim arkadaşlarımızdan başka kimsemiz yok. Onlara güvenmek zorundayız.”

“Pek sanmıyorum ama umarım haklı çıkarsın” dedi. Galiba bana acıyordu.

Draman’ı geçip Balat’a inmiştik. Bu semtin kıyıya paralel geniş caddesinin ortalarında yer alan ve kapısındaki tabelada “Tanrıverdi Lokantası” yazan küçük aşevinden nefis kokular geliyordu. Bu kokular açlığımı ve unuttuğum soğuğu hissettirdi bana.

“Aç mısın? Gel sana bir yemek ısmarlayayım” dedim.

“Başımızda bu kadar bela varken, nasıl yemeyi düşünebiliyorsun?” diyen gözlerle süzdü beni.

“Sağ ol, karnım tok!” dedi. “Ben bu akşam İzmir’e gideceğim. Orada çocukluk arkadaşım var. Bir süre onda kalmayı düşünüyorum.”

“Artık örgütten izin istemek de mi kalktı?” dedim gülümseyerek.

“İşte istiyorum ya.”

Belki böylesi daha iyiydi. İstanbul’dan uzakta hem daha güvende olur hem de bu gerginlikten daha çabuk kurtulurdu.

“Peki, olur” dedim. “Ama bol bol kitap okuyacak ve kafandan bu tür düşünceleri atacaksın. Tamam mı?”

“Anlamıyorsun” dedi ve başını iki yana salladı. “Umarım haklı çıkarsın.”

İki ay sonrasına bir randevu saptadık. İzmir’deki arkadaşının telefonunu, tedirgin olmasın diye istemedim.

“Kendine dikkat et” dedim.

“Sağ ol, sen de kendine iyi bak” dedi. Sarılıp öpüştük. O Haliç’e doğru indi. Ben yeniden Draman’a doğru yürümeye koyuldum. Yemek için biraz daha sabretmem gerekecekti.

Bu sessiz, yoksul sokaklar, peşimde birileri varsa takipten kurtulmak için en uygun yerlerdi. Adımlarımı hızlandırdım.

Kapıda çaresiz bir yüzle Emine karşıladı beni:

“Utku çok hasta.”

Kaygıyla sordum:

“Nesi var?..”

“Sürekli kusuyor, tüm vücudu ateşler içinde.”

“İlaç vermedin mi?”

“Birkaç tane çocuk aspirini verdim. Hiç yararı olmadı.”

Hızla içeri geçtim. Oğlum küçük yatağında, mavi yorganının altında kaybolmuş gibiydi. Yüzü dikkat çekecek kadar solgundu. Elimin tersiyle dokundum; alnı, yanakları cayırdı cayırdı yanıyordu.

“Islak bir bez getir” dedim karıma. Hemen getirdi. Bezi alnında, yanaklarında gezdirdim. Oğlum gözlerini açmadan inlemeye başladı. Uzanıp pencereyi birazcık araladım.

“Yemek yedi mi?”

“Zoraki bir şeyler yedi ama yediklerini hemen çıkardı. Sebze çorbası yaptım, içirmek için uyanmasını bekliyordum.”

“Hemen şimdi içirelim.”

Utku’yu usulca sarsarak uyandırmaya çalıştım:

“Utku Utku...”

Gözkapaklarını araladı, çakmak çakmak olmuş kara gözleriyle baktı. Gülümsemek istedi ama gözleri tekrar yumuldu.

Onu uyandırmayı beceremedim. Sonunda uyurken biraz çorba içirmeyi başardık. Ne yazık ki sevincimiz uzun sürmedi, ne yediyse hepsini çıkardı. Bu defa meyve suyu vermeyi denedik, sonuç yine aynı oldu. Bitkinlikten kendimizi kaybedip yatağa yığılıncaya kadar ateşini düşürmeye uğraştık. Gecenin sonuna doğru ateşi düşürdük galiba. “Galiba” diyorum, çünkü yatağa ne zaman girdiğimi, ne zaman uyuduğumu bile anımsayamıyorum. Sadece uyku arasında birkaç kez Emine’nin yataktan kalktığını duyar gibi oldum.

Geceleyin garip bir düş gördüm. Sinan’la birlikte üzeri kapalı, geniş bir bedestende yürüyorduk. Bedestenin iki kenarı boyunca kalın taşlardan yapılmış duvarlar uzanıyordu. Duvarların içine oyulmuş izlenimi veren dükkânların tümünün kepenkleri kapalıydı. Bu ince uzun bedesten her elli metrede bir, yerden iki metre yükseklikte duvara monte edilmiş demir dirseklerin üzerindeki isli kandiller tarafından aydınlatılıyordu.

Sinan dudaklarında şeytani bir gülümsemeyle, “Ufuk’u çok eskilerden tanırım” diyordu. “1887 yılında Lenin’in ağabeyi Aleksandr Ulyanov ve dört arkadaşıyla birlikte, Çar III. Aleksandr’a düzenlenmesi tasarlanan suikasta katılacaklar arasında o da vardı. Çarlık polisini atlattı ve asılarak ölmekten kurtuldu. Asıl adı Sergey’dir. Annesi, kız kardeşleri ve sevgilileri onu Seryoşa diye çağırırlardı. İç savaştan sonra Çeka’da görev aldı. Şimdi de sizin aranızda çalışıyor.”

Kekeleyerek soruyordum:

“Peki, sen kimsin?”

“Ben Yüzbaşı Yıldıray, beş yıldır şerefimle gizli serviste çalışıyorum. Ve şimdi de seni tutukluyorum.”

Kaçmaya çalışıyordum. Ama önden ve arkadan onar kişilik gruplar halinde, sakallı, uzun siyah pardösülü insanlar, beni yakalamak için hızla üzerime doğru geliyordu. Çaresizlik içinde kıvranırken ansızın sağ yanımdaki duvar açılıveriyor, karşımda dar bir dehliz belirliyordu. Hiç düşünmeden bu dehlize dalıveriyordum. Uzakta, sislerin gizleyemediği bir ışık sevinçle göz kırptıyordu bana. Işığa yaklaştığımda bir insan silueti belirliyordu: Ufuk’tu bu. Oysa Ufuk’u daha önce hiç görmemiştim.

“Buraya gel” diye beni yanına çağırıyordu.

Hızla ona doğru koşuyordum. Peşimdekiler de benimle beraber koşuyordu. Tam ona yaklaştığım anda Ufuk elini cebine sokuyor, bir elbombası çıkararak üzerime fırlatıyordu. Olduğum yerde donup kalıyordum. Elbombası havada uzun bir kavis çizerek uçuyor, uçuyor ve avucuma düşüyordu. Avucumdaki bu ölüm aletini uzaklara fırlatmak isterken

bir de bakıyordum ki, bu bir elmaymış. Bu arada peşimdeki rahip kılıklı herifler de yetiştiriyor, çevremi sararak:

“Aptal... Aptal... Aptal...” diye elleriyle tempo tutuyorlardı.

Uyandığımda ter içinde kalmıştım. Bir süre yatakta hiç kımıldamadan, gözlerim tavana dikili, gördüğüm düşü yorumlamaya çalıştım. Sonra Utku aklıma geldi. Yatakta doğruldum. Oğlumuz, yatağımızın hemen yanındaki küçük karyolada uyuyordu. Sırtı dönük olduğu için onu iyi göremiyordum. Yataktan kalktım. Dışarıda güneş epeyce yükselmiş olmalıydı. Perdelerimizin çekili olmasına karşın odamız iyice aydınlanmıştı. Utku derin uykudaydı. Önce dudaklarımla, sonra elimle alnına ve yanaklarına dokundum; ateşi düşmüştü. İnanamadım, tekrar dokundum. Evet, ateşi düşmüştü. Hafifçe çatılmış kaşları dışında yüzünde hasta olduğunu gösteren hiçbir belirti yoktu. Sevinçle karıma baktım. Göğsü düzenli aralıklarla inip kalkıyor, burun kapakları hafifçe aralanarak sessizce uyuyordu. Ne kadar da güzel görünüyor. Düz, kumral saçları pembe yastığın üzerine yumuşacık dağılıvermiş. İçimde saçlarını okşamak arzusu uyanıyor. En çok saçlarını, bir de kalın dudaklarını severdim. Evlenmeden önce, Ataköy'deki o küçük koruda ya da kuytu deniz kenarlarında saatlerce öpüşürdük. Yalnızca kendimiz için değil, tüm insanlar için güzel günler düşlerdik. O yıllarda mitinglerde, boykotlarda, sokak çatışmalarında omuz omuzaydık. Her gün ölümle burun buruna yaşamak, belki de sevgimizi ayakta tutan bir gençlik aşısıydı. Sonra darbe geldi. Örgüt en kısa sürede evlenmemizi istedi bizden. Evlenmek için biraz erken değil miydi? Henüz okullarımızı bile bitirmemiştik. Ama örgütün illegal konutlara gereksinimi varmış. Altı ay içinde evlendik. Başlarda her şey yolundaydı. Artık gece gündüz birlikteydik. Tüm korkulara inat çılgınca sevişip deliksiz uykulara dalıyorduk, ikimiz de örgütsel çalışmaları sürdürüyor, vakit kalınca da okula gidiyorduk. Para yönünden pek sıkıntımız yoktu. Samanlık seyran olduğundan değil, okul bitinceye kadar ailelerimiz yardım edeceğinden.

Bir gün Emine, hamile olduğunu söyledi. Kendimizi dünyayı kurtarma işine öylesine vermiştik ki, doğum kontrol yöntemlerini öğrenmeye pek vaktimiz kalmamıştı. Baba olmak... Bu hiç düşünmediğim bir konuydu. Daha benim çocukluktan kurtulmamın üzerinden şunun şurasında kaç yıl geçmişti ki? Yine de Emine hamile olduğunu söylediğinde, gurura, sevince benzer bir şeyler duymuştum. Emine'yle oturup uzun uzun tartıştık. Ben çocuğu aldirmamız gerektiğini savundum. Emine korkuyordu. Durumu örgüte açtık. O günkü sorumlu arkadaş gülümseyerek dinledi beni. Çocuğu aldirmamamızı, çocuklu bir ailenin daha az dikkat çekeceğini söyledi. Böylece Emine aktif örgütsel görevlerden çekilerek doğum hazırlıklarına girişti. Artık okula gidiyor, artakalan zamanlarda ev işleriyle uğraşıyordu. Utku'nun doğumundan sonra evdeki işler daha da arttı. "Giderek annesine benzediğini" söylüyordu. Bu duruma defalarca itiraz etti. Ama güvenliğimiz için ona görev vermeme kararı hâlâ geçerliydi. Sığındığımız bu dört duvarın aslında diktatörlüğe karşı bir barikat olduğunu, burayı korumanın da kavgamıza büyük bir katkı yapmak anlamına geldiğini anlatıyordum ona. Söylediklerime inanıyor muydu, bilmiyorum ama sonunda direnişin onurunu yalnızca benimle paylaşmaya razı oldu. Artık kimi yazılı materyallerin çoğaltılması ve benim anlattığım başarılı eylemlerin coşkusuyla yetiniyordu. Ona daha fazla yardım etmek isterdim ama koşullar...

Uyandırmamaya özen göstererek Emine'nin alnına bir öpücük kondurdum ve odadan dışarıya çıktım. Banyoya girdim. Yıkandım. Lavabonun aynasında bir günlük sakalın hafifçe gölgelediği yüzümü seyrettim. Sonra mutfığa geçtim, çayı ocağa koydum, içerdeki hava ağır geldi. Mutfağın kapısını açıp balkona çıktım. Biraz nemli ama tertemiz bir sabah karşıladı beni. Sokaktan bir otomobil gürültüsü geldi. Aşağıya baktım; bu, geceleri taksicilik yapan alt kattaki İhsan Abi'ydi. Eve dönüyor olmalıydı. İşlerine gitmekte olan birkaç kişi caddeye doğru hızla yürüyüp geçtiler. Az ilerde, suları hep kesik olan çeşmenin önünden uzun boylu

bir adam tam tersi yöne doğru ağır ağır ilerliyordu. Adamın sırtında külrengi bir mont vardı. Orta yaşın biraz üzerindeydi. Saçları tepeye doğru hafifçe açılmıştı. Bir an adamla göz göze geldik. Bakışlarını kaçırıp adımlarını hızlandırdı. Sokaktan çıkıncaya kadar onu izledim. Sokağın sonuna geldiğinde, başını çevirip arkasına baktı ve hızla köşeyi döndü. Bu adam bizim mahalleden değildi. Onu daha önce hiç görmemiştim. Göz göze gelince neden adımlarını hızlandırdı ki? Gülümseyerek başımı salladım, “Sen de Sinan gibi olur olmaz şeylerden kuşkulanmaya başladın” dedim kendi kendime. Mutfağa döndüğümde çaydanlık tatlı tatlı fokurduyordu. Çayı demledim. Evde ekmek yoktu. Yatak odasına geçtim. Karım ve Utku hâlâ uyuyorlardı. Onları kahvaltıyı hazırladıktan sonra uyandırmayı düşünüyordum. Ses çıkarmadan giyindim. Ve bakkalın yolunu tuttum. Bakkal Şevki Amca’nın dükkânı bizim evin çaprazındaydı. Aslen Arnavut’tu Şevki Amca. Arkadaşları ona Çolak Şevki derlerdi. Önceleri büyük bir gemide aşçılık yapıyormuş. Bir gemi kazasında sağ kolu on iki yerinden kırılınca kolunu iyi kullanamaz hale gelmiş. Çolak lakabı o fırtınalı günün yadigârıydı Şevki Amca’ya. Gemiden zorunlu emekli olunca aldığı tazminatla bu dükkânı açmış. Karısı Makbule Hanım ve yaşlı kedisi Üftade’yle dükkânın hemen arkasındaki küçük, bahçeli evinde yaşırdı. Hoşsohbet bir adamdı. Müşterilere kızdığı anlarda bile yeşili bol, iri ela gözlerindeki sevimli yumuşaklık kaybolmaz, “Ah! Ah! Ben bakkal olacak adam değildim ya, Allah o kaptan olacak herifin gözünü kör etsin. Bizi boş yere çürüğe çıkardı” derdi. Hemen hemen her akşam içerdi. “Eskiden beri içkiyle arası iyidir Şevki Bey’in ama kolu bu hale geldikten sonra daha da artırdı” derdi karısı Makbule Hanım. Peşin alışveriş yaptığımızdan olacak, bana çok iyi davranırdı. Ama biz insanlarla fazla içli dışlı olmayı tercih etmediğimiz için dostluğumuz pek gelişmemişti. Dükkândan içeri girdiğimde Şevki Amca fırından yeni gelmiş ekmekleri kocaman bir sandığa yerleştiriyordu. Renk renk kutuların yer aldığı üç katlı rafın üzerinde Arap

harfleriyle yazılmış bir “Bismillahirrahmanirrahim” yazısı yer alıyordu. Şevki Amca çok içerdi, küfürbazdı ama bin bir güçlkle dolu bu dünyada onun da sırtını dayayabileceği manevi bir güce gereksinimi vardı.

Beni görünce, “Merhaba, tam zamanında geldin” dedi gülümseyerek. “Ekmekler sıcacık.”

Selamına karşılık vererek, elinin altındaki ekmeklerden bir tanesini seçtim. Tezgâhın üzerinde yan yana sıralanmış gazetelerin arasından bir tane *Milliyet* aldım.

Uzattığım parayı alırken, “Size bir şey danışmak istiyorum” dedi. “Bizim evin yanındaki komşu, ‘Bahçede benim de payım var’ diyor. Gitmiş avukat tutmuş, geçen gün adam elinde bir tapuyla gelip, ‘Bu bahçenin on metrekaresi bizim’ demez mi? Adamla nerdeyse gırtlak gırtlğa gelecektik. Bu yaştan sonra beni katil edecekler. Siz avukatsınız, şu işin eğrisini doğrusunu bana bir anlatır mısınız?”

“Tabii” dedim kendimden emin bir tavırla. “Siz tapuyu getirin, ben bir bakayım. Ama daha iyisi, bu konuda uzmanlaşmış avukat arkadaşlar var, onlara bir gösterelim. Daha iyi bir sonuç alırız” dedim.

Hukuk Fakültesi dördüncü sınıftan ayrıldıktan sonra, oturduğumuz semtlerde mesleğimin avukat olduğunu söylemeye başlamıştım. Böylece benden kuşku duymalarını daha baştan engelliyor, hem de serbest çalıştığımı söylediğim için günün her saatinde eve rahatça girip çıkabiliyordum. Haftanın kimi günleri görüşmeler yapıp diğer günler evde oturarak çalışma programları çıkaran bir insan için bunun ne büyük kolaylık olduğunu bilemezsiniz... Arada bir Şevki Amca gibi başıma iş çıkaranlar da olmuyor değildi. Ama gerçekten de avukat arkadaşım çoktu. Bu gibi durumlarda onların yardımıyla işin üstesinden geliyordum. Bu ücretsiz yardımlar mahallede konumumu epeyce sağlamlaştırmıştı.

Kapıyı açıp eve girdiğimde karımı uyanmış buldum.

“Ateşi düşmüş” dedi sevinçle.

“Uyandı mı?” diye sordum.

“Hayır” dedi sesini kısarak. Elimden ekmeği alıp mutfağa yöneldi. Ben de Utku’nun yanına gittim. Hâlâ mışıl mışıl uyuyordu. Ama bir şeyler de yemeliydi. Uyanmasına yardımcı olur diye, odanın geniş pencerelerini örten bej renkli perdeyi çektim. Işık usulca süzüldü içeri. Gözüm sokaktan geçmekte olan bir adama takıldı. Bu az önceki adam değil miydi? Tül perdeyi aralayarak dikkatle aşağıya baktım. Galiba bu oydu. Belki de adam bir üst sokakta oturuyordu da, aşağıdaki caddeye alışveriş yapmak için inmişti. Elbette bu da olabilirdi. Ama adamın o ağır ağır yürüyüşüne, beni görünce gözlerini kaçırmamasına ne demeli? Gözlerimle onu izlemeye devam ettim. Pencerenin görüş açısının dışına düşünce de balkona çıkıp oradan izledim. Adam az önce olduğu gibi, sokağın sonuna geldi ve dönüp yine arkasına baktı. Hatta biraz duraksadı, sonra köşeyi dönerek kayboldu. Bu kadarı da rastlantı olabilir miydi? Sinan’a inanmamakla hata mı yapmıştım? Akşamki rüyayı anımsadım. Yok canım, boş yere evhamlanıyordum. Belki de sabah gördüğüm adamla bu aynı kişi bile değildi. Adamı uykulu gözlerle bir an için görmüştüm. Onun giydiğine benzer giysiler giymiş başka biri olamaz mıydı? Tüm bu soruları sormama rağmen içimde hızla büyüyen bir kuşkuyla gözlerimi yola diktim. Eğer beni izliyorsa bu sokaktan yine geçmesi gerekecekti.

“Pencerenin önünde ne yapıyorsun öyle?”

Emine odanın kapısında bana bakıyordu.

“Evin önünden geçen bir adam dikkatimi çekti de. Ona benzer birisini sanki az önce de görmüştüm. Büyük olasılıkla yanılıyorum. Ama emin olmak istiyorum.”

“Yine tutuklananlar mı var?”

“Yok canım, nereden çıkarıyorsun. Tutuklanan falan yok. Hadi sen sofrayı hazırla, ben de hemen geliyorum.”

Yeniden sokağı gözetlemeye başladım.

“Ah benim güzel oğlum uyanmış” dediğini duydum. Onlara baktığımda, Emine yatakta somurtuk bir suratla oturan Utku’ya güzel sözler söyleyerek hırkasını giydiriyordu.

Oğluma ancak gülümsemekle yetindim. Aklım sokaktaki adamdaydı.

“Ben sofrayı hazırlarken Utku senin kucağında dursun” diyerek oğlanı bana verdi Emine. Onunla uğraşacak halde değildim ama yine de aldım kucağıma. Yanağına soğuk bir öpücük kondururken, oğlum boş gözlerle yüzüme bakıyordu. Yeniden sokağı gözetlemeye başladım. Gelip geçenlerin sayısı iyice azalmıştı. Birkaç çocuk Şevki Amca’nın dükkânına gidip minicik kucaklarında ekmeklerle geri döndüler. Oyun saatleri henüz gelmemişti. İhsan Abi’nin gündüzcü şoförü taksiyi alıp gitti. Makbule Hanım, bir tepsi içinde Şevki Amca’nın kahvaltısını götürdü. Karşımızdaki apartmanın dördüncü katındaki, ismini henüz öğrenemediğim yaşlı amca, her sabah yaptığı gibi ekmek sepetini aşağıya saldı. Tedirginliğim giderek dağılıyordu. Adam bir daha geçmemişti işte. Utku’nun burnunu sıktım neşeyle. Sıkıntıyla geriye doğru attı başını. Mızıklanmaya başladı. “Peki peki...” diyerek biraz hoplattım, sustu. Karım içerdeki odadan, “Haydi kahvaltıya” diye sesleniyordu. “Biraz daha beklese miydin acaba?” diye düşünürken Emine yanımıza gelerek çağrısını yineledi:

“Hadi sofraya.”

“Sen Utku’yu al, ben geliyorum” dedim.

Eğilip o da sokağa baktı:

“Ne oldu, o adam yine mi geçti?”

“Hayır, geçmedi. Ben yanıldım herhalde. Ama birazcık daha beklemek istiyorum.”

Utku’yu aldı.

“Sen de fazla gecikme. Çay soğuyor” diyerek odadan çıktı.

Aşağıya tekrar baktığımda adamı çeşmenin önünde durmuş, bizim eve doğru bakarken gördüm. Bir an hiç kılmıdamadan öylece kalakaldım. Sanki soluğum kesilmişti. Düşünme yetimi yitirmiş gibiydim. Korku duygularımı, aklımı, bedenimi sessizce ele geçirmişti. Pencerenin kenarına dayadığım sol kolumun titrediğini fark ettim. Bu içimdeki paniği daha da artırdı. Birazdan kapımızın çalınacağını,

beni, karımı ve oğlumu alıp götüreceklerini düşünmeye başladım. Düşündüğüm her şey gözlerimin önünde canlanıyordu. Hepimizi tutuklamışlardı. Ben ellerim arkadan bağlanmış, bir sandalyede oturuyordum. Yüzü olmayan bir adam sonu hiç gelmeyecek sorular soruyordu. Ona ne yanıt vereceğimi bilmiyordum. Çırılçıplaktım. Yalnızca gözlerim kapalıydı. Üşüdüğümü hissediyor, titriyordum. Gecenin nemi tenime yapışıyordu. Adamlar beni boşluğa savuruyordu. Düşüyordum. Her saniye otomobil gürültülerine daha çok yaklaşıyordum. Az sonra çarpacağım beton canlanıyordu kafamda. Yirmişer santimetre karelik çizgilerle bölünmüş, koyu yeşil bir kaldırım. O kadar hızlı düşüyordum ki, biliyorum, çarptığımda acı duymayacağım ama oraya öylece yığılmış vücudumun ne kadar zavallı bir hali olacak. Üzerime bir gazete örtüyorlar. Kalın harflerle sekiz sütuna atılmış manşette, İstanbul'da bir örgütün daha çökertildiği yazıyor.

“Çay buz gibi oldu!”

Çay mı, o da nereden çıktı? Emine'nin sesi ne kadar uzak. Midem bulanıyor. Yüzümü buruşturarak sokağa bakıyorum. Adam yok. Pencerenin en uç kısmına gidip yüzümü iyice duvara dayayarak sokağın çıkışına bakıyorum. Evet, işte orada uğursuz adımlarıyla yürüyor.

“Eee niye gelmiyorsun?”

Emine kucağında Utku'yla odanın kapısında dikiliyor. Yüzümü görünce, bana doğru yaklaşarak, endişeyle soruyor:

“Ne oldu, neyin var?”

Konuşamıyorum. Yüzü allak bulak. Onda kendimi görüyorum. Bana sarılmaya çalışıyor. Kucağında Utku olduğu için beceremiyor.

“O adam yine geçti?” diyorum. Kelimeler güçlkle çıkıyor dudaklarımın arasından.

“O olduğuna emin misin?” diye soruyor. “Belki de bizimle ilgili değildir” diyor. “Başka bir amacı olamaz mı?”

Keşke ona yalan söyleyebilsem. Çaresizlikle başımı sallıyorum:

“Bu adam bizim evi izliyor, içimizde polis var.”

Bu defa daha rahat konuştuğumu fark ediyorum. Emine ağlayacak gibi. Ama oğlan ondan önce davranıyor. Utku’yu oyalamaya çalışırken, Emine’nin de yanaklarının ıslandığını görüyorum. Böyle giderse oturup ailece ağlayacağız.

“Hadi” diyorum Emine’ye, “toparla kendini.”

Bu uyarı aslında kendime.

“Evdeki bütün yazılı materyalleri yakmalıyız.”

“Çok korkuyorum. Ne olacak şimdi?” diyor Emine.

“Korkma, bunu da atlatacağız.”

Sesim hiç inandırıcı değil. Yine de sakinleşmiş görünüyor Emine, inançla gözlerime bakıyor.

“Hadi, tüm yayınlar sobaya.”

Utku ağlamaya devam ediyor. Ben mutfaktan, tahta dolabın arkasındaki boşluğa sakladığımız bir poşet dolusu yayını alıp geliyorum. Sobanın kapağını açıyorum. Sönmüş kömür kokusu çarpıyor burnuma. Poşetten çıkardığım kâğıtları birbirinden ayırarak ve aralarında boşluklar bırakarak sobaya yerleştiriyorum. Poşettekiler bitince, sobanın ağzından kâğıtları tutuşturuyorum. Alevlerin hızla yukarı tırmandığını çıkan seslerden anlıyorum. Şimdi biraz daha rahatlamış gibiyim. Ama yapacak iş henüz bitmedi. Hâlâ beni izlediklerine göre, örgütün daha yukarı kademelerine ulaşmış olamazlar. Üstten gelen arkadaşla bağlantıyı koparmalıyım. Soba dumanlarını dışarıya doğru püskürtürken, sorumlu arkadaşın eve rahatça girmesini sağlayan güvenlik işaretimizi, yatak odamızın penceresindeki boş makremeyi çözüyorum. Artık arkadaşımı yakalayamazlar. Çünkü o bu eve kesinlikle girmeyecek.

“Şu adam mı?” diye soruyor Emine.

Utku’yu kucağında hafifçe sallayarak, tül perdenin arkasından sokağa bakıyor. Sokaktan şişman, şapkalı bir adam geçiyor.

“Hayır o değil” diyorum. Sokağın bir başına, bir sonuna bakıyorum. Evi izleyen adamı göremiyorum.

“Bu o değil ama öteki buralarda bir yerlerdedir.”

Yeniden sobanın başına dönüyorum. Ateş sönmüş gibi. Sobanın önünden aldığım demirle kapağı açıyorum. Üzerlerinde göz göz ateş parçalarının küçülüp yok olduğu kararmış kâğıt parçalarını karıştırıyorum. Alttaki yanmayan kâğıtlar açığa çıkıyor. Ölmekte olan ateş parçaları son bir umutla bu sararmış kâğıt parçalarına sarılıyor. Duman genzimi yakıyor. Sobanın kapağını kapatıyorum. Kâğıtların tümünün yanması için birkaç kez daha karıştırmak zorunda kalıyorum bu kül yığını.

Emine sokağı gözlemekten sıkılmış, yanıma geliyor:

“Hepsini yaktın mı?”

Emine’nin bu sorusuyla birden anımsıyorum:

“İki gün sonra 1 Mayıs. Arkadaşlar eyleme hazırlanıyor. Evler illegal yayın dolu. Yüzlerce bildiri, afiş... Onların hepsini imha etmeliyiz.”

Arkadaşlara ulaşmak zorundayım. Eğer o yasak materyallerle yakalanırlarsa, en azından beşer yıl hapis yerler. Onları uyarmalıyım. Ama nasıl? Bu herifler böyle adım adım peşimdeyken nasıl haber ileteceğim onlara? Çıkıp sokaktaki kulübeden telefon etsem... Ya nereye telefon ettiğimi tespit ederlerse. Bunun çok zor olduğunu söylüyorlar ama yine de göze alamam... Dur bakayım. Nevzat yeni gelen küçük afişleri iletmek için iki gün üst üste görmeyecek miydi onları. Bugün Nevzat’a haber iletebilirim, yarın herkesi uyarabilir. Ama Nevzat’a nasıl ulaşacağım? Bir ara gözlerim Utku’ya kayıyor, ağlamayı bırakmış, bizden de yeterli ilgiyi görmeyince, başlamış sağ elinin başparmağını emmeye. Nevzat’a nasıl haber iletebileceğimi buluyorum:

“Utku’yu giydir. Doktora gidiyoruz.” Emine şaşkın. “Telefon edebileceğimiz en güvenli yer, Utku’yu götüreceğimiz doktorun muayenehanesi.”

Sokak sakın. Erkenci üç kız çocuğu soldaki apartmanın girişinde bir şeyler konuşuyorlar. Bir kadın üçüncü kattaki evinden aşağıya çarşaflarını silkeliyor. İlerdeki iki katlı bahçeli evin önünde, süt güğümleriyle dolu el arabasının başında dikilen sütçü dikkatimizi çekiyor yalnızca; bu her

sabah süt aldığımız adam değil. Büyük olasılıkla onlardan biri, ayrıca çıkabileceğimiz tüm sokak başlarını tuttuklarını tahmin etmek hiç de güç değil. Dükkânının önünden geçerken Şevki Amca'yla selamlaşıyoruz. Utku benim kucağımdaydı. Bu çevreyi kontrol etmemi kolaylaştırıyor. Caddeye çıkar çıkmaz, hemen bir taksi çeviriyorum. Üçümüz de arka koltuğa oturuyoruz. Utku'yu Emine'ye uzatırken dönüp arkaya bakıyorum. Bizim sokaktan beyaz bir Renault çıkıyor. “İşte göründüler” diye düşünüyorum.

“Nereye gideceğiz?” diye soruyor şoför.

“Şişli'ye.”

Taksi hareket ediyor. Az sonra yeniden arkaya bakıyorum. Beyaz Renault yok. Onları fark ettiğimi anladılar mı ne? Şişli'ye kadar sık sık arkamızı, çevreyi kontrol etmeye çalışıyorum. Ama bu iş giderek zorlaşıyor. Kalabalık bir caddede üç beyaz Renault birden takılıyor peşimize. Taksim'de kırmızı ışıktaki beklerken gri renkli bir Mercedes duruyor yanımda; otomobilin sürücüsünü bizim evi gözetleyen adama benzetiyorum. Emine sessizce oturuyor yanımda, Utku kucağında uyumuş kalmış. Henüz çok küçük. Bana bir şey olursa ne yapar? Emine bakar ona. Emine bir daha evlenmez mi? Neden evlenmesin? Üvey babanın elinde büyümek... Aman... Öldürüleceğimi de nereden çıkarıyorum? Gözaltına alınanların hepsi öldürüldü mü? Birkaç yıl hapisle de kurtulabilirim. Hatta direnebilirim, gözaltından sonra da bırakabilirler beni. İşte bunu yapmazlar. Her şey o kadar açık ki... Keşke şu kaldırımlarda dertsiz tasasız yürüyen insanlardan biri olsam. Sahi bu insanlar dertsiz tasasız mı? Hani biz onları çektikleri çilelerden, sıkıntılardan kurtarmak için daha güzel bir dünya kuracaktık...

Şişli Meydanı'na gelmeden Etfal Hastanesi'nin bir sokak ötesinde iniyoruz. Gideceğimiz muayenehane bu sokağın sağ tarafındaki yeni yapılmış bir işhanının dördüncü katında. İşhanının geniş kapısından bizden başka giren kimse yok. Asansörü beklerken genç bir kadın geliyor yanıma.

Asansöre dördümüz birlikte biniyoruz. Düğmeye basmadan kadına soruyorum:

“Kaçınıcı kat?”

“Üçüncü kat” diyor.

Üç ve dört yazan tuşlara basıyorum. Kadın üçüncü katta indikten sonra fikir değiştiriyorum:

“Sen dördte in. Ben beşinci kattan telefon edip aşağıya gelirim” diyorum Emine’ye. “Bizi izledilerse, doktorun muayenehanesinden telefon etmek daha tehlikeli olabilir.”

Nevzat’ı bu işhanındaki başka bir bürodan aramak daha güvenli geliyor bana. Beşinci kat da tıpkı dördüncü kat gibi büroların çapraz olarak sıralandığı uzun bir koridor görünümünde. Asansörden inince, kapısındaki tabelada beyaz zemin üzerine siyah harflerle “Dış Doktoru” yazan bir daire çıkıyor karşıma. Düşünmek için fazla zamanım yok. Kapıdan içeri giriveriyorum. Girişteki küçük beyaz masada oturan orta yaşlı, oldukça güzel bir kadın gülümsüyor bana.

“Affedersiniz, çok önemli bir konu vardı da... Telefonunuzu kullanabilir miyim acaba?”

Kadın güzel olduğu kadar kibar da:

“Elbette, lütfen buyurun” diyerek masanın üzerindeki telefonu gösteriyor.

Teşekkür ederek ahizeyi alıyorum. Parmaklarım hızla tuşların üzerinde geziniyor. Evet, bu son rakam. Karşıdan bir düdük sesi geliyor, ardından bir ikincisi. Tanıdık bir erkek sesi:

“Alo.”

“Alo, Nevzat sen misin?”

“Evet, buyurun.”

“Merhaba, ben Orhan. Söyleyeceklerimi iyi dinle. Mal sattığımız müşterinin çekleri karşılıksız çıktı. Firmadaki tüm yetkililere söyle, o adama mal satılmayacak. Anladın mı? Tek bir mal bile satılmayacak.”

Nevzat’ın sesi değişiyor:

“Emin misin?”

“Evet, kesinlikle mal satılmayacak.”

“Peki, bugün mesai bitmeden herkese söylerim.”

“Ne kadar çabuk iletirsen o kadar iyi olur.”

“Sen iyi misin?”

“Sağ ol iyiyim. Ben seni daha sonra ararım.”

Telefonu kaparken kadının meraklı gözlerle beni süzdüğünü fark ediyorum.

“Piyasa o kadar kötü ki hanımefendi. Kime güveneceğimizi şaşırdık.”

Kadın gülümsemekle yetiniyor.

“Borcum ne kadar?”

“Rica ederim beyefendi. Bir telefon için...”

“Çok teşekkür ederim” diyerek çıkıyorum kapıdan.

Koridorda hiç kimse yok. Merdivenlerden hızla aşağıya iniyorum. Dördüncü kat. Koridorun sonundaki odaya doğru yürüyorum. Genç bir kadın kucağında bebesiyle asansör bekliyor. Yukarıdan indiğimi başka kimse görmüyor. Dairenin kapısından girdiğimde, karşı masada oturan sekreter kız hemen tanıyor beni:

“Doktor bey sizinkileri muayenehaneye aldı. Buyurun oturun” diyor.

Benden başka müşteri yok. Boş koltuklardan birine geçip oturuyorum.

“Hayrola, nesi var küçüğün?” diye soruyor.

“Bütün gece ateşler içinde yandı durdu. Ne bizi uyuttu ne kendi uyudu” diye dert yaşıyorum biraz.

“Grip salgını var. Sizinki bugün gelen beşinci çocuk. Mevsim değişimi, dikkatli olmak gerek. Şimdi, çocuklar için en tehlikeli zaman.”

“Haklısınız” diyerek sehpadaki gazetelere uzanıyorum. Bu konuşmayı sürdürmek canımı sıkıyor. Düşünmeye gereksinimim var. Kız da anladı, başka bir şey sormuyor. Aldığım gazeteye bakıyorum ama hiçbir şey okuyamıyorum. Nevzat haberi iletince arkadaşlar kim bilir ne kadar tedirgin olacaklar. Olsun, tedirginlik insanı uyanık tutar. Nevzat’a telefon ettiğimi saptamış olamazlar. Ama ya Nevzat arkadaşlara mesajımı iletmeden operasyona başlarlar-

sa... Hiç sanmıyorum. Eğer onları tespit ettilerse, eylem anında, suçüstü yakalamak daha çok işlerine gelir. Sabırla bekleyecekler. Anlaşılan yalnızca beni değil, daha üstleri de istiyorlar. O adamın evin önünde dolaşmasının başka ne anlamı olabilir? Adam da iyice pervasız. Onu görebileceğimi hiç düşünmedi mi acaba? Belki de bana görünmeyi özellikle tercih ettiler. Paniğe kapılıp daha çok hata yapabileceğimi, böylece de henüz bilmedikleri gizli kalmış noktalara kolaylıkla ulaşabilmeyi amaçlamış olabilirler... Ufuk'u içimizde yükseltmeyi neden tercih etmediler ki? Bu onlar için daha yararlı olmaz mıydı? Belki de düşündükleri türden, büyük çaplı bir operasyon politik durumun sürekliliğini sağlamak için gereklidir. Biz bu kadar önemli miyiz yahu! Ufuk'taki de iyi cesaret. Hâlâ aramızda yaşamaya devam ediyor. Ama iyi rol kesti orospu çocuğu, hepimizi kandırdı. Bu iş açığa çıkınca ne bok yiyecek bakalım. Düşündüğüm şeye bak! O nasıl olsa okuyacak bir okul bulur... Sen kendi haline bak. Tutuklamaya ne zaman başlayacaklar acaba? Herhalde çok sürmez. Benim görüşmelerimin kesildiğini fark eder etmez dayanırlar kapıya. Kaçsam. Artık çok geç. Hem başarsam bile nereye gidebilirim? Bütün olanaklarım örgüt ağının içerisinde. Bu ağa artık ne kadar güvenebilirim? Alttaki yapının tümünü çözmüş de olabilirler. En doğrusu onları evde beklemek ve sorguya hazırlanmak galiba. Büyük olasılıkla bana bağlı çalışan arkadaşların tümünü henüz saptayamamışlardır. Önce onların neler bildiğini öğrenmeliyim. Çok hırpalayacaklar... Dayanmalıyım. Böylece yapıyı daraltmanın, onların bilmedikleri arkadaşları korumanın olanakları artar. En çok üstteki arkadaşı öğrenmek için zorlayacaklar beni. İyi ki onu tanımıyorum. Ne de olsa işkence bu, belli olmaz ki?

“Geçmiş olsun.”

Doktor Mahmut Bey, her zamanki babacanlığıyla gülümsüyor karşımda.

“Merhaba, nesi varmış bizim ufaklığın?”

“Bir şeyciği yok. Biraz üşütmüşsünüz delikanlıyı. Bir şurup yazdım, içince turp gibi olacak.”

Emine'yle göz göze geliyoruz. Bakışları soru dolu. Doktora teşekkür edip, bu arada vizite ücretini de sekreter kıza ödeyerek ayrılıyoruz muayenehaneden. Çıkar çıkmaz soruyor Emine:

“Telefon edebildin mi?”

“Evet, kuryeye haber ilettim. Artık oturup beklemekten başka yapacak bir şey kalmadı.”

Eve döndüğümüzden beri pencerenin önünden ayrılamıyoruz. Utku odanın ortasında legolarıyla renk renk dünyalar kurup dünyalar yıkıyor. Şu an onun yerinde olmak için neler vermezdim. Emine bazen mutfığa, bazen de Utku'nun yanına gidiyor, ben oturup gazete ya da kitap okumaya çalışıyorum ama henüz birkaç satır okumadan pencereden dışarıya bakmak için tekrar ayağa kalkıyorum. Emine de benden pek farklı değil, odaya girer girmez hemen pencerenin önüne koşuyor. Evi izleyen adam ortalıkta yok. Onu fark ettiğimizi anladı mı ne? Yerine mutlaka başka birisini bırakmış olmalılar. O adamı saptayabilsek. Sanki bir şey değişecek de. Birden aklıma yanılmış olabileceğim geliyor. Eğer yanıldıysam o kadar yazılı malzemeyi boşa imha ettik demektir. Bunun hesabını örgüte nasıl veririm? Üstelik bu yıl 1 Mayıs eylemlerini de yapmamış olacağız. Arkadaşların düştüğü tedirginlik de cabası. Adımız korkağa çıkacak. Görevden bile alabilirler. Aman... Alırlarsa alsınlar. O kadar insanı içeri attırdıktan sonra, karşılarına geçip, “Kusura bakmayın arkadaşlar, ben örgütün kararlarını yerine getiriyordum” demekten daha iyidir. Ama yanılmam olanaksız. Birden karşıımızdaki apartmanın önünde yeşil renkli bir minibüs durdu. İçinden kadınlı erkekli altı kişilik bir grup inerek bizim apartmana doğru yöneldi. Gözaltına alırken genellikle kadın polisler görev vermiyorlar ama belli de olmaz. Hızla kapıya doğru koşturdum, Emine de peşimden geldi, Utku durur mu, o da anasını izledi. Kapının arkasında, üçümüz birden merdivenlerden gelen sesleri dinliyoruz. Emine'yle benim yüreğimiz ağzımızda, Utku ise anasının eteğinden tutmuş, şaşkın şaşkın bir ona,

bir bana bakıyor. Merdivenlerdeki ayak seslerini giderek daha net işitmeye başlıyoruz. Yaklaşıyorlar. Alt katımıza geldiklerinde, bir zil sesi çalınıyor kulağımıza. İkimiz de rahat bir soluk alıyoruz. Yeniden odamıza dönüyoruz ve yine pencerenin başına dikilip sokağı gözetlemeye devam ediyoruz.

Hava soğumaya başladı. Artık akşam oluyor. Önce okuldan dönen öğrenciler birbirleriyle şakalaşarak geçiyorlar sokaktan, birkaç saat sonra da yorgun yüzlü erkekler, kadınlar. Çevrede kuşku uyandıran kimseyi göremiyoruz. Ama tedirginlik hep yanı başımızda. Oysa dışçiden telefon ettikten sonra nasıl da rahatlamıştım. Yapmam gerekenlerin tümünü gerçekleştirmiş, bizi izleyenlerden bir adım öne geçmiştim. O halde şu sinsi tedirginlik neden bırakmıyor peşimi? Korkunun akılla hiç mi ilgisi yok? Korktuğum için utanıyorum. Bir devrimci olarak korkmamam gerektiğini biliyorum. Ama yine de korkuyorum. Allanın cezası vücudum daha az adrenalin üretse ne olurdu sanki?

“Bir şeyler yiyelim” diyor Emine. Hiçbir şey yiyecek halim yok. Yine de sofrta kuruluyor. Zorla da olsa yemeliyim. Gücümü korumam gerek. Yemekte sahanda yumurta, biraz pilav ve yoğurt var. Hiçbir tat vermeden zorla geçiyor lokmalar boğazımdan. Yemekten sonra televizyonu açıyoruz. Haberler. Sayın devlet başkanımız Macaristan’ın yeni büyükelçisini makamında kabul etmiş. Ankara’da iki sol örgüt daha çökertilmiş. Yeni siyasi partiler kurulmaya başlanmış. Afganistan’da gerillalar bir kenti daha ele geçirmiş. Yarın İstanbul’da yağmur bekleniyormuş. Haberlerden sonra Serap Mutlu Akbulut’un konseri var. Bu konseri pencereden dışarıya bakarken izliyorum. Konserden sonra polisiye bir film başlıyor. Polisiye filmlere de bayılırım. Ama filmi izleyecek havada değilim. Sokakta her otomobil durduğunda fırlayıp pencereye koşuyorum. Sonunda film bitiyor. Utku çoktan uyumuş kalmış anasının dizlerinde. Emine’nin de gözleri kayıyor. Dün gecedten beri uykusuz. Esniyorum, galiba benim de uykum geldi. Utku’yu alıp yatağına yatır-

yorum. Emine banyoda dişlerini fırçalıyor. “Bu son olsun” diyerek bir kez daha bakıyorum sokağa.

Başımı yastığa koyar koymaz uyukum açılıveriyor. Sanki ben bir korku filmi yönetmeniyim de, senaristler yazdıklarını teker teker karşımda okuyorlar. Okudukları her cümle görüntüye, sese, kokuya, dokunuşa dönüşüp odanın karanlık tavanında canlanıyor. Bu okuma seansı bir türlü bitmek bilmiyor. Yalnızca sokakta otomobiller durduğunda ya da sesler geldiğinde zorunlu aralar veriliyor. Çünkü o anlarda ben sıcak yatağımdan kalkıp dışarıya bakıyorum. Emine dalıp gitmiş. Yavaşça sokuluyorum yanına. Elim bacaklarına değiyor. Çağırان bir sıcaklık. Biraz daha yaklaşıyorum. Bedenimin gerildiğini hissediyorum. Bir an için, birkaç saniye de olsa bu ortamdan kopmak, her şeyi unutmak istiyorum. Ellerim yukarılara, bacaklarının arasına doğru kayarken Emine kıpırdanarak gözlerini açıyor. “Uyuyamıyorum” diyor. Hiçbir şey söylemeden saçlarımı okşamaya başlıyor. Çok hoşuma gidiyor bu. Uzanıp öpüyorum onu. Kuru dudakları nemleniyor. Bu az sonra teninin öpüşlerime karşılık vereceğinin işareti. Soluğum dudaklarından boynuna doğru ıslak bir iz bırakarak iniyor. Kasıklarım da giderek çoğalan bir basınç duyuyorum. Hırsıyla geceliğini çıkarıyorum. Kalanları da bir çırpıda o atıyor üzerinden. Bir an karanlıkta çırılçıplak silüetini görüyorum. Şimdi o, yalnızca beni isteyen bir dişi. Ellerim kendiliğinden kalçalarına doğru uzanırken, yarı aralık dudaklarından yeniden öpüyorum. Ağzımda ikinci güneşinin sıcaklığını taşıyan, hoş kokulu, ıslak bir otun tadı var. Kollarımın arasında kaygan bir beden, her yanıma dağılayarak kıvranıyor. Artık duyularım ne az önceki sinsi geceyi ne de bu tanıdık odayı algılıyor. Masmavi suların ortasında yüzmeye başlıyorum. Salkımsöğütler yerlere kadar eğiliyor, narin nilüferler saygıyla selamlıyor beni. Omuzlarımı okşayan esinti, bir yerlerden çiçek kokuları getiriyor. Beyaz kıpırdanışlar, yemyeşil yosunlarla kaplı, göz alıcı bir mağaraya çağırıyor beni. Kulaçlarımı hızlandırıyorum. İncecik bir fısıltı, “Biraz yavaş canım” diyor. Kollarımdan sıçrayan su

damlacıkları sayısız ebemkuşağı oluşturuyor güneşin altında. Suyun dibinde mor pullu balıklar, yüzgeçlerini sedef renkli taşlara telaşla çarparak koşturuyorlar. Daha hızlı yüzmeme gerektiğini bile bile daha hızlı yüzmek istiyorum. Ama bir şey tutuyor beni. Başımı çevirince kocaman bir yengecin kahverengi kıskaçlarıyla belimden yakalamış olduğunu görüyorum. İğrenç ağzını açarak, “Emine’ye tecavüz edeceklerini biliyorsun, değil mi?” diyor. Rüya bitiyor. Az önceki geceye, karanlık odamıza dönüyorum. Terli bedenlerimiz yapış yapış. Emine “Ne oldu?” diye soruyor. “Hiç” diyorum ve yana dönüyorum. Yeniden sarılarak beni kendine çekiyor. Ama faydasız...

Daha kaç gün böyle yaşayacağım. Artık dayanamıyorum. Biliyorum, soğukkanlı olmam gerek. Ama insan etrafı böyle görünmeyen düşmanlarla çevriliyken nasıl soğukkanlı olabilir? En iyisi bu evden gitmek. Bunu denediğim an, kaçtığımı sanıp beni tutuklarlar. Varsın tutuklasınlar. Ne olacaksa olsun artık. Evet, bu evden gitmeliyim. Ama nereye? Ankara’ya abimlere gidebiliriz. Sahi bunu hiç düşünmemiştim. Dönüp Emine’ye bakıyorum. Uyumuş. Sabahleyin konuşup yarın yola çıkmalı. Belki de Ankara’ya gitmeye hiç gerek kalmaz, bu akşam gelirler.

Sabaha karşı dalmışım. Yanağımda bir ıslaklık duyarak uyanıyorum. Utku yanıma uzanmış, beni öpüyor. Utku’yla yatakta biraz şakalaşıyoruz. Bir an dünkü olayları unuttuvermiştim. Sonra pencerede makramenin olmayışı dikkatimi çekiyor ve her şeyi anımsıyorum. Utku’yu yatakta yalnız bırakıp pencereye yaklaşıyorum. Zaman epeyce ilerlemiş, sokak bomboş. İçerden sesler geliyor. Emine mutfakta olmalı. Odadan çıkıyorum. Hayret! Utku askıntı olmuyor. Emine çayı koymuş, akşamdan kalan bulaşıkları yıkıyor.

“Günaydın.”

“Günaydın. Akşam pek iyi uyuyamadın galiba?”

“Evet, uzun zaman uyku tutmadı. Sabaha doğru sızıp kalmışım. Bu evden gitmeliyiz Emine.”

“Nereye gideceğiz?”

“Ankara’ya. On on beş gün abimlerde kalabiliriz.”

“Utku da hastalığı henüz yeni atlatıyor ama...”

“Kalın giydiririz.”

“Abinler ne diyecek bu işe?”

“Onlara söylememiz gerekmiyor. Benim büyük bir şirkette çalıştığımı sanıyorlar. ‘Bir iş için beni Ankara’ya şirket gönderdi’ deriz. Siz de yanımda gelmiş olursunuz.”

“Peki” dedi Emine. Aslında bu gerginlikten kurtulmak için o da can atıyordu.

“Yemekten sonra valizleri hazırlayalım hemen.”

“Ya bilet bulamazsak?”

“Ankara’ya her zaman bilet vardır.”

“Çay hazır, hadi o zaman ekmek al da bir an önce kahvaltımızı yapalım.”

Sokağa çıktığımda belli belirsiz yağmur taneleri düşüyor yüzüme. Sola doğru baktığımda dünkü adamı görüyorum. Bir ara göz göze geliyoruz. Bu defa bakışlarını kaçırmıyor. Kumral bir adam bu. Ama bıyıkları sanki boyanmış gibi simsiyah. Adam bana doğru yürüyor. Tutuklama başlıyor galiba. Adımlarımı hızlandırıyorum. Hiç değilse gözaltına alındığımı başka insanlar da görsünler istiyorum. İşte Şevki Amca’nın dükkânının kapısındaayım. Gözaltına alındığımı bütün mahalleli görecek. Dükkândan içeri girerken dönüp bakıyorum. Adam kendinden emin yaklaşıyor. Şevki Amca her zamanki gibi tezgâhın arkasındaki küçük iskemlesinde oturuyor. Beni görünce ayağa kalkıyor:

“Merhaba, buyurun.”

Endişeyle bana bakıyor.

“Rahatsız mısınız? Renginiz sapsarı.”

“Yok bir şeyim” diyorum.

“Tapuyu getirdim.”

“Ne, ne tapusu?”

“Hani dün konuşmuştuk ya. Yandaki komşu benim bahçeden...”

“Ha... Evet” diyorum ama aklım dışarıdaki adamda. Artık onu görebiliyorum. Adam yaklaşıyor ve dükkândan içeri

giriyor. Keskin bir esans kokusu çarpıyor burnuma. Adam her an koluma yapışabilir. Elini cebine sokuyor. Bu adamlar kimliklerini artık pantolon ceplerinde mi taşımaya başladılar? Ama kimlik yerine para çıkarıyor. Bozuk bir Türkçeyle:

“Şuradan bir karton Çamlıca sigarası versene” diyor Şevki Amca’ya.

Anlaşılan bunların niyetleri beni iyice çıldırtmak. Şevki Amca, adamın uzattığı parayı görmezlikten geliyor. Adam tekrarlamak zorunda kalıyor:

“Bir karton Çamlıca sigarası...”

Şevki Amca oldukça ağırdan alarak, adama istediği sigaraları uzatıyor. Yüzü dikkat çekecek kadar asık. Adamı tanıyor galiba. Adamın bir süredir havada kalan elindeki parayı sonunda alıyor. Hareketleri ne kadar sert. Adam kapıdan çıktıktan sonra:

“... mına koduğumun pezevengi” diye küfrü koyuveriyor.

“Kim bu adam?” diye soruyorum merakla.

“Pezevenk” diyor.

“Nasıl yani?”

“Nasıl olacak yahu, herif pezevenk. Şu ilerdeki apartmanda oturan Hacı Hüsrevli Pembe’nin pezevengi.”

GÖKYÜZÜNDE YILDIZ OLMAK

*Bu yıldızları böyle
her gece
niçin yakarlar?*

Vladimir Mayakovski,
çev. Atilla Tokatlı

Gökyüzünde Yıldız Olmak

İstanbul, yapış yapış sıcak bir günden ılık bir geceye giriyordu. Küçük kızımın pazar gezintisinden evimize dönüyorduk. Bindığımız vapur tıklım tıklım doluydu. Oturacak yer bulamayınca ayakta yolculuğa razı olarak, vapurun dış kenarı boyunca uzanan ve yolcuların tespih taneleri gibi yan yana dizildiği tahta sıraların bittiği yerde beklemeye koyulduk.

Çıplak kollarımızda nemli deniz rüzgârını hissettiğimizde, vapurumuz peşi sıra köpükler çıkararak, siyah bir kadifeyi andıran suların üzerinden kaymaya başlamıştı bile. Uzaklaştığımız kıyıda renk renk ışıklar, karanlığı aşarak bize kadar ulaşıyor, gündüzleri gözümüze batan binaların soğuk görüntüsü geceleyin bir ışık cümbüşüne dönüşüyordu. Kızım vapurun demir korkuluklarına tutunmuş, denizde bir görünüp bir kaybolan ışık yansımalarını ilgiyle izliyordu. Bir ara bakışlarını gökyüzüne çevirdi ve öylece kaldı. Altı yaşında bir çocuğun düş dünyası ne kadar geniştir? Biz büyükler de aynı yoldan geçtiğimiz halde neden çocuklarımızı anlamakta güçlük çekeriz? Çok istemesine rağmen kızının ruh halini anlayamayan bir yetişkin olarak ben de başımı gökyüzüne çevirdim. Gördüğüm manzara gerçekten nefisti. Bildiğimiz gökyüzü basıp gitmiş, yerinde damlalarını üstümüze saçan, gümüşten bir ırmak çağılıyordu. Kim bilir daha önce bu görüntüyle kaç kez karşılaşmış, onun altında gülmüş, acı çekmiş, sevmiş ve ölmüşüzdür. Ama günlük dertlerimizden başımızı kaldırıp kaç kez bakmışızdır bu ışıltılı sonsuzluğa?

Kafamda yoğunlaşan bu düşünceler, kızımın sesiyle dağılıverdi.

“Baba, bu yıldızlar nasıl oluştu?”

Bakışları hâlâ gökyüzündeydi. Bilmem kaç milyon ışık yılı uzaklıktaki yıldızlara takılıp kalmıştı. Onda, bilinmeyen bir gezegene inen uzay adamının tılsımlı merakını sezinliyordum. Doğrusu bu durum, babalık duygumu okşamıyor da değildi. Kızıma en doğru yanıt vermeliydim ki, o dünyayı öğrenmeye en genelinden, kozmostan başlasındı. Ama hiç beklemediğim bir şey oldu. Bu soruyla daha önceden de karşılaştığımı anımsadım. Belleğimde anıların düğümü birbirine bağlandı ve kendimi uçarı çocukluk günlerimde buldum.

O zamanlar ilkokul üçüncü sınıfa gidiyorum. Böyle aydınlık bir geceydi. Dedemin dutluğundan evimize dönüyorduk. Hafta sonlarını bu dutlukta geçirmek bizim ailede bir gelenek halini almıştı. Baharın sonlarına doğru sıcaklar çöküp otlar sararmaya başlayınca kendimizi buraya atar, hem ekim dikim işlerine yardım eder hem de çoluk çocuk ağaçlar arasında koşar oynardık. Bugün o dutluktan aklımda kalan: İki insanın kollarıyla çevreleyemeyeceği kadar kocaman gövdesi olan bir ceviz ağacı, cevizin yanından neşeyle akan küçük bir derecik, dere boyunca gökyüzüne uzanan kavaklar; beyaz, kırmızı, yeşil renkli buğulu meyveler veren kayısı, erik ve dut ağaçları.

Eve hep yürüyerek dönerdik. Bu yürüyüşler de hafta sonu pikniğimizin bir parçasıydı. Yaklaşık beş kilometrelik yol boyunca eşkiya destanları, cinli perili hikâyeler anlatılırdı. Bu öyküler en çok biz çocukları etkiler, ay ışığında gölgeleyen bir kaya parçası veya bir çalı kümesi küçük zihnimizde kolayca cine periye dönüşürdü. Kimseye sezdirmeden annelerimize biraz daha sokulurduk. Ama anlatılanları da iştahla dinlemekten geri kalmazdık.

Hikâyeciler arasında bir Rasim Amca vardı ki, onun öyküleri bir başkaydı. Onu dinlediğimizde yüreğimiz korku yerine cesaretle dolar, kendimizi hemen hikâyelerdeki kah-

ramanlarla özdeşleştirirdik. Ama o da çok az hikâye anlatırdı. Zaten Rasim Amca biraz tuhaf bir adamdı. Biz çocukların isteklerini geri çevirmeyip kuyruklu şeytan uçurtması yapmaktan, topaçlarımızı boyamaya kadar yardımcı olsa da, mahallelinin onu sevdiği pek söylenemezdi. Babadan kalma taş yapılı evinde tek başına yaşardı. Bu evin altındaki dükkânda, küçük bir el tezgâhıyla kilim dokuyarak geçinirdi. Hiç evlenmemişti. Mahallede sıkı fıkı olduğu insan sayısı ise bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdı. Sayıları gittikçe azalan müşterileri dışında, en çok dedem uğrardı Rasim Amca'nın yanına. O dükkâna defalarca dedemi çağırmaya gitmiştim. Aslında bu severek yaptığım bir işti. Dükkânda ipliklerle, kilim dokunan mekiklerle oynamak hoşuma giderdi. Eşiğinden içeri her adım atışımda kökboyasıyla renk renk boyanmış iplerin kokusu yüzüme çarpar, küçük tezgâhın başında dedemle sohbet eden Rasim Amca'yı görürdüm. Bir keresinde Rasim Amca'yı tezgâhın arkasındaki masada kitap okurken bulmuştum. Geldiğimi anlayınca başını kitaptan kaldırmış, gözlüklerinin üzerinden gülümseyerek bakmıştı. Elindeki kitap hemen dikkatimi çekmişti. Dedemin zaman zaman bizlere okuduğu, *Köroğlu*, *Zaloğlu Rüstem*, *Leyla ile Mecnun* gibi hikâye kitaplarına hiç benzemiyordu. Kuranı Kerim gibi kalındı ama kapağı yeşil değil, siyah ciltliydi. Üstelik başlığı da Latin harfleriyle yazılmıştı. Tüm çabama rağmen kitabın başlığını okuyamamıştım.

Mahalleli ona, “Bolşevik Rasim” derdi. Rasim diye birini aradığınızda karşınızdaki insan size dudak бүker, kimse onu tanımazdı. Oysa Bolşevik Rasim'i o çevrede herkes bilirdi. “Yiğit, namıyla anılır” sözü tam da bizim mahalle için geçerliydi. Ördek Osman, Patpat Nuri, Çürük Mehmet, Yirik Hayri gibi herkesin bir lakabı vardı. Dedeme ise Pekmez Sami derlerdi. Tatlıya olan aşırı düşkünlüğü sayesinde kazanmıştı bu unvanı.

Dedem ile Rasim Amca aynı mahallede doğmuşlardı ve kendilerini bildiklerinden beri de arkadaşlıklar. Sohbetlerine doyum olmazdı. Ama söz politikadan açıldı mı, hemen

atışmaya başlarlardı. Dedem, Rasim Amca'yı hep doğrucu Davut olmakla suçlar, "Ulan başında tek tel siyah saçın kalmadı. Artık senin ahireti düşünüp ibadete başlayacak çağın. Sana ne elâlemin üç tavuğundan, beş kazından" derdi.

Rasim Amca da, "Hayatın boyunca ne etliye karıştın ne sütlüye. Benim de senin gibi pısırik bir herif olmamı isterdin, değil mi?" diye karşılık verince, başlarlardı atışmaya. Zaman zaman sertleştikleri, birbirlerini kırdıkları da olurdu ama her defasında iş tatlıya bağlanır, kıl kilimlerin üzerinde gümüş tabakalar açılır, kaçak tütünün acı kokusu odayı doldururdu.

"Rasim'in Bolşevikliği çok eskilere dayanır" derdi ninem.

Birinci Dünya Savaşı çıktığında dedem ile Rasim Amca bıyıkları yeni terleyen iki delikanlıymış. Yaşları küçükmüş ama kentte onların üzerine dokuma ustası da yokmuş. Yörenin zenginleri çocuklarını evlendirecekleri zaman kilim, halı siparişlerini aylar öncesinden verirlermiş onlara. Fakat savaştan Osmanlı'nın yetenekli ustalara değil, cephede dövüşecek askerlere gereksinimi varmış. Bizim iki ahababı da öteki gençlerle birlikte askere almışlar. Ve ayrı ayrı cephelere yollamışlar. Dedem Yemen'in kızgın çöllerine giderken, Rasim Amca da karlı Kafkas dağlarının yolunu tutmuş.

Dedem çölde çıkan bir kargaşadan yararlanarak cephe-den kaçmış; bedevi kabilelerin ellerinden kurtularak aylarca dağlarda gezmiş. Rasim Amca'dan ise uzunca bir süre haber alınamamış. Gözleri yaşlı ana babası oğullarının öldüğüne inanıp beklemekten vazgeçmişler ki, Rasim Amca çıkagelmış. Gencecik bir delikanlıyken ayrıldığı baba ocağına gür bııklı ve vücudunda iki yara izi taşıyan, yabana atılmayacak bir babayiğit olarak dönmüş. Ondaki değişiklikler yalnızca bedeniyle sınırlı değilmiş, kafasının içi de bu ücra Anadolu kentinin hiç tanışmadığı düşüncelerle doluymuş.

"O günlerde kent Fransızların işgali altındaydı oğlum" derdi ninem. Çekik kara gözlerinde o acılı günlerin izlerini görür gibi olurdum. Kentin işgaliyle halkta içten içe bir kaynama başlamış. Kimileri evlerine kapanarak sessiz kalmayı seçerken, düşmana boyun eğmeyenler sapandan av tüfeğine

kadar ne buldularsa kuşanarak dağlara çekilmişler. Rasim Amca tam da o günlerde çıkagelmiş. Ve çetecilere katılarak, Fransızlara ağır kayıplar verdirmekle ünlü Kör Durdu grubunun kısa sürede namlı bir savaşçısı olmuş. Kavgada ataklığı, gözü pekliği ve açıksözlülüğüyle tüm çetecilerin güvenini kazanmış. Yalnız bir kusuru varmış: Çok inatçıymış. Söylediğinden öyle kolay kolay dönmez, bu yüzden de sık sık çete başlarıyla takıştığı olurmuş. Baskınlardan artakalan zamanlarda, kenti çepeçevre saran yeraltı mağaralarında yakılan ateşlerin başında Rasim Amca, Rusya'daki devrimi, yaşadıklarını ballandıra ballandıra anlatırmış. Kendilerinden kat kat üstün düşman kuvvetleri karşısında destanlar yaratan bu yoksul, bu yiğit insanlar Rasim Amca'nın anlattıklarını şaşkınlıkla dinlerlermiş. Onu destekleyenler kadar karşı çıkanlar da olur, yosun tutmuş kayalarda gölgeler büyürken, din, savaş ve devrim üzerine bir tartışmadır başlarmış. Rasim Amca'nın "Bolşevik" lakabı o gecelerden birinde, sonradan Fransız süvarilerince süngülenerek öldürülen Nalbant Ömer tarafından takılmış.

Ninem savaş yıllarını derin derin iç geçirerek anardı:

"Ah evladım, ah!" derdi. "Neler çekti bu millet. Her evden birkaç kurban çıktı. Benim iki tane dağ gibi kardeşim gitti. Onlar öldü, şehitlik mertebesine erdi. Ya biz? Evde çocuklar ekmek diye ağlaşıırken, pişirmek için ot bile bulamadık. İşin tuhafı, işgal zamanında düşman subaylarına konaklarını açıp kuzular keserek, boğma rakıları su gibi akıtan Aktaroğulları, Vakkas Ağa gibileri, kurtuluştan sonra da ağalıklarına, beyliklerine devam ederken, Rasim ve arkadaşları hain ilan edilip prangaya vuruldu."

O günlerde İstiklal Mahkemesi üç yüz kilometre uzaklıktaki bir başka kentte bulunuyormuş. Rasim Amca ve on üç arkadaşı kolları zincirlerle birbirine bağlı, atlı muhafızların eşliğinde o kente kadar yürütülmüşler. Geceleri köylerin samanlıklarında yatıp on bir günde varmışlar kente. Mahkeme onları, "vatana ihanet"ten yıllar süren hapis cezalarına çarptırmış.

“Yine de uslanmadı bu Rasim. Adamda ne inat varmış be yavrum !” derdi ninem. Sesinin çınlayışından Rasim Amca’ya duyduğu gizli hayranlığı sezerdim.

İşte o yaz gecesi dutluktan eve dönerken Rasim Amca da bizimle birlikteydi. Artık iyice çökmüştü. Mahallede pek görünmüyor, dükkânını da arada bir açıyordu. Her nasılsa, dedemin ısrarlarına dayanamayıp o hafta sonunu bizimle dutlukta geçirmeye razı olmuştu.

Bir yanı çalılarla, bir yanı kurumuş dere yatağıyla çevrili toprak yolda yürüyorduk. Ayakkabılarımız, pantolonlarımızın paçaları kızıla çalan tozlarla kaplanmıştı. Kente iyice yaklaşmıştık. Önümüzdeki ağaçsız tepeyi de aşınca kenar mahalle evlerinin ışıkları, köpek havlamaları eşliğinde bizi karşılayacaktı. Artık hikâyeler anlatılmış, söylenecekler tükenmişti. Eşyalarımızın ağırlığı altında ezilen zavallı eşeğimizin çingırağından yayılan seslere, yol boyunca uzanan böğürtlen çalılıklarındaki ağustosböceklerinin giderek hüznlenen şarkılarına aldırmadan, hepimiz kendi yorgunluğumuzla baş başa, ağır ağır ilerliyorduk. Benim kafamda önemli bir konu vardı. Yarın ya babamın bakkal dükkânında sıkıntıyla pinekleyecek ya da akşama temiz bir sopa yemeyi göze alarak bostanlara kuş avlamaya gidecektim. Zihnim bu soruyla doluyken bir elin ağırlığını duydum omzumda. Rasim Amca’ydı:

“Bak evlat, görüyor musun?”

Eliyle gökyüzünü gösteriyordu. Bakışlarımı işaret ettiği yöne çevirdim. Gökyüzü öyle duru, yıldızlar o kadar çok ve bize öyle yakındılar ki, az sonra karşımızdaki tepeye incek gibiydiler. Karanlıkta irili ufaklı misketler gibi yanıp sönen yıldızları bir süre birlikte izledik. Sonra bana döndü. Yüzü karanlıkta kalıyor, kırçıl bıyıklarının gölgesinden başka bir şey göremiyordum.

“Bu yıldızlar nasıl oluştu biliyor musun?”

Biliyordum. Renkli resimlerle dolu kalın bir ansiklopedide okumuştum. Hem sadece bilmekle kalmıyor, bildiklerimi anlatmak için de yanıp tutuşuyordum. Ve bir solukta yıldız-

lar, güneş ve dünyamız üzerine bildiklerimi sıralayıverdim. Söylediklerimi dikkatle dinledi. Sözlerimi bitirince de başını sallayarak beni onayladı:

“Doğru delikanlı” dedi. “İşin aslı bu olsa gerek. Ben de bilime, hikâyeyle karşı duracak kadar kuş beyinli değilim. Ama bu konuda öyle güzel bir hikâye duydum ki, sana anlatmadan geçemeyeceğim. Bunu bir dinle, artık doğru mu, yanlış mı sen karar ver.”

Eh, bendeki keyfi siz düşünün artık. Rasim Amca o tatlı diliyle, o doyulmaz güzellikteki hikâyelerinden birini daha anlatacaktı bana. Nefesimi tutarak dinlemeye başladım.

Ama bu garip bir hikâyeydi doğrusu. Daha önce anlattıklarına hiç mi hiç benzemiyordu. Hatta belki hikâyeye bile değildi. Bilirsiniz, bizim hikâyelerde bir veya birkaç kahraman olur, bunda kahramanlar yüzlerce, binlerceydi. Üstelik hikâyeye tarihin derinliklerinden bugüne uzanan geniş bir zaman diliminde geçiyor, mekân olarak ise yedi iklim, beş kıta tüm yeryüzünü kapsıyordu. Dediğim gibi, biraz garip bir hikâyeydi bu:

“İnsan soyu” diyordu Rasim Amca, “iki ayağı üzerinde ilk kez doğrulduğunda yumurtadan çıkmış bir kaz yavrusu kadar beceriksiz ve acemiymiş. Dondurucu soğuk, koca dağları un ufak eden depremler, günlerce ateş püskürten yanardağlar, ağaçları köklerinden söken seller, dinazorlar, dişleri insan boyunda mamutlar, dev yarasalar ve daha nice yırtıcı yaratıklar arasında yaşamak o kadar zormuş ki, yaşayabilmek için herkes birbirine yardım etmek zorundaymış. Nemli, karanlık mağaralarda korkudan ve açlıktan titreyen insana, insan kardeşinden başka destek olacak kimse yokmuş. Ama nasıl ki, küçük kaz zamanla yürümeyi, yüzmeyi ve avlanmayı öğrenirse, insanlar da güçlüklerle savaşıyor yaşamayı öğrenmişler. Ve doğayı güçlü bir boğa gibi boynuzlarından yakalayıp yere vurunca, insana komşusunu düşünmeden yaşamak daha çekici gelmiş. Güçlü olanlar bencilce davranarak, her şeyin en güzelini, en yararlısını kendilerine ayırmaya başlamışlar. Buna karşı

çıkanları öldürmüş, köle yapmış, zindanlarda çürümeye terk etmişler. Böylece mavi dünyamızın bereketli toprakları kardeş kanının aktığını görmüş. Dökülen kan insanları doğru yola getirmiş mi dersin? Ne gezer, atalarımız, 'Kurt kan kokusunu duyunca azar' demişler ya, insanlar da tıpkı kurtlar gibi olmuş. Bir zamanlar uçsuz bucaksız doğanın görkemli gücü karşısında bacakları titreyen insanın burnu bir anda Kafdağı'na ulaşmış. Kendi kardeşlerini öldürdüğü yetmezmiş gibi, doğadaki öteki canlıları da yok etmeye başlamış: Toprağı kısırlaştırmış, suları kirletmiş, ormanları çöle çevirmiş. İnsanın bu yıkıcılığına yine insanlar karşı çıkmışlar. 'Böyle olmaması gerekir' demişler. 'Biz insanız, vahşetin yasalarına göre yaşamamalıyız. Geçmişte olduğu gibi hepimizin birlikte mutlu olacağı bir toplum kuralım.' Gelgelelim, tiranların hükmettiği bir dünyada bunu başarmak, çakıltaşlarıyla kale kurmaktan çok daha zormuş. Ama güzel günler düşleyen insanlar yılmamışlar; gün olmuş ellerinde kılıçlarla köleliğin zincirlerini parçalamışlar, gün olmuş uzayın derinliklerinde yeni dünyaların keşfine çıkmışlar, gün olmuş insanları güzelliğe çağıran resimler, oyunlar, şiirler, romanlar yaratmışlar. Her yol ayrımında, her dağın eteğinde yeni bir güçlük bekliyormuş onları. Bazen biraz yavaşlamışlar. Hatta durdukları bile olmuş. Bazen de yanlış yola sapıp yıllarca sahte bir ışığın peşinde dolaşmışlar ama her defasında yola yeniden koyulmuşlar. Yürüyüş hep sürmüş.

Derler ki: Emekle, bilgiyle, sevgiyle yaratılmış ne varsa, tümünde onların düşünce aydınlığı, alinteri, kanı vardır. Yine derler ki: Bizi mutluluğa götürecektir yolu ısıtan yüreklerindeki ateş solmaya başlayınca, onlar mum gibi eriyip tükenmez, gökyüzüne çekilip sevgili dünyalarını oradan aydınlatmaya devam ederlermiş. Sen çırlıçıplak bir gecede başını gökyüzüne çevirip de yeni yeni yıldızlar görürsen, bil ki onlar insanlar için kendilerini yakmış olan canlardır."

Rasim Amca yeniden omzuma dokundu. Eli titriyordu: "Nasıl buldun evlat?"

Dikkat ettim, sesi de titriyordu. O an, Rasim Amca'nın güzel hikâye anlatmasının sırrını öğrendim. Anlatılanlar ne kadar doğru, ne kadar güzel olursa olsun can kulağıyla dinlenmesi için, anlatıcının elinin de, sesinin de, yüreğinin de titremesi gerekiyordu.

O gece Rasim Amca'ya nasıl bir yanıt verdim, anımsamıyorum. Ama daha o söze başladığında, bu hikâyede kendisini anlattığını anlamıştım. "Nereden anladın?" diye sormayın. Anlamıştım. Sözleri söyleyişinden, adımını atışından, iç çekişinden, ellerinin titreyişinden anlamıştım. Anlamıştım işte.

Ben de hikâyeyi aklımda kaldığı kadarıyla kızıma anlattım. İlgiyle dinledi beni. Bitirince sordum:

"Nasıl buldun yavrum?"

Soruma soruyla karşılık verdi:

"Rasim Amca nerede baba?"

Rasim Amca ölmüştü. Bu dedemin ölümünden dokuz yıl önceydi. Bir bahar günü dükkânında, kilim tezgâhının başında ölü bulmuşlardı onu. Cenazesine mahalleden fazla katılan olmamıştı. Hatta mahallemizdeki küçük caminin imamı, "Bu adam inançsızdır, namazını kılmak caiz değildir" demiş, ancak cenazeye katılanların, özellikle de dedemin ısrarı üzerine namazı kılınabilmişti.

"Rasim Amca öldü, kızım" dedim.

"Şimdi o, gökyüzünde yıldız mı oldu?"

"Kim bilir?"

Başka bir şey sormadı. Ninemden miras kalan çekik kara gözlerini yeniden gökyüzüne çevirdi. Sanki binlerce yıldızın arasında, yüzünü hiç görmediği yaşlı bir adamı arıyor gibiydi.

AY IŞIĞINDA KLARNET TAKSİMİ

*İnsan yaşadığı yere benzer
O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer
Suyunda yüzen balığa
Toprağını iten çiçeğe
Dağlarının tepelerinin dumanlı eğimine*

Edip Cansever,
“Mendilimde Kan Sesleri”

Ay Işığında Klarnet Taksimi

Beş kişiydik. İçkiden mi, günün yorgunluğundan mı, hepimiz o büyük kayanın üzerine serilip kalmıştık. Tenimizin, gözlerimizin ve saçlarımızın rengi aynıydı. Aynı karında yatmış, aynı memeden süt emmiştik. Uzun yıllar önce gittiğimiz farklı kentlerde, farklı işler yaparak yaşıyorduk. Kısa süreliğine, özlem gidermek için gelmiştik uzun yıllar önce ayrıldığımız Antep'e. Birbirimizi görmüş, sevinmiştik. Birlikte dağlara çıkmış, birlikte nehre inmiştik. Av avlamış, balık tutmuştuk. Sonra büyük bir ateş yakıp avlarımızı pişirip içki içmiş, geçmişten konuşmuştuk. Sohbet biterken şarkı söylemeye başlamıştık. Neşeli, hüzünlü şarkılar; aşka, yiğitliğe, dostluğa dair şarkılar. Ama şimdi, gecenin karanlığında bir gemi gibi yüzen bu sarp kayanın üstünde kendi kendimizle baş başa kalmıştık.

Yattığımız kaya çocukluğumuzdan beri burada duruyor olmalıydı. Ama biz yeni farkına varıyorduk. Bir masa gibi dümdüzdü, başucunda yastığa benzer kabartılar vardı. Bunlar sanki biz başımızı koyalım diye yontulmuş gibiydi.

Biri sağımızda biri solumuzda olmak üzere bizimkine değil ama tıpatıp birbirine benzeyen iki kaya daha vardı. Yükseklikleri beş metre kadardı, yekpareydiler. Tepeleri bir devin azıdışi gibi sivri ve keskindi. Doğa, insanların onları ele geçirmesine henüz izin vermemişti. Kabul etmek gerekir ki, ay ışığında bizimkinden çok daha vahşi ve görkemliydi.

Ay, bu gece gözbebeğini yitirmiş bir göze benziyordu. Ama hiç ürkütücü değildi. O kadar yakındı ki elimizi uzatsak, parmaklarımızı onun gümüşten ışığına değdirebilirdik. Karanlıkta öylece durup bize bakan bu kocaman gözün, yaşamım boyunca karşılaştığım en etkili görüntülerden biri olduğunu söyleyebilirim. Etkiliydi ama herkeste aynı duyguyu uyandırmayacak kadar da derin bir anlam taşıyordu. Onu bir ölünün soğuk görüntüsüne benzetenler olacağı gibi, parlaklığını sevgilinin güzelliğiyle kıyaslayabilecekler de çıkardı. Parlaklığı gitgide artıyordu, sanki karanlıkta ne kadar nesne varsa kendi ışığıyla boyayarak gecenin gerçek efendisi olduğunu herkese göstermek istiyordu. Çevresindeki yıldızlar, hiçbir zaman erişemeyecekleri bu parlaklık karşısında duydukları kıskançlıkla, ölgün ışıklarını çaresizlik içinde gökyüzünün sonsuzluğuna savurup duruyorlardı.

Bazen bir bulut parçası araya giriyor, ayın dış çizgileri silikleşiyor, ışık biçimsizleşiyordu. Ama hemen yardıma yetişen rüzgâr, bulutları iri bir çoban köpeği gibi önüne katarak, sürükleyip götürüyordu. Ay, kadim dostu rüzgârın bu davranışını karşılıksız bırakmıyor, onun görünmeyen yelelerini sevgiyle okşuyordu. Böylece gökyüzünde gövdeleri ışıktan, kanatları kristalden binlerce kuş aynı anda kanat çırpmış gibi oluyordu. Rüzgâr arkadaşının dokunuşundan hoşnut, belli belirsiz bir ısıklık tutturarak, teri soğumuş alınlarımızda, çıplak kollarımızda gezinmeyi sürdürüyordu.

Rüzgârın ısılığını bastıran tek ses, toprak yolun kıyısına, kapıları açık olarak bıraktığımız otomobilimizin radyosundan yükselen klarnet nağmeleri idi. Otomobil geceye, ay ışığına, kayaya, kayanın üzerindeki bizlere aldırmadan, kontak anahtarının vereceği yeni bir emre kadar susmuş, suskunluğunun farkına varamadan bırakıldığı yerde varoluşunu sürdürüyordu. Klarnet ise otomobilin suskunluğuna inat, ses olarak var olmayı seçmişti. Yeryüzündeki tek mil sesleri ezberlemiş olmanın verdiği güvenle, öğrendiklerini kulaklarımıza fısıldıyor, yüreklerimize dolduruyordu. Ya-

şamdan ödünç alınan seslerin yeniden yaşama sunuluşunu bir klarnetten hiç dinlememiştim. Bu kederli, neşeli, öfkeli, korkak, cesur, yaralı titreşimler çevreyle öyle uyumluydu ki, yalnızca kayanın üzerine serilmiş yatan biz beş insanoglu değil, canlı cansız her şey, herkes susmuş can kulağıyla dinliyordu.

Ansızın değişmeye başladığımı hissettim. Bedenimin ağırlığı usulca kayboluyor, etten ve kemikten oluşan hapisanesinden kurtulan ruhum bu yıldızlı karanlığın bir parçası haline geliyordu. Anlatmak istediğim, ortamın ruh halime çok uygun olması değil, ruh halimin de benliğimin de yok olmasıydı.

Öyle derin bir dingilik hissediyordum ki serin kovuklarında usulca kıpırdanan sürüngenlerin toprağa değdiklerinde çıkardıkları sesleri duyabiliyor, onlarca metre aşağıdan akan yeraltı ırmağının karanlık coşkusunu hissedebiliyordum. Sanki milyonlarca yılda gerçekleşen evrimden geriye dönmüş, henüz canlıların oluşmadığı yerküremizde bir kaya parçasına dönüşüvermişim. İşin tuhafı hiç korku ya da kaygı duymuyordum. Sanki gerçek benliğimi bulmuş gibiydim. Ayrı kaldığım babaevine geri dönmüş, doğa ananın benim için hazırladığı güvenli yatağa uzanıvermişim. Karaya yürüyen denizler, topraktan yükselen belirsiz buğu, rüzgârın yavaş yavaş ama büyük bir sabırla yonttuğu yalçın kayalar, sabahleyin güneşle birlikte acemi bir sevinç içinde açılmaya hazırlanan yabancı tomurcuklar, dev rahimlerde kıpırdanan dev yaratıklar, yani beni yaratan koşulların içinde huzurla yatıyordum.

Tek korkum, birilerinin gelip bu büyüyü bozmasıydı. Kardeşlerim, çocuğum, karım, arkadaşlarım hiçbir umrumda bile değildi. Kulağımda klarnetin hüznünlü sesi, gözkapaklarımdan sızan bu gümüşten ışık, saçlarımda gezinen şu tatlı rüzgâr işte benim mutluluğumun gerçek kaynakları bunlardı. Bıraksalar sonsuza kadar burada kalabilirdim. Ama bırakmayacaklarını biliyordum. Belki de bu saydam rahatlığın altında belirmeye başlayan tedirginlik bunu hissetmem yüzündendi.

Aradan bir saat mi geçti yoksa bir milyon yıl mı, bilemiyorum. Gözümü açtığımda kendimi arabanın içinde buldum. Artık yıldızlı karanlık yoktu, rüzgârın esintisi yoktu, klarnetin ezgisi yoktu; benzin kokuları yayarak çalışan bir motorun gürültüsü vardı yalnızca. Öksürerek doğruldum. Fırsatı kaçırdığımı biliyordum ama yine de arabanın arka camından bakarak, çoktan karanlığa karışmış olan o üç kayayı aramaktan kendimi alamadım.

BENİ YİNE HAMAMA GÖTÜR ANNE

*Kitabın yanında defter
Defterin yanında bardak
Bardağın yanında çocuk
Çocuğun yanında kedi
Ve uzakta yıldızlar yıldızlar*

Oktay Rifat,
Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler

Beni Yine Hamama Götür Anne

İki katlı bir Antep evinin en küçük çocuğu. İkinci katta anne babayla birlikte uyunur. Evin balkonu, iki odanın yeşil ahşap kafesleriyle birlikte, kaldırımları oyun kokan bir meydana bakar. Sabahları bir çift kumru, yattığı odanın penceresine konar, güneş bir mızrak boyu yükselene kadar Yusuf Peygamber'in hikâyesini anlatır dururlar.

“Kardeşleri Yusuf'u kuyuya attılar değil mi anne?”

Evin damında, odaların sona erdiği, duvarın gökyüzüyle buluştuğu yerde, koyu yeşil yapraklı sardunyalar kırmızı çiçeklerini güneşe ulaştırmak için didinip dururlar. Bazen nereden estiği belli olmayan bir yel çıkar, mor bulutları karıştırır. Sardunyaların kokusu merdivenlerden aşağıya, evin kapısına kadar iner.

“Sardunyaların kökü bizim dutlukta mı anne?”

Evin girişinde, beton merdivenlerin altında, yekpare kayadan oyulmuş, düşleri kışkırtan bir mağara vardır. Mağara, hastalıklara çare bulan, hastalıklar icat eden, Zaloğlu Rüstem gibi güçlü, mercimek tanesi kadar küçük, lepiska saçlısından, kabak kafalısına çeşit çeşit cinlerle doludur.

“Cinler bana bir şey yapmaz değil mi anne?”

Baba beş vakit namaz kılar. Babanın kıldığı sabah namazlarını görmez çocuk. Bazı geceler sadece pencereden sızan türküyeye benzer sesler duyar, karanlıkta birinin yatıp kalktığını görür belli belirsiz. Anne günün ilk ışıklarıyla birlikte oturur dikiş makinesinin başına. Annenin yanında

kız çıraklar vardır. Kızlar çocuğu sever. ocuk onları sever mi, bilinmez. Bu konuyu düşünmemiştir bile. Kızlar vardır evde. Ve onu hep sevmişlerdir. Bu sevgiyi bir hak olarak görür.

“Kızlar beni hep sevecek mi anne?”

Annesi çocuğu hamama götürür. Hamam sivil bir törendir, bir eğlencedir, bir gelenektir; toplu bir arınma ayinidir. Hamam boğucu bir sıcak, envai çeşit yiyecek, siyah çizgili kırmızı peştemalların arasından sarkan irili ufaklı, diri, pörsümüş memeler, değirmen taşı büyüklüğünde kalçalar, çuval iriliğinde göbekler... Ve zımpara kâğıdı sertliğinde keselerle insanın derisinin soyulması demektir. ocuk hamamı sevmez; bir an önce sabunlanıp kaçmayı düşünür. Ama kadınlar çocuğu keselemekten büyük bir zevk alırlar. Sanki çocuğu bacaklarının aralarına alıp keselemeseler hamamın keyfi yarım kalacaktır.

“Amcalar bana hamamda tavşan tuttun mu, diye soruyorlar anne?”

Hamamdan kurtuluş, okula başlamakla olanaklıdır. Okula başlayan erkek ocuk, kadınlar hamamına gitmez. Ama okul hamamdan da, mağaradan da daha uzak, daha korkutucudur. Okul, erken yatmak, erken kalkmak demektir. Rengârenk kalemler, resimli kitaplar, parlak derili bir çanta okulu ne kadar yakınlıştırabilir ki?

“Memik de benimle aynı okula mı gidiyor anne?”

Okulda teneffüsler, akasya dallarını bayram yerine çeviren serçelerin sarhoş sevinçlerine benzer. Susamlı simit kokan gazozlar, tek kale maçlar, birdirbir, uzuneşek, seksek... Erkekler seksek oynamaz, kızlar da uzuneşek. Kızların etekleri vardır, eteklerinin altında...

“Kızlar bana pis ocuk, dedi anne!”

Yasam, küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak zil çalınca sınıfta olmak... Zil alıp da sınıfta olmazsan... Koridorlar hemen sessizleşir. Duvar da resimlerini sergilediğimiz atalarımızın yüzünden düşen haşmet bin parça olur. Önce sınıfın kapısı dikilir karşına, geçit vermez olur. Hadi

bir cesaret, ürkek iki vuruş. Tınmaz bile... Hadi bir daha... Kapının derinliklerinden sert bir ses gelir. “Giiir.” Girilir. Gir diyen sesin sahibi masada oturmaktadır.

“Öğretmenler sıraya oturmaz ki anne.”

Öğretmen başını çocuğa çevirir. Gülmez, konuşmaz yalnızca başını çevirir. Öğretmenle birlikte bütün sınıf, öğrenciler, sıralar, pencereler, kitaplar, defterler, kalemler, silgiler, siyah önlükler, beyaz yakalar, ayakkabılar hepsi, hatta karatahta, bir ders önceden kalan kırık tebeşir bile başını çevirir. Ama kimse bir şey yapmaz. Çünkü bir şey yapma hakkı yalnızca öğretmene tanınmıştır. Yalnızca öğretmen masadan kalkar. Aniden değil, o anın tadını çıkarmak istercesine ağır ağır kalkar.

“Zaman hızlı geçiyor, anı yavaşlatmalıyız anne!”

Sınıfta herkes anı yaşar. Geç kalmak, öğretmeni masasından kaldıracak, bütün sınıfı ilgilendirecek kadar önemli bir andır. Sınıftaşılar gözlerini kısarak olacakları izlemeye hazırlanırlar. Çocuk, sınıftaşılarının yüzünde küçücük bir dayanışma kıpırtısı, gözlerde korkma yanındayız, diyen bir parıltı arar. Bir kişi, hiç değilse aralarından biri çıkmaz mı? Mesela arada bir kalem açacağı, silgi alışverişi yaptığı sarı saçlı kız? Ama sarı saçlı kız belli etmez duygularını. Yine de hiç değilse gözlerini kaçırmaz. Öğretmen, sarı saçlı kızın gözlerini kaçırmamasına aldırmadan dikilir çocuğun tepesine.

“Oyuna kapılmıştım anne.”

Bütün sınıf kahkahadan kırılır, sarı saçlı kız hariç. Öğretmenin soğuk bakışları sınıfı tarar. Kahkahalar kesilir. Yeniden çocuğa döner öğretmen. Yepyeni bir dille konuşur; bütün insanları derinden etkileyen bir dille: Beden diliyle. Öğretmenin sağ eli, karatahtaya paralel olarak havaya kalkar, ardından hızla iner çocuğun yüzüne. Adı sanı belirsiz birkaç yıldız şavkıyıp yok olurlar çocuğun gözlerinin önünde. Kala kala sol yanağında beş parmağın, beş tombul izi kalır.

“Öğretmen bu, sever de, döver de değil mi anne?”

Isırganotlarına sürtünmüş gibi alevlenirken yanağı, hamamda canını yakan kese, çıplak kadınların yapış yapış öpüşleri yetişir imdada. Öğretmenin kallavi bir tereyağı parçasından yapılmışa benzeyen tombul yüzü, sınıftaşlarının acımasız gülüşleri, korkuyla çarpan kalbinin sert vuruşları birden yok olur. Islak peştemallara bürünmüş kadın tenleri arasında tazelenir bedeni.

“Beni yine hamama götür anne!”

YİTİK KENTİN KIYISINDA

*Karanlıkta antik bir ibtiyar,
güneşi siliyor yapraklarla;
tarihin gövdesi delik deşik.*

Yitik Kentin Kıyısında

Kayalık burnun en ucuna, denizin en dalgalı kıyısına kurulmuştu kent. Üzerleri yosunlarla kaplı ak kayaları, seyrek, bodur makileri, maviye çalan göknar ağaçlarının dokusunu kuşanan bu sarp, engebeli toprak parçası ile gökyüzünün pürüzsüz maviliği arasında anlamsız, yararsız bir çıkıntı gibi duruyordu.

Neşesini çoktan yitirmiş dalgalar, insan elinin bozduğu doğayı eski haline getirmek istercesine bu antik kentin yıpranmış duvarlarına hoyratça çarpıyorlardı kendilerini. Kalın duvarlarda parçalanmış damlacıklar, güneş ışığında, deniz ile kent arasında var olan gizli bir ilişkiye işaret etmek istercesine bir gökkuşağı oluşturuyorlardı. Dalgalar öyle kararlı, öyle ıvırdandılar ki, biri sönüp gitmeden öbürü yetişiyor, böylece gökkuşağı gün boyunca, denizle kenti birleştiren büyülü, soyut bir köprü olma işlevini sürdürüyordu. Ne ona kahramanca saldırılar düzenleyen köpüklü dalgalar ne gökkuşağının gözbebekleri ayartan renkleri, ketumluğunu bozabiliyor, kent olanlara aldırmadan, kendi içine kapanıp neyi, kimi beklediğini bilmeden yüzyıllardır sürdürdüğü o sabırlı bekleyişini ilk günkü kadar taze bir inançla koruyordu.

Güneş, hoyrat cömertliğiyle incelikleri yok eden bir sevgili gibi yakıp kavuruyordu her yanı. Ardiçların, söğütlerin, cevizlerin genç yaprakları daha şimdiden canlılıklarını yitirmiş, döküm mevsimine hazır olmuşlardı. Kuruyan otlardan yayılan koku, bu tarihi mekânı tamamlayan bir parfüm gibi

belleğimizi uzak zamanlara savurup götürüyordu. Ağustos-böceklerinin binlerce yıldır söylemekten bıkmadıkları, insanoğlunun binlerce yıldır dinlemesine karşın hâlâ gizini çözemediği o bildik şarkı, kavrulmuş otların arasından sıyrılarak, bu görmüş geçirmiş küçük kentin artık çok uzaklarda kalmış debdebeli şöenlerinin alçakgönüllü bir mırıltısı olarak rüzgâra karışıyordu.

Burçların gökyüzüne değdiği yerde bulutsuz bir mavilik başlıyordu. Maviliğin kendi rengini bulduğu yükseklikte kara kanatlı bir nokta dönüp duruyordu. Nesli tükenmeye yüz tutmuş bu çakır gözlü alıcı kuş, ak taşların üzerinde sevişen iki yeşil kertenkelenin soğuk bedenleriyle beslenmeyi umarak, iştahını büyük bir sabırla kollayıp ince bir beceriyle süzülerek kente iniyordu.

Ben, kentin en sağlam yapısı olan tapınağın önündeydim, gölgem yazıları hayal meyal seçilebilen bir kitabeye vuruyordu. Sırtımda rengi uçmuş bir gömlek, bacaklarımda, nemli rüzgârı geçiren keten bir pantolon, ayaklarımda ham deriden sandaletler vardı. Sandaletlerimden ayağıma bulaşan toz, bu kentin binlerce yıl önce yaşamış sakinlerine yaklaşıtıyordu beni. Sanki bir kitabeye değil de söylencelerle yüklü bir denizin kıyısından, geçmişin çoktan un ufak olmuş izlerine bakar gibiydim.

Önünde dikildiğim kitabede, çözmeye çalıştığım çivi yazısının anlamı kadar harflerin biçimleri de çekiyordu beni. Dümdüz bir çizginin yana akarken, vurulmuş bir ceylanın boynunu eğip yere kapaklanması gibi, birden yukarı dönerek sona ermesi, zamanın öncesinde yaşamış tuhaf bir yaratığı andıran altı bacaklı bir harfin satırı çukurlaştırıp aşağı çekmesi, iri bir zeytin tanesi büyüklüğünde bir elipsin yazının bu noktasında soluk almamızı istercesine, öteki harflerin yanına rahatça yayılması gibi... Bu harfler, bir araya gelip kendi işaretlerinin de ötesine geçerek, belleğimin saydam aynasında bir varoluş deneyimini imliyorlardı.

Saygıyla güneşten bahsediyordu harfler; büyüklüğünden, yakıcılığından, sarışınılığından, bereketinden... Sanki

bir tanrıyı betimler gibiydiler. Bu yazıyı duvara kazıyanlar, onu hem seviyorlar hem de ondan korkuyorlardı.

Bir alttaki satırın neredeyse tüm harfleri silinmiş gibiydi. Anlamlandırabildiğim işaretlerden çıkardığım kadarıyla binlerce yıl önce bir felaket yaşanmıştı bu kentte. Bir lanetten söz ediyordu kitabe. Ne tür bir lanetti ki bu, yüzyıllardır insansız koymuştu bu kenti?

Önce güneş geldi aklıma. Tam tepemdeydi, ağzımın içini kurutup tenimi yakıyordu. Kuraklık olmalı, diye mırıldandım. Ne korkunç şeydi, her yan sular içindeyken, susuzluktan ölmek!

Güneşi düşündüm. İnsanoğlunun ilk tanrısını. İlk düşündüğün doğrudur, diye bir deyim vardır hani. Ben de tanrı konusunda bu ilk düşüncenin doğru olduğuna inanıyordum. Cehennem ateşleri yaratan bu sarışın tanrı, bir cennet yaratmak için, samanyolundaki irili ufaklı onca yıldızın içinden bizim mavi gezegenimizi seçmişti. Kolay değil, tanrıların en eskisi için bile çok zordu bu. On üç milyar yıllık ömrünün altı milyar yılını bu işe ayırmıştı. Ne kadar ince bir işçilik, ne kadar büyük bir sabır! Güzel bir boyunda, soluk kesen bir işçilikle taçlanmış altın gerdanlığı gördüğümde güneşi anımsamam bu yüzden mi? Her canlı, her cansız için ayrı bir üslup denemesi. Duruş, bakış, düşünüş, devinim... Güzel ve çirkin. Binlerce farklı içerik, binlerce farklı biçim ama hepsi durmadan değişen gelişen bir bütünlük için. Dile kolay altı milyar yıllık çaba. Bu antik kenti yaratanların soyu son iki milyon yılda çıkmış ortaya. Yani ustalığın en üst düzeye ulaştığı aşamada.

Sonunda olmuştu, başarmıştı işte. Karanlık galaksimizin en değerli varlığını ortaya çıkarmış; yalnızca bir cennet yaratmamış, mucizeyi gerçekleştirmiş, akıllı yaşamın oluşmasını da sağlamıştı. Belki de ilk tanrımız, kendi yazgısını aşmak için oluşturmuştu bu akıllı yaşamı. Yedi milyar yıl sonra soğuyup da ölü bir kitle olduğunda, yıldızların karanlığında umarsızlık içinde kalmak yerine, teninde onun sıcaklığını, gözlerinde onun ışığını taşıyan insanoğlunun,

samanyolundan çıkıp yeni dünyalara ulaşmasını, ömür den-
nen zorunluluğun katı pençesini parçalamasını umuyordu.

Yeniden kitabenin yıllanmış harflerine döndüm. Kurak-
lık mı, ateş yağmurları mı? Neydi bu eski kenti eskimeyen
lanetle cezalandıran? Güneş, samanyolunun en görkemli,
en yetenekli, en cömert varlığı, kendi yarattığı akıllı yaşamı
neden cezalandırmıştı?

Alt satırları çözünce yanıldığımı anladım. Bir iç savaştan
söz ediyordu satırlar. İki kral oğlundan. Ölümlere yol açan
dizginlenmez iki hırstan. Erk tutkusu ele geçirince iki kral
oğlunun aklını, kanla yıkanmıştı kentin aydınlık sokakla-
rı. Güneşin yarattığı cennet, cehenneme dönüştürülmüştü
akıllı yaşam tarafından.

Birden bir çılgılla ürperdim. Başımı çevirince yırtıcı ku-
şun ak taşın üzerindeki kertenkelelerden birini kapıp hava-
landığını gördüm. Şanslı kertenkele can korkusuyla taşların
arasına akmıştı bile.

Korkuyla titreyerek, tapınağın hâlâ sağlam olan sunak
taşına oturdum. Tepemde dikilen güneşin altı milyar yıllık
serüvenini düşündüm. Bu serüvenin sonunu merak ediyor-
dum ama doğrusu görmek isteyecek kadar cesur değildim.
Issızlık, ışıksızlık, cansızlık... Dev bir ölü kitle. Yıldızların
karanlığında soğuyan bir yıldız olmanın kederini duydum
içimde.

Güneş kendi yazgısını yenmek için akıllı bir yaşam ya-
ratmıştı, onu başka galaksilere açacak gücün bu olduğuna
inanarak. Peki ben, bu lanetli kentin sunak taşında oturan
iki milyon yıllık akıllı yaşamın en son temsilcilerinden biri
olan ben, niye inanamıyordum buna?

Dalgalar hırsla çarpıyorlardı duvarlara, parçalanan dam-
laların umut dolu çılgılları yankılanıyordu kulaklarımda,
sanki hâlâ bir umut var, dercesine bir an bile kaybolmuyordu
gökkuşağı. Giderek çoraklaşan bu engebeli toprakla, uçsuz
bucaksız gökyüzünün arasında unutulmuş, terk edilmiş bir
anlam gibi duruyordu yıkık kent.

Yeniden dövüşebilmek için kaçıyorduk

Devrimden söz edince ne gelir insanın aklına? Belki kayıplar, belki yenilgi ya da korku ama en çok da umut, daha güzel bir dünya hayali ve direniş. Ahmet Ümit'in her yaştan, her duygudan örülmüş devrimcileri, bir yandan kendi hikâyeleriyle hesaplaşıırken bir yandan da Türkiye'nin yakın tarihine kendi ışığını tutuyor.

Bizim yüreklerimizde sınır yoktu

Polisiye romanların usta yazarı Ahmet Ümit, bu kez öykünün yoğun, çarpıcı ve keskin dilini kullanarak bazen şiirsel, bazen sorgulayıcı, bazen de yürek burkan "devrim" hikâyeleriyle okurun karşısına çıkıyor. *Çıplak Ayaklıydı Gece*'de bir araya gelen dokuz öykü, herkesi hem kişisel hem de ortak geçmişiyle yüzleşmeye çağırıyor.

Gözbebeklerinin büyüdüğünü fark ettim. Onun gözbebeklerinin içinde, masmavi bir gökyüzünün altında, şekerkamışı ve palmyelerle kaplı bir dağın yamacında Che'yi gördüm. Arkadaşları çevresini sarmıştı, tüfeği dizlerinin üzerindeydi. Saçları yine gürdü, sakalları seyrekli ve yine çok yakışıklıydı.

ISBN 978-975-08-4636-6

Ekranı Kapat,
Kitabı Aç!
Aile
Kitapları
https://ailekitaplani.kocsislem.com.tr